

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTA ÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
COĞRAFYA ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM IX. SINIF COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMI'NIN UYGULANMASINDA YAŞANAN SORUNLARIN
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİYLE DEĞERLENDİRİLMESİ
(ANKARA İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Nurdane GÜNGÖR KAZAN

Ankara
Mart, 2010

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTA ÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
COĞRAFYA ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM IX. SINIF COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMI'NIN UYGULANMASINDA YAŞANAN SORUNLARIN
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİYLE DEĞERLENDİRİLMESİ
(ANKARA İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nurdane GÜNGÖR KAZAN

Danışman: Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI

Ankara
Mart, 2010

Nurdane GÜNGÖR KAZAN'ın “Ortaöğretim IX. Sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Yaşanan Sorunların Öğretmen Görüşleriyle Değerlendirilmesi (Ankara İli Örneği)” başlıklı tezitarhinde jürimiz tarafından Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı'nın Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

<u>Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Başkan:.....	
Üye (Tez Danışmanı): Prof. Dr. Ülkü Eser ÜNALDI	
Üye:	
Üye:	
Üye:	

ÖNSÖZ

Her bilim dalında olduğu gibi coğrafya biliminde de mekânı tanımak ve anlamlandırabilmek için gerekli bilgiler bir program dâhilinde anlatılmalıdır. Bu kazanımların ve bireyde istenilen diğer davranışların geliştirilmesi, iyi bir öğrenme sürecine katılım ile olanaklıdır.

Tüm dünyada bireysel, toplumsal ve ekonomik alanda yaşanmakta olan değişimi ve gelişimi; ülkemize de görmek mümkündür. Tüm bu değişim ve gelişmeleri eğitim sistemimize ve programlarımıza yansıtmak bir zorunluluk halini almıştır.

Eğitim ve öğretimin vazgeçilmez temel unsurları öğrenci, öğretmen ve programlardır. Türkiye’de coğrafya öğretim programları cumhuriyetten günümüze kadar çeşitli değişiklikler içermektedir. Araştırmada bu gelişim sürecine de değinilmiştir. Değişen ve gelişen toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir programın gerekliliğini anlayan Milli Eğitim Bakanlığı Yeni Coğrafya Öğretim Programı’nı hazırlayarak 2005-2006 eğitim-öğretim yılında uygulamaya koymuştur.

MEB (2005), Coğrafya Öğretim Programı’nda program yaklaşımını, aşağıdaki şekilde ifade etmektedir.

“Geliştirilen Coğrafya Öğretim Programı’nda konular, öğrencilerde coğrafi bilinç oluşturacak nitelikte bütün olarak ve sarmal bir şekilde ele alınmış, program öğrenme alanları, kazanımlar ve öğretim etkinliklerine dayalı olarak düzenlenmiştir. Coğrafya Dersi Öğretim Programı’nda bilgi, beceri, değer ve tutum açısından denge gözetilmiş, öğrenme sürecinde öğrencinin yaşantıları dikkate alınmıştır. Program sadece sınıf içi değil sınıf dışı etkinlikleri de kapsamaktadır. Program yaklaşımı; öğrenme-öğretme süreçleri, ölçme-değerlendirme metotları ile öğretmen ve öğrencinin rolüne bakış açısından, ortaya koyduğu aktif sınıf kültürüyle coğrafya öğretiminde yeni bir anlayışı kapsamaktadır. Bu anlayışla Coğrafya Öğretim Programı; öğrenci merkezli yaklaşımları, dolayısıyla da aktif öğrenme ve kuramsal temelleri açısından yapılandırmacılığı önemsemektedir.”

Yeni eğitim-öğretim yaklaşımları ile hazırlanmaya çalışılan Coğrafya Öğretim Programı'nı uygularken öğretmenlerin neyi sorun olarak gördüğü neyi görmediğini ortaya koymak ve program gelişim sürecine katkıda bulunmak araştırma sahibini mutlu etmektedir.

Coğrafya Öğretim Programı ile ilgili yapılan çalışmaların sayısı da gün geçtikçe artmaktadır. Bu sevindirici bir durumdur. Çünkü bütün bunların program geliştirme sürecinin bir parçası olduğunu düşünmekte yarar vardır. Bu noktada uygulayıcıların yani öğretmenlerin yaşamış olduğu sorunların dile getirilmesi programın geliştirilmesine adına büyük önem taşımaktadır.

Böylesine önemli bir araştırmayı gerçekleştirirken, araştırmamın her aşamasında yardımlarını esirgemeyen değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI'ya, Yine değerli hocalarım Doç. Dr. Servet KARABAĞ ve Yard. Doç. Dr. Salih ŞAHİN'e, çalışmamın her aşamasında bıkmadan bana yol gösteren, hiçbir fedakârlığı esirgemeyen hocam Yrd. Doç. Dr. Bülent Aksoy'a çok teşekkür ediyorum.

Yüksek Lisans eğitimim boyunca gösterdiği anlayış ve sabır nedeniyle eşim Hakan ve oğlum Kaan'a sonsuz sevgilerimi sunuyorum...

Nurdane GÜNGÖR KAZAN

ÖZET

ORTAÖĞRETİM IX. SINIF COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULANMASINDA YAŞANAN SORUNLARIN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ (ANKARA İLİ ÖRNEĞİ)

GÜNGÖR KAZAN, Nurdane

Yüksek Lisans, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI

Mart-2010, 126 sayfa

Araştırmada; 2005 yılında uygulamaya konulan IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'yla ilgili öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar, öğretmen görüşleriyle değerlendirilmiştir. Öğretmenlerin uygulayıcılar olarak programa ilişkin görüşleri araştırmanın temel noktasıdır.

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, Ankara ilindeki ortaöğretim okullarında görev yapan coğrafya öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklemi ise; Ankara ilinde ortaöğretim kurumlarında görev yapan 207 coğrafya öğretmeni oluşturmaktadır. Programın uygulamasına ilişkin öğretmen görüşleri araştırılmış, ayrıca programa ilişkin öğretmen görüşlerinin “okul türü” ve diğer değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede öğretmenlere uygulanmak üzere 51 sorudan oluşan bir anket formu geliştirilmiştir. 60 öğretmen üzerinde pilot uygulaması yapılarak güvenilirliği az olan 3 anket maddesi anketten çıkarılmıştır. 48 sorudan oluşan anket formunun uygulanmasıyla elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın alt problemlerinin analizinden elde edilen cevapların frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Değişkenlere göre farklılıkların tespit edilmesi amacıyla t-Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi Testi ve anlamlı farklılık olan gruplarda, anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında oluştuğunu tespit etmek için Scheffe Çoklu Karşılaştırma Testi yapılmıştır.

Araştırma sonucunda; öğretmenlerin programın geneli, genel amaçları, içeriği öğrenme-öğretme süreci ve ölçme-değerlendirme boyutlarına ilişkin görüşleri

incelenmiş, sadece ölçme-değerlendirme boyutuna ilişkin görüşlerin “**hizmet süresi**” değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür.

Öğretmenlerin en fazla sorun olarak; programın uygulamasıyla ilgili verilen öğretmen eğitim faaliyetlerini yetersiz buldukları, programın felsefesi ile yetiştirildikleri sistem arasında büyük ölçüde farklılık görüldüğü, Coğrafya Öğretim Programı’nın uygulanmasına başlanılmadan önce gerekli alt yapı hazırlıklarının oluşturulmadığı, kılavuz kitaba ihtiyaç duydukları, okullarda coğrafya sınıfı oranının düşük olduğu, Coğrafya sınıfı olan okulların ise yeterli donanımına sahip olmadığı, CBS kullanma düzeylerinin henüz çok düşük olduğu, Programı’nın dilinin açık, sade ve anlaşılır nitelikte olduğu düşüncesinin zayıf olduğu, Programda bulunan uygulama ile ilgili açıklamaların öğretmenlere rehberlik etme konusunda bazı sıkıntıların yaşandığı, kazanımlar için bir yıllık sürenin az olduğu, Programı’nın kazanımlarla ilgili öngördüğü etkinlik uygulamaları için haftalık 2 ders saatinin yetersiz olduğunu düşündükleri, Coğrafya Öğretim Programı’nın öngördüğü gezi gözlem, arazi çalışmaları gibi uygulamalarda sıkıntılarla karşılaşıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca okullarda CBS için gerekli ve yeterli şartların olmadığı, mevcut ders kitabının uygulamayı kolaylaştırmadığı, ölçme değerlendirme etkinlikleri yaparken ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin hepsini kullanmakta çeşitli sorunlarla karşılaşıldığı gibi... sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ortaöğretim, IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı

ABSTRACT

THE EVALUATION OF THE PROBLEMS ENCOUNTERED AT THE PHASE OF IMPLEMENTING HIGH SCHOOL GRADE IX. GEOGRAPHY COURSE INSTRUCTING PROGRAM ACCORDING TO THE OPINIONS OF THE TEACHERS

(ANKARA SAMPLE)

Nurdane GÜNGÖR KAZAN

Post Graduate, geography Education Major

Thesis Consultant: Ülkü Eser ÜNALDI

March-2010, 126 Pages

In the survey; the problems the instructors encountered in the Grade IX. Geography Instruction Program, started to be implemented in year 2005 has been tried to be assessed regarding the opinions of instructors. The basic points of the survey are the opinions of the teachers, as implementers.

A descriptive research method (survey) has been used in the research. The geography teachers, who work in the high schools in Ankara province, constitute the sample. 207 high school geography teachers in Ankara province constitute the sample. The opinions of the teachers regarding the implementation of the program has been researched, and also it has been tried to put forward whether the opinions of the teachers' about the program vary according to the "school types" and other variables. Within this framework, a questionnaire form constituted from 51 questions has been developed to apply to the teachers. 3 of the survey questions, considered as less reliable have been eliminated after the pilot practice made on 60 teachers. The data obtained with the application of the questionnaire form of 48 questions has been analyzed using SPSS (Statistical Package for the Social Sciences). By analyzing the sub-problems of the survey, Independent simple t-test and one way analyze of variance have been done; the values of frequency, percentage and mean have been used.

As a result of the survey, teachers' opinions related to the generality of the program, its general objectives, process of learning-teaching its content and dimensions of measuring-evaluating inspected, it was seen that only the opinions related with the dimensions vary meaningfully according to the “**period of service attendees**” variable.

The teachers mostly deemed the following matters as a problem; insufficient education activities given to the teachers for implementing the program, a great difference has been seen with the philosophy of the program, they were taught and the system, the necessary infrastructure hasn't been developed before the Geography Course Instructing Program has been applied, being in need of guide books, the proportion of the Geography classes are low in schools, the schools which have Geography classes don't have sufficient environment, yet the low level of their CBS usage, the program language isn't taught to be sufficiently clear and simple, the instructions about the implementation of the program in guiding cause the teachers experiencing difficulties, one-year period is not enough for the achievements, the thought of being the insufficiency of the weekly two-hours courses which has been predicted for the achievements of the program, the determination of problems which encountered about the expedition and observation and field study. However, such results are obtained as not having necessary and sufficient conditions in schools for CBS, the available course books can't ease the implementation, several problems are faced with using all the methods during the measuring-evaluating activities.

Keywords: High School, Grade IX. Geography Course Instruction Program

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR.....	xii

BÖLÜM I

1. GİRİŞ... ..	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Varsayımlar.....	8
1.4. Sınırlılıklar	9
1.5. Tanımlar.....	9

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	12
2.1. Cumhuriyetten Günümüze Kadar Uygulanan Coğrafya Öğretim Programları'na Genel Bakış.....	12
2.2. 2005 Coğrafya Öğretim Programı'nın Genel Özellikleri.....	14
2.3.İlgili Araştırmalar.....	29

BÖLÜM III

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	39
3.1. Araştırmanın Modeli.....	39

3.2. Evren ve Örneklem	39
3.2.1.Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Kişisel ve Mesleki Durumuna İlişkin Bulgular:.....	41
3.3. Verilerin Toplanması	46
3.4. Verilerin Analizi	47

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUMLAR	49
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	49
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	51
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	68
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	69
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	71
4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	73
4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	75
4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	77

BÖLÜM V

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	80
5.1. Sonuç	80
5.2. Öneriler	87
KAYNAKÇA.....	90
EKLER.....	97

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Örneklemdeki Ortaöğretim Kurumlarının Bulundukları İlçe, Ortaöğretim Kurumlarının Türü ve Örneklem Alınan Öğretmen Sayıları.....	40
Tablo 2. IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na İlişkin Görüşleri Alınan Öğretmenlerin Cinsiyet Durumuna İlişkin Veriler.....	41
Tablo 3: IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na İlişkin Görüşleri Alınan Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okul Türüne İlişkin Veriler.....	41
Tablo 4: IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na İlişkin Görüşleri Alınan Öğretmenlerin Mezuniyet Türlerine İlişkin Veriler.....	42
Tablo 5. IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na İlişkin Görüşleri Alınan Öğretmenlerin Hizmet Süresine İlişkin Veriler.....	42
Tablo 6. IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na İlişkin Görüşleri Alınan Öğretmenlerin Haftalık Ders Saatlerine İlişkin Veriler.....	43
Tablo 7. IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na İlişkin Görüşleri Alınan Öğretmenlerin Derse Girdikleri Sınıfların Ortalama Sınıf Mevcutlarına İlişkin Veriler.....	44
Tablo 8. IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na İlişkin Görüşleri Alınan Öğretmenlerin Coğrafya Öğretimi Yaparken Öncelikli Olarak Hedefledikleri Amaca İlişkin Veriler.....	44
Tablo 9. IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na İlişkin Görüşleri Alınan Öğretmenlerin Coğrafya Öğretim Programı İle İlgili Bilgilenme İhtiyaçlarını En Fazla Hangi Yolla Giderdiklerine İlişkin Veriler.....	45
Tablo 10. Öğretmen Anket Formundaki Alt Boyutlara İlişkin Cronbach Alpha Güvenilirlik Katsayıları.....	47
Tablo 11. IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın Uygulanmasına İlişkin Görüşlerin Dağılımı	49
Tablo 12. Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın “Geneli ve Genel Amaçları” Boyutuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....	52
Tablo 13. Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın “İçerik” Boyutuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....	56
Tablo 14. Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın “Öğrenme-Öğretme Süreci” Boyutuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....	60

Tablo 15. Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın "Ölçme ve Değerlendirme Süreci" Boyutuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....	65
Tablo 16. Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na İlişkin Görüşlerinin "Cinsiyet" Değişkenine Göre Farklılığı İçin t- Testi Sonuçları.....	68
Tablo 17. Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na İlişkin Görüşlerinin "Okul Türü" Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları.....	70
Tablo 18. "Okul Türü" Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler.....	70
Tablo 19. Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na İlişkin Görüşlerinin "Mezuniyet Türü" Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları.....	72
Tablo 20. "Mezuniyet Türü" Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler.....	72
Tablo 21. Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na İlişkin Görüşlerinin "Hizmet Süresi" Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları.....	74
Tablo 22. "Hizmet Süresi" Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler.....	74
Tablo 23. Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na İlişkin Görüşlerinin "Haftalık Ders Saati" Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları.....	76
Tablo 24. Haftalık Ders Saati Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler.....	76
Tablo 25. Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na İlişkin Görüşlerinin "Ortalama Sınıf Mevcudu" Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları.....	78
Tablo 27. Ortalama Sınıf Mevcudu Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler.....	78

KISALTMALAR

f	: Frekans
p	: Anlamlı Farklılık
t	: İstatistik Değeri
$\bar{X}$	: Aritmetik Ortalama
S	: Standart Sapma
N	: Denek Sayısı
KO	: Kareler Ortalaması
KT	: Kareler Toplamı
sd	: Serbestlik Derecesi
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
CBS	: Coğrafi Bilgi Sistemleri

BÖLÜM I

1. Giriş

Araştırmanın bu bölümünde, problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Coğrafya; insanlara, bağımsız, çok yönlü ve yaratıcı düşünebilen, ileriye gören, edindikleri bilgileri günlük yaşantılarında kullanan, çevrelerindeki sosyal, kültürel ve ekonomik olaylarla ilgilenme alışkanlığı kazandıran bir bilimdir. Yaşanılan alandan başlanarak Türkiye’yi ve tüm dünyayı anlama ve anlamlandırma, mekânı tanıma ve algılama, coğrafya dersi ile mümkündür. Dünyadaki ve Türkiye’de ki pek çok olay incelenirken coğrafya bütün alanlarıyla bu sorunları ele alabilmekte ve özüne inebilmektedir. Şahin (2003) göre; İnsanlar, yeryüzünde bulunan farklı yerleri, farklı insanları, kendisiyle yaşadığı yer arasındaki mekânsal ilişkiyi algılama ve anlama ihtiyacı duyar. Dolayısıyla insanın coğrafya öğretimine ihtiyacı yaratılışından gelir.

Temelde pozitif bir bilim olan coğrafya, bazı araştırma konuları bakımından fen bilimlerine, bazılarında ise sosyal bilimlere yaklaşır. Uyguladığı düşünce sistemini ilkeleri ile şekillendirir ve coğrafi mantıkla yorumlayarak toplumun sosyal, ekonomik ve teknik sorunlarını çözümlemeyi kolaylaştıran öneriler getirir (Doğanay, 1989). “Günümüz dünyasında var olan sosyo-teknolojik kültür içindeki dinamiklerin düzenli olarak yenilenebilmesi ve daha iyi bir geleceğin sağlanması açısından coğrafya önemlidir” (Clifford, 2002: 432). “Ayrıca coğrafya: zamanı ve mekânı kullanma bilincini oluşturan eğilimleri belirlemek; doğal ve beşeri güzellikleri korumak; ekonomik yaşamak; evrensel kavramların hayatın içindeki yerini ve bunları kullanan güçlerin egemenliğini anlamak için gereklidir” (Girgin, 2001:133-141).

Bütün bilimlerde olduğu gibi coğrafyanın merkezinde de insan vardır. Her insan, bazı özelliklerle donanımlı bir organizma olarak, doğal, toplumsal ve kültürel öğelerden oluşan bir çevre içinde doğmakta; doğduğu çevredeki doğal, toplumsal ve kültürel öğelerle birlikte ve iç içe yaşamakta; çevresindeki öğelerle az ya da çok fakat sürekli bir etkileşim içinde bulunmaktadır. Bu etkileşim süreci içinde insan toplumsallaşıp kültürleşerek gelişmektedir (Akgül, 2004: 141).

Dünyada, bilim ve teknoloji ile birlikte, toplum ve kültür hayatında görülen değişimler; birey ve kurumlar için yeni ihtiyaçlar oluşturup yeni imkânlar sunarken, bu değişme ve gelişmelerin doğal sonucu olarak bireylerin hayatında da önemli değişiklikler olmaktadır. Bir yandan gelişen teknolojinin ortaya çıkardığı insan gücü gerekleri ile insan gücünü çalıştırma ilişkilerinin yeniden düzenlenmesi zorunluluğu; diğer yandan, yirminci yüzyılın özellikle son çeyreğinde, daha çok gelişmekte olan ülkelerde görülen nüfus patlaması; hızla gelişen toplumsal ve kültürel hayat düzeyi ve bununla ilgili istek ve beklentilerin artması; eğitimde görülen iyileştirmelerle giderek artan demokratikleşme isteği, eğitim sistemlerinde değişme ve yenileşme hareketlerinin kaynağı olmuştur. Buna bağlı olarak coğrafya kapsamına giren özellikle beşeri coğrafya konularında bilginin hızla değişmesi ve artması bu dersin öğretiminin içeriğinde ve düzenlenmesinde değişikliklerin yapılmasını zorunlu kılmıştır (Sözer, 1998: 64).

Eğitimin toplum yapısının oluşturulması ve geliştirilmesindeki yeri bilinmektedir. Toplamların ilerleyebilmesi için, eğitim alanında büyük atılımlar yapılarak, bilim ve teknolojik gelişmelere paralel programlar geliştirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, gelişen ve değişen dünyayı anlama ve yorumlamamıza yardımcı olan coğrafya dersi de bilgi çağına uygun öğretim programına ihtiyaç duymuştur.

Öğretim programı, herhangi bir ders için eğitim ve öğretim yapılacak konuları gösteren bir kılavuzdur. Öğretim programları bireylere bilgi, beceri, değer ve tutum kazandırarak toplumun ihtiyaç duyduğu insanları yetiştirmekte çok önemli bir yere sahiptir.

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk Milli Eğitiminin genel amaçları arasında; “Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler yetiştirmek” maddesi yer alır. Kuşkusuz coğrafya dersi de bu amaçlar ışığında birey yetiştiren disiplinlerden biri olma özelliği taşımaktadır. Coğrafya Öğretim Programı da bu yönde olmak durumundadır.

Türkiye’de ortaöğretim kurumlarında uygulanan coğrafya öğretim programları cumhuriyet döneminden günümüze kadar çeşitli düzenlemeler ve değişiklikler içermektedir. En son Milli Eğitim Bakanlığının ortaöğretimi 4 yıla çıkarmasıyla birlikte Talim ve Terbiye Kurulunun 14.07.2005 tarih ve 198 sayılı kararı ile kabul edilen ve 2575 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayınlanan Coğrafya Dersi Öğretim Programı uygulanmaya başlanmıştır.

Çağdaş, nitelikli bir eğitimi ancak çok iyi hazırlanmış bir program, programı tam anlamıyla yansıtan ders kitapları, iyi bir altyapı ve bu hazırlanmış programı gerçekten çok iyi algılamış, özümsemiş, uygulamayı bilen iyi yetişmiş öğretmenlerle gerçekleştirmek mümkündür.

Uygulanan programların aksaklık ve eksikleri giderildikçe, toplumdaki ve bilim alanlarındaki değişmelere göre yeniden düzenlendikçe, diğer bir deyişle, programlar geliştirildikçe eğitimin niteliğinin de artması beklenir. Bu nedenle asıl önemli olanın, eldeki programın yaklaşımı ve niteliğinin yanında, çıktıyı nitelikli ürün olarak şekillendirecek olan öğretmenler tarafından programın nasıl algılandığı, ne şekilde uygulamaya sokulduğu ve ne düzeyde uygulanabildiğidir (Erden, 1998: 2).

“Programları uygulayan öğretmenlerin programları tanıma ve uygulamadaki kararlılığı, programlara yönelik duyuşsal özellikleri ve meslektaşları arasındaki işbirliğinin düzeyi programların uygulamadaki başarısını etkilemektedir” (Artvinli, 2007: 5).

Programları uygulama sırasında karşılaşılan sorunlar tespit edilip gerekli tedbirler alınmadıkça, bir programın başarıya ulaştırılması, geliştirilmesi güç görünmektedir. Uygulayıcılar olan öğretmenlerin görüşleri, neyi sorun olarak gördüğü neyi görmediği bu noktada önem arz etmektedir. Mevcut durumu belirleyebilmenin program geliştirme ve yeniden gözden geçirilme sürecine katkı sağlayacağı düşünüldükçe, bu araştırma konusu seçilmiştir.

Bu araştırmanın problem cümlesi: **“Coğrafya Öğretmenlerinin Ortaöğretim IX. Sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programı’nın Uygulanmasında Yaşadıkları Sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir? Bu görüşler bazı değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?”** şeklindedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada ortaöğretim kurumlarında 2005 yılında uygulamaya konulan IX. Sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programı’nın uygulanmasında yaşanan sorunlar, programın uygulayıcıları olan öğretmenlerin görüşleri ışığında değerlendirilip çözüm önerileri sunulmaya çalışılacaktır. Böylece mevcut programın geliştirilmesi ve yeniden gözden geçirilmesine katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

Belirtilen bu amaç doğrultusunda, aşağıdaki alt problemlere cevap aranacaktır:

1. Coğrafya öğretmenlerinin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’nın Uygulanmasına ilişkin görüşleri nedir?
2. Coğrafya öğretmenlerinin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’nın “Geneli ve Genel Amaçları”, “İçerik”, “Öğrenme-Öğretme Süreci” ve “Ölçme-Değerlendirme Süreci” boyutlarına ilişkin görüşleri nedir?
3. Coğrafya öğretmenlerinin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’nın “Geneli ve Genel Amaçları”, “İçerik”, “Öğretme-Öğrenme Süreci” ve “Ölçme Değerlendirme Süreci” boyutlarına ilişkin görüşleri; cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

4. Coğrafya öğretmenlerinin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın "Geneli ve Genel Amaçları", "İçerik", "Öğretme-Öğrenme Süreci" ve "Ölçme- Değerlendirme Süreci" boyutlarına ilişkin görüşleri; öğretmenlerin çalıştıkları okul türü değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Coğrafya öğretmenlerinin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın "Geneli ve Genel Amaçları", "İçerik", "Öğretme-Öğrenme Süreci" ve "Ölçme Değerlendirme Süreci" boyutlarına ilişkin görüşleri; mezuniyet türü değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
6. Coğrafya öğretmenlerinin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın "Geneli ve Genel Amaçları", "İçerik", "Öğretme-Öğrenme Süreci" ve "Ölçme Değerlendirme Süreci" boyutlarına ilişkin görüşleri; hizmet süresi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
7. Coğrafya öğretmenlerinin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın "Geneli ve Genel Amaçları", "İçerik", "Öğretme-Öğrenme Süreci" ve "Ölçme Değerlendirme Süreci" boyutlarına ilişkin görüşleri; okuttukları haftalık ders saati değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
8. Coğrafya öğretmenlerinin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın "Geneli ve Genel Amaçları", "İçerik", "Öğretme-Öğrenme Süreci" ve "Ölçme Değerlendirme Süreci" boyutlarına ilişkin görüşleri; ortalama sınıf mevcudu değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Öğretim sürecinde neyin hangi şekilde verilmesi gerektiğinin belirlenmesi öğretim programları ile olur. Programın uygulayıcıları okul yöneticileri ve öğretmenlerdir. Uygulama sırasında çeşitli nedenler programın tam anlamıyla uygulanıp başarıya ulaşmasını engelleyebilir.

Eğitim kendini doğuran sosyal ve siyasal ortamların ilgi istek ve ihtiyaçlarını çağın gerektirdiği yenilik ve gelişmeleri desteklemelidir. Tüm bunların nasıl yapılacağı sorusu ile öğretim ilgilenir (Demirel, 2003: 11).

Bilindiği gibi, okullarımızda 2005 yılına kadar uygulanan öğretim programları, ağırlıklı olarak öğretmen merkezli, öğrenciyi pasifleştiren, ezberciliğe yönlendiren yaklaşımlarla ele alınarak hazırlanmıştı. Bunun sonucu olarak ta eğitim ve öğretimde istenen ve beklenen sonuçlar elde edilememişti. Bu nedenle daha çağdaş, öğrenciyi aktif tutan, ezbercilikten uzaklaştıran, bilgileri kalıcı şekilde öğreten, yapıcılığı ve yaratıcılığı teşvik eden yeni programların yapılması zorunlu hale gelmişti. Bu gereksinimin farkında olan Milli Eğitim Bakanlığı komisyonlar kurarak yeni programlar yaptırmıştır (Şahin, 2006).

Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı (T.T.K.B) 2000 yılından sonra öğretim programlarını hazırlamaya başlarken gerekçelerini şöyle belirtmiştir:

Günümüzde ekonomik ve sosyal kalkınmanın en önemli bileşeni olan eğitim, tüm dünyada hızlı ve sürekli bir değişim içindedir. Eğitim, artık sadece anayasal bir hak ve sosyal bir hukuk devletinin görevi olarak görülmemekte, aynı zamanda ekonomik açıdan “eğitilmiş insan gücü” en verimli üretim alanlarından birisi olarak kabul edilmektedir. Ayrıca eğitim, siyasi, toplumsal ve kültürel bütünleşmenin ve değişimlerin yönetilmesindeki en etkin araçlardandır.

Dünyada bilginin önemi hızla artarken, “bilgi” kavramı ve “bilim” anlayışı da hızla değişmektedir. Demokrasi ve yönetim kavramları farklılaşmakta, teknoloji hızla ilerlemekte tüm bunlara paralel olarak küreselleşme ve sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş sıkıntıları yaşanmaktadır. Belirtilen hızlı değişim ve gelişim ile hâkim olmaya başlayan küreselleşme süreci, sadece ekonomik alanda belirleyici olmakla kalmayıp, sosyal ve kültürel alanlarda da etkili olmaya başlamıştır. Bu gelişmeler aynı zamanda, bilgi toplumu oluşumu sürecini başlatmıştır. Bilgi toplumunun ekonomik büyümeyi hızlandırıcı, sosyal alt yapı hizmetlerinin sunumunu iyileştirici ve kültürel etkileşimi artırıcı etkileri olduğu da açıktır.

Bilgi toplumuna geçişin en önemli şartlarından birisi, bilgiye yapılacak olan yatırımdır. “Bu sebeple gelişmekte olan ülkelerin gelişmesine en büyük katkı, insan kaynaklarına yapılan yatırım ve alt yapının iyileştirilmesi olacaktır” Nitelikli iş gücünün oluşturulmasının temel şartı, kişilere örgün ve yaygın eğitim kurumlarında “hayat boyu öğrenme” yi esas alan bir yaklaşımla, uluslar arası piyasalardaki rekabet ortamına uyum sağlayabilecekleri, eğitimin her kademesinde zekâ işlevlerini geliştiren, araştırmacılığı ve yaratıcılığı ön plâna çıkaran bir eğitim verilmesiyle mümkün olacaktır.

Gelişmiş dünya ülkelerinin çoğu, ülkemize kıyasla okullaşma, alt yapı ve eğitim harcamaları bakımından ileride olduğu hâlde, sosyal ve ekonomik alandaki yapısal değişimler, demokrasi ve yönetim kavramlarındaki farklılaşmalar ve teknolojiye değişimler doğrultusunda, eğitim sistemlerini sürekli değiştirerek gelişmelere uyum sağlamak için eğitim sürelerinden, okul türlerine ve eğitim programlarına kadar her alanda reformlar yapmaktadırlar.

AB üyesi ülkeler ve diğer gelişmiş ülkeler eğitimlerini, “herkes için hayat boyu öğrenme” yaklaşımıyla; bilgiye ulaşma yol ve yöntemlerini öğretene, etkin bir rehberlik hizmeti içeren, yatay ve dikey geçişlere imkân veren, piyasa meslek standartlarına uygun, üretime dönük eğitime ağırlık veren, fırsat eşitliğini gözetene olarak tanımlamaktadır.

Ülkemizde de eğitime olan talep, tüm bu değişimlerin ve gelişmelerin doğrultusunda artış göstermektedir. Ülkemizde demografik yapıda, ailenin niteliğinde, toplumsal dokuda, tüketim anlayışında, insan haklarında, siyasal alanda, bilim ve teknolojiye önemli hareketlilikler gözlenmektedir. Doğal olarak, bu hareketliliklerin eğitim sistemine yansıtılması ve geleceğin dünyasının gerekliliklerinin algılanabilmesi gerekmektedir (www.ttkb.gov.tr).

Yukarıda bahsedilen gerekçelerden dolayı; Coğrafya Öğretim Programı da TTKB tarafından hazırlanmış ve 2005-2006 eğitim öğretim yılında uygulamaya konulmuştur.

Program ile ilgili çalışmaların başarılı olabilmesi için programa süreklilik kazandırmak şarttır. Program değerlendirme sonuçlarına göre programa süreklilik

kazandırılması açısından atılması gereken ilk adım; araştırma geliştirme (AR-GE) çalışmalarına başlamaktır. Bunun diğer adı programın düzeltilmesi ve geliştirilmesidir. Bu bağlamda sözü edilmesi gereken temel durum program geliştirmeye ilişkin devam eden problemlerden haberdar olup olunmadığıdır. Sözü edilen problemlerin çözümüne ilişkin her türlü çalışma programının düzeltilmesi ve geliştirilmesi için bir adımdır. Programların değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan problemler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Demirel, 2005).

1. Geliştirilen programlar bireylere temel becerileri kazandırmada yeterli midir?
2. Programın hizmet ettiği düşünülen bireylerin tüm yeterlikleri ve bireysel farklılıkları göz önüne almakta mıdır?
3. Programların geliştirilmesine ve uygulanmasına ilişkin tüm engeller ortadan kalkmış durumda mıdır?

Programın değerlendirilebilmesi ve mevcut problemlerin tespiti için uygulayıcıların yani öğretmenlerin görüşleri de çok önemlidir. Bu araştırmada, programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar belirtilerek bundan sonraki program geliştirme çalışmalarına katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

1. Araştırma için seçilen örneklemin evreni temsil edeceği düşünülmektedir.
2. Araştırmada anket uygulaması seçilmesinin daha etkin sonuç vereceği varsayılmıştır.
3. Araştırmada kullanılacak anket hazırlanırken ve uygulanırken uzman kişilere kontrol ettirildiği için anketin araştırmanın amacına uygun veri sağlayacağı düşünülmektedir.

4. Türkiye'nin farklı illerinde görev yapmakta olan 60 coğrafya öğretmeni üzerinde hazırlanan anketin pilot uygulaması yapılmış ve SPSS programında analiz edilmiştir. Sonuçlara bakılarak düzeltmeler yapılarak güvenilirlik katsayısı düşük olan 3 soru anketten çıkarılmıştır. Bundan dolayı anketin güvenilirliğinin yüksek olacağı düşünülmektedir.
5. Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamının uygulama aşamasında yaşadığı sorunları ve programla ilgili görüşlerini dile getirme istekleri olduğu görüldüğü için doğru ve samimi cevaplar vereceği düşünülmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki gibi sıralanabilir.

1. Araştırma Ankara ilinin değişik ilçelerinde yer alan orta öğretim kurumlarında görev yapan ve IX. sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nı uygulayan 207 coğrafya öğretmeni ile sınırlıdır.
2. Bu çalışma alt amaçlarda belirtilen konularla ve anketteki 48 soru ile sınırlıdır.
3. Anket sonuçlarının istatistiksel analizlere tabi tutulması ile elde edilecek sonuçlarla sınırlıdır.
4. Analizler sadece araştırmada ele alınan bağımsız değişkenlerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

“Ortaöğretim IX. Sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Yaşanan Sorunların Öğretmen Görüşleriyle Değerlendirilmesi (Ankara İli Örneği)” konulu yüksek lisans tez çalışması sırasında kullanılan terimlerle ilgili tanımlar ve açıklamalar şu şekildedir:

Aktif Öğrenme: Aktif öğrenme, öğrenenin öğrenme sürecinin sorumluluğunu taşıdığı, öğrenene öğrenme sürecinin çeşitli yönleri ile ilgili karar alma ve öz düzenleme yapma fırsatlarının verildiği ve karmaşık öğretimsel işlemlerle öğrenenin öğrenme sırasında zihinsel yeteneklerini kullanmaya zorladığı bir öğrenme sürecidir (Açıkgöz, 2006:17).

Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS): Coğrafya ile ilgili sayısal ve sayısal olmayan verilerin çeşitli kaynaklardan toplanması, bilgisayar ortamında depolanması, işlenmesi, analiz edilmesi, çıktısının (ürünün) alınması ve sunulması fonksiyonlarını yerine getiren donanım, yazılım, coğrafi veri ve personel bileşenlerinden oluşan bütünsel işlemlere coğrafi bilgi sistemleri denir (MEB, 2005).

Coğrafya Eğitimi: Çeşitli coğrafi olayların sebep sonuç ilişkisi içerisinde yeryüzü, canlılar ve insan hayatı üzerindeki etkilerini, bu olayların dağılımlarını ve bu dağılımın nedenlerini öğretmek vb. amaçlarla verilen eğitimidir.

Coğrafya Öğretim Programı: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 14.07.2005 tarih ve 198 sayılı kararı ile kabul edilen Coğrafya Dersi Öğretim Programı.

Kazanım: Öğrenme süreci içerisinde, planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar sayesinde öğrencide görülmesi beklenen bilgi, beceri ve tutumlardır (MEB, 2005:175).

Çoklu Zekâ Kuramı: Çoklu Zekâ Kuramı, Gardner ve meslektaşlarının; dahiler, öğrenme güçlüğü çekenler ve beyin hasarı geçirmiş kişiler üzerinde çalışmaları ve zekâ konusunda bilinenleri incelemeleri sonucunda geliştirilmiştir (Açıkgöz, 2006: 283). Gardner, zekâyı sadece sözel / sayısal zekâ olarak sınıflamak yerine, zekâyı etkisi eskiden beri sınırlı tutulan özel yetenekleri de “zekâ alanları” olarak kabul etmiş, zekânın tek bir boyutta olmadığını, aksine her bireyin farklı derecelerde, çeşitli zekâ türlerine sahip olduğunu ileri sürmüştür.

Öğrenci Merkezli Eğitim: Öğrenmeyi öğrenmenin esas olduğu, her öğrencinin farklı zaman, tür ve hızda öğrenebileceğine inanan, düşünme becerilerini geliştirmenin yaratıcı düşünmeyi geliştirdiğini kabul eden bir yaklaşımdır (EARGED, 2006).

Öğrenme Alanı: Öğrencilere kazandırılacak birbiriyle ilişkili tema, kavram, beceri, anlayış, tutum ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği bilgi ve becerileri organize eden yapıdır (MEB, 2005: 176).

Öğretim Programı: Okulda ya da okul dışında, bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneğidir (Demirel, 2003:6).

Yapılandırmacı Öğrenme Modeli: Öğrenci merkezli bir eğitim yöntemidir. Öğrencilerin aktif şekilde bilgiyi üretmesi, oluşturması, yorumlaması, önceki bilgilerini de kullanarak yeniden organize etme yeteneği kazandırmasıdır.

BÖLÜM III

3. Kavramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

3.1. Cumhuriyetten Günümüze Kadar Uygulanan Coğrafya Öğretim Programları'na Genel Bakış

Teknolojik gelişmelere bağlı olarak bilgi akışının hızlı bir şekilde geliştiği ve değiştiği çağımızda, insanların üretilen bilgiden zaman kaybetmeden haberdar olması ve bu bilgiden üst düzeyde faydalanması çağın gerisinde kalmaması adına büyük önem taşımaktadır. Bilgi çağını yakalamak eğitimle mümkündür. Eğitimin bu işlevini eksiksiz yapabilmesi için gelişen ve değişen teknolojiye ayak uydurması gerekmektedir.

Çağımızda milletlerin ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerinde eğitimin ne kadar önemli bir etken olduğu çok açık görülmektedir.

Türk Milli Eğitim sisteminin en önemli özelliklerinden biri çok sık değişikliklere maruz kalmasıdır. Teknolojik gelişmeler ışığında, çağdaş eğitim modellerini yakalamak yüzyılımızın zorunluluklarından biridir. Eğitim sistemimizdeki değişikliklerin pozitif yönde olması gereği bu açıdan ayrı bir önem taşımaktadır. Ülkemiz eğitim sisteminin cumhuriyetten günümüze teknolojik ve kültürel değişimler paralelinde pozitif gelişmelere sahne olduğu bir gerçektir. Ancak eğitim sistemimizin zaman zaman gelişme hızını yavaşlatmasının nedeni, siyasi iradelerin kendi düşünce modellerini uygulamaya çalışmaları yanında, bazı disiplinlerin taşıdıkları önem derecelerinin yeterince kavratılmamasının da etkisi vardır (Geçit, 2008).

Ortaöğretimde okutulan Coğrafya Öğretim Program'ları geçmişte pek çok defalar değiştirilmiştir. Programlarla ilgili cumhuriyet dönemindeki ilk önemli çalışma 1941 yılında toplanan Türk Coğrafya Kongresi Program Komitesi'nin liseler için hazırladığı coğrafya programıdır. 1973 yılına kadar bazı değişikliklerle beraber bu

program aynen korunmuştur. Bu tarihten 2000 yılına gelinceye kadar geçen süreçte, programda 1983, 1987, 1992 ve 1997 yıllarında da önemli değişiklikler yapılmıştır. (Doğanay, 1989; 1993; Yılmaz ve Zeybek, 1997; Şahin, 2002; Engin, Akbaş ve Gençtürk, 2003; Demirci, 2004). Tüm bu değişikliklerde Coğrafya Öğretim Programı'nda içerik genel hatları ile korunmakla beraber, ders adları, ders saatleri ve derslerin öğrencilerin alanlarına göre zorunlu veya seçmeli olma durumu gibi konularda değiştirilmiştir.

1992 ve 1997 yılında değişikliğe gidilen ve 2005–2006 eğitim öğretim yılına kadar uygulanan Coğrafya Öğretim Programı incelendiğinde şu çıkarımlarda bulunulabilir:

- Programda Coğrafya dersinin genel amaçları belirtilmiştir.
- Açıklama ve tavsiye bölümü yer almaktadır.
- Konu başlıklarının sıralanmasıyla oluşmaktadır.
- Öğrenciye direk bilgi verilir.
- Öğretmen merkezli bir programdır.
- Mekânı algılamayı sağlamaktan uzak, yaşadığı yer, bölge, ülke ve küresel ölçeklendirmenin eksik olduğu bir programdır.
- Öğrencilere hazır bilgi sunularak, bilginin öğrenciler tarafından yapılandırılmasına olanak sağlamayan, ansiklopedik bilgi ağırlıklı ve ezbere dayalı yöntemlerin kullanılmasına izin veren bir programdır.
- Sadece sınıf ortamında öğretime uygun şekilde düzenlenmiş bir programdır.

- Temel coğrafi beceriler olan harita okur-yazarlığı, sorgulama becerisi gibi birçok coğrafi beceriyi öğrenciye kazandıracak içerikten yoksun, alan araştırmaları ve projeler geliştirmeye imkân vermeyen bir programdır.

1941 yılından bu yana Coğrafya Öğretim Programı'ndaki en köklü yenilik ise 2005 yılında hazırlanan Coğrafya Öğretim Programı ile yapıldı. Yapılan bu değişiklikle birlikte coğrafya dersleri içerik, ad ve saat olarak büyük ölçüde değişmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005; İncekara, 2006).

Geleceğin, eğitime yapılan yatırımdan geçtiğinin farkında olan MEB, eski Coğrafya Öğretim Programı'nın değerlendirilmesinde, hızla ilerleyen teknolojiye ve değişen topluma cevap veremediğini görmüş ve eğitim alanında meydana gelen gelişmeleri, bilgi teknolojilerindeki gelişmeleri, öğretmen ve öğrencilerin beklentilerini, gelişen ve değişen toplumun ihtiyaçlarını da dikkate alarak Coğrafya Öğretim Programı'nı hazırlamıştır (Koçak, 2007).

3.2. 2005 Coğrafya Öğretim Programı'nın Genel Özellikleri

Bir programın geliştirilmesinde, ülke gerçekleriyle uyumlu, çağdaş esaslara dayanan felsefi görüş ışığında, hedef, yöntem ve teknikleri, ders kitapları, öğretmen ve öğrenci kılavuzları, ders materyalleri ile değerlendirme araçlarının bir bütünlük içinde plânlanması ve yürütülmesi gerekmektedir (Engin vd., 2003).

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 14.07.2005 tarih ve 198 sayılı kararı ile kabul edilen ve ağustos 2005 ve 2575 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan Coğrafya Dersi Öğretim Programı şu vizyon ve ilkeleri benimsenmiştir:

Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın vizyonu, öğrencilerin yaşadıkları alandan başlayarak ülkemiz ve dünyayla ilgili coğrafi bilinç kazanmaları doğrultusunda;

- Doğa ve insana ait unsurları anlayarak mekânı doğru ve etkin kullanan,
- İnsan ve doğa arasındaki karşılıklı etkileşimi fark eden,

- Çevre kalitesine önem vererek geleceği düşünen,
- Millî değerlere bağlı, vatanını koruyan,
- Dünyanın ve insanlığın korunmasına yönelik sorumluluk duygusuna sahip,
- Coğrafi bilgi ve becerileri kullanarak doğa ve insana ait değerleri geleceğe taşıma stratejileri geliştiren ve uygulayan,
- İnsan ve doğa süreçleriyle oluşan ekolojik, ekonomik, sosyal ve politik ilişkileri; dünya genelindeki insanlar, yerler ve çevrelerin birbirleriyle olan etkileşimini anlayan,
- Coğrafi sorgulama, harita okur-yazarlığı, bilgi teknolojilerini kullanma, arazi çalışmaları, gözlem ve etkili iletişim kurabilmeyi de içeren yöntem ve teknikleri kullanan entelektüel ve sosyal becerilere sahip bireyler yetiştirmektir.

Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda şu ilkeler benimsenmiştir:

- Program öğrenci merkezli yaklaşımları temel alır.
- Öğrenci bilgiyi ezber yoluyla edilgen bir şekilde değil, öğrenme-öğretme sürecine aktif katılarak öğrenir. Bilgiyi anlamlandırarak yapılandırır ve yorumlar.

- Programın kazandırmayı hedeflediği bilgi, beceri, tutum ve değerler, öğrencilerin günlük ve meslek yaşantıları yoluyla hayata taşınabilir niteliktedir.
- Program öğrencileri soru sormaya, araştırma ve planlama yapmaya özendirir.
- Program doğa ve insan etkileşimine duyarlı, doğaya uyumlu gelişmeyi hedef alan ve tasarruf yapmaya özendiren bir içeriğe sahiptir.
- Program olay ve olguların yaşanılan alan, bölge, ülke ve dünya ölçeğinde algılanmasına yönelik ve küresel etkileşimi yansıtabilen bir içeriği öngörür.
- Program Türkiye'nin konumsal önemine, vatan bütünlüğüne ve millî değerlere duyarlıdır.

2005 yılında liselerimiz için hazırlanan Coğrafya Öğretim Programı, önceki Coğrafya Öğretim Programları ile karşılaştırıldığında çok farklı bir programdır. Yeni programın amaç, vizyon ve ilkeleri kısmı incelendiğinde yapılandırmacı yaklaşımın güçlü olarak teşvik edildiği görülmektedir. Bu programla geleneksel öğretim modelinden yapılandırmacı öğrenme modeline geçiş yaşanmıştır.

Turoğlu (2006), “Orta Öğretim Coğrafya Müfredatında Yapılandırmacı Öğrenme” adlı çalışmasında; Yapılandırmacı öğrenme modeli, etkinliği ve ortaöğretim coğrafya müfredat programı bir biri ile ilişkilendirmiş, coğrafya öğretmenlerine konu hakkında katkıda bulunulması hedeflenmiştir. Turoğlu'na göre; yapılandırmacı öğrenme modeli coğrafya eğitimi için son derece uygun bir öğrenme modelidir. Öğrenci merkezli bu öğrenme modeline geçme uygulaması coğrafya eğitimini ezberden kurtarıp, gerçekçi, güncel ve fiziksel çevre ve insan ilişkileri açısından yaşayan-yaşanan, sorun çözen, öğrencinin konulara ait sentez ve analiz yaptığı bir ders haline gelmesine imkân

verecektir. Bu modelin coğrafya derslerinde uygulanması sırasında öğretmenler ve öğrenciler, programın uygulanması için gerekli alt yapının oluşturulmasındaki eksikliklerden dolayı sorunlarla karşılaşmışlardır. Ortaöğretim coğrafya öğretmenlerinin bu değişime adaptasyonları konusunda, MEB organizasyonları ile yeterli altyapı çalışmaları yapılmamıştır. Yapılandırmacı öğrenme modelinin uygulanmasındaki başarı, sadece öğretmen-öğrenci ilişkisine değil ayrıca veli-idare cephelerinin de katılımına bağlıdır.

Yeni programda grup çalışması, proje yöntemi ve yaratıcı drama gibi çalışmalarla, öğrencinin kendisinin bilgileri toplaması ve bunları öğrenmesi amaçlanmaktadır. Yani öğretim sürecinin her aşamasına öğrencinin aktif katılımı söz konusudur. Dolayısı ile yeni program öğrenci merkezlidir ve bu yönüyle yeni programın artıları eski programlara göre daha fazladır (Tomal ve Şenol, 2007).

Vural'a (2004) göre; öğrenci merkezli eğitim ve geleneksel eğitim arasındaki farklar şunlardır:

Geleneksel Eğitim

- Bilgi kesindir.
- Eğitim, öğrencilere ansiklopedik bilgiler kazandırmak için verilir.
- Bilgi gelecekte kullanmak içindir.
- Bilgilendirme, formal bilimin öğrenciye aktarılması ile gerçekleşir.
- Eğitimin amacı sayısal ve sözel yetenekleri geliştirmektir.

Öğrenci Merkezli Eğitim

- Bilgi geçicidir.
- Eğitim, konuları derinliğe anlayabilmek için verilir.
- Bilgi yeni bilgiler üretmek için edinilir.
- Bilgilendirme öğrenci ve formal bilim dallarının etkileşimi ile gerçekleşir.
- Eğitimin amacı zekânın tüm çeşitlerini geliştirmektir.

Yapılandırıcı yaklaşım ve temelinde öğrenci merkezli sarmal bir yapıya sahip olan program, bütünsel bir bakış açısıyla olaylara bakmayı istemiş, konular işlenirken kazanımların çerçevesinden çok uzaklaşmamak kaydıyla olayların çok boyutlu düşünülmesi gerektiğini belirtmiştir. Coğrafya Öğretim Programı, herhangi bir konuda coğrafi bir olaydan bahsederken bu olayın sebep-sonuçlarını, etkilerini yorumlayabilme becerisi kazandırmayı amaçlamıştır (Koçak, 2007:13).

Talim ve Terbiye Kurulunun 14.07.2005 tarih ve 198 sayılı kararı ile kabul edilen ve 2575 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan Coğrafya Dersi Öğretim Programında; Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın genel amaçları aşağıdaki şekilde sıralanmıştır.

Coğrafya Dersi Öğretim Programı ile öğrenci;

1. Coğrafyanın kavramsal ve kuramsal çerçevesini kavrayarak coğrafi bilginin oluşum sürecinde başvurulan araştırma ve sunum tekniklerini kullanır.
2. İnsan-Doğa ilişkisi çerçevesinde coğrafi sorgulama becerileri kazanır.
3. Evrene ait temel unsurları yaşamla ilişkilendirir.
4. Doğa ve insan sistemlerinin işleyiş ve değişimini kavrar.
5. Yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerlere (doğa ve insanın ürettikleri ve biriktirdikleri) sahip çıkma bilinci geliştirir.
6. Ekosistemin işleyişine yönelik sorumluluk bilinci geliştirir.
7. Doğa ve insan sistemlerinin ürettiği değerlerin uyumlu birlikteliği ve sürekliliği için mekânsal planlamanın önemini kavrayarak insan ve doğa kaynaklarının kullanımında “tasarruf bilinci” geliştirir.
8. Mekânsal süreçlerin yerel ve küresel etkileşim içinde olabilirliğini irdeler.

9. Kalkınma süreçlerinin doğayla uyumlu kılınmasının önemini kavrar.
10. Doğal afetler ve çevre sorunlarını değerlendirerek korunma ve önlem alma yollarına yönelik uygulamalar geliştirir.
11. Ülkelerin oluşturdukları bölgesel ve küresel düzeyde etkin olan, çevresel, kültürel, siyasi ve ekonomik örgütlerin coğrafi açıdan uluslar arası ilişkilerdeki rolünü kavrar.
12. Bölgesel ve küresel ilişkiler açısından Türkiye'nin konum özelliklerini kavrayarak sahip olduğu potansiyellerle coğrafi bir birikim ve sentez ülkesi olduğunun bilincine varır.
13. Coğrafi değerlerin “vatan bilincinin” kazanılmasındaki önemini özümser.

Şahin'e (2006) göre; programın amaçlarında eksiklikler vardır. Coğrafya öğretimi ve coğrafya programı açısından bu 13 maddeye aşağıdaki maddelerin de eklenmesi yararlı olur.

1. Doğal ve Beşeri sistemleri birlikte sentezleyerek geniş bir dünya görüşüne sahip olur ve kuraklık, açlık, savaş, kalkınma gibi küresel süreç ve sorunların farkında olur.
2. Dünyanın farklı yerlerindeki doğal benzerlikleri doğuran ortak özelliklerin farkında olur.
3. Dünyanın farklı yerlerindeki doğal farklılıkları doğuran etkenlerin farkında olur.
4. Dünyanın farklı yerlerindeki insanların kültürel özelliklerinin farklı olduğunu, ancak bu farklılıklara rağmen önemli ortak değerlere (benzerliklere) sahip olduklarını ve bunların önemini kavrar.

5. Ülkemizin doğal, kültürel ve ekonomik özellikleriyle başka ülkelerin özelliklerini karşılaştırır ve aralarındaki farkın nedenlerini sorgular.
6. Doğal ve Beşeri Coğrafya özelliklerinin ülkemize kazandırdığı ayrıcalıkların ve bunların öneminin farkına varır, ancak bu ayrıcalıklara sahip olmayı gelecekte de sürdürebilmek için fazla çalışmanın ve ulusal bilince sahip olmanın gerekliliğini kavrar.

2005-2006 eğitim-öğretim yılı ile birlikte uygulanmaya başlanan Coğrafya Öğretim Programı 9. sınıflarda haftada iki ders saati, öngörülerek hazırlanmıştır. Program, tüm ortaöğretim okullarının 9. ve 10. sınıflarında mecburi, 11. ve 12. sınıflarda genel liselerin fen alanlarıyla, fen liselerinde seçmeli olarak okutulmaktadır. Program 4 yılı kapsamaktadır. “Coğrafya” adı altında dört yılda verilen dersler Coğrafi Beceriler ve Uygulamalar, Doğal Sistemler, Beşerî Sistemler, Mekânsal Bir Sentez: Türkiye, Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler, Çevre ve Toplum olmak üzere 6 öğrenme alanından, bütün bunların merkezinde yer alan coğrafi kavramlar, beceriler, tutum ve değerler ile bunlara ait kazanımlardan oluşur. Coğrafi Beceriler ve Uygulamalar öğrenme alanı diğer beş öğrenme alanının her biri için söz konusu durumdadır (MEB, 2005).

Demirci, (2006) göre; Öğrencinin okul içi ve dışında uygulama, araştırma, gezi-gözlem ve deney gibi etkinliklerle devamlı aktif olmasını sağlamaya yönelik olarak hazırlanan Coğrafya Öğretim Programı öğrencilerde çok yönlü becerilerin geliştirilmesini de amaçlar.

“Beceri veya maharet, bireyin herhangi bir iş sahasında veya sanatta kazandığı özel ustalıktır. Becerilerde, zihin ve eller birlikte kullanılır. Edinilen bilgiler, günlük hayata ve yeni buluşlar yapmaya yönelir. Bilgilerin uygulamaya geçirilmesi, öğretimin en köklü amaçlarından, belki de en önemlisidir” (Doğanay,1992: 109).

Coğrafya Öğretim Programı da edilen bilginin hayatta kullanılır bir nitelikte olmasını istemiştir. Bunu sağlayabilmek için beceriler kazanılması gerektiğini ifade etmiştir.

Öğrencilerin, yaşamlarında, mesleklerinde ve gelecekte de kullanabilecekleri nitelikte olan beceriler:

- Harita becerisi,
- Gözlem becerisi,
- Arazi çalışma becerisi,
- Coğrafi sorgulama becerisi,
- Tablo, grafik, diyagram hazırlama ve yorumlama becerisi,
- Zamanı algılama becerisi,
- Kanıt kullanma becerisi,
- Değişim ve sürekliliği algılama becerileridir (MEB, 2005:20–25).

Coğrafya Öğretim Programı'nın istemiş olduğu bu becerileri öğrencilere tam olarak kazandırabilmek için teknolojiden faydalanmak gerekir. Özellikle tablo, grafik, diyagram hazırlama ve yorumlama becerisi, harita kullanma becerisi, coğrafi sorgulama becerisi gibi becerilerde bilgisayar teknolojisini kullanmak faydalı olacaktır. Okulların fiziki altyapılarının bu noktada çok önemli olduğu söylenebilir.

Yeryüzündeki farklılıkların çokluğu kavram oluşturma ve kavram öğrenimini zorunlu kılmaktadır. Coğrafya Öğretim Programı'nın diğer programlardan farklı olarak kavram öğretimine getirdiği yenilik kavram haritalarıdır. Kavram haritaları bilginin kalıcılığını sağlama adına önem taşımaktadır. Bugüne kadar uygulanan coğrafya öğretim sisteminde kavram öğretimine yeterince yer verilmemiştir. Kavramlar öğretilirken ezberciliğin benimsenmesi öğrencilerin, bilgiyi tam anlamalarını engellemiştir.

Önceki Coğrafya Öğretim Programları'nda içerik önemli bir yer tutarken, dersle ilgili etkinliklere fazla yer verilmemiştir. Dolayısıyla bunların “konu merkezli” olduklarını söyleyebiliriz. Öncekilerin aksine Coğrafya Öğretim Programı, konu değil kazanım merkezli olarak hazırlanmıştır. Bu değişiklikle dört yıl boyunca verilen Coğrafya Öğretim Programı'nda belirlenen kazanımların öğrenciler tarafından edinilmesi amaç edilmiştir.

IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda öğrenme alanlarına göre kazanımlar şu şekilde dağılışı göstermektedir:

Program;

- “Doğal Sistemler” öğrenme alanında 15 kazanım,
- “Beşeri Sistemler” öğrenme alanında 3 kazanım,
- “Mekânsal Bir Sentez: Türkiye” öğrenme alanında 7 kazanım,
- “Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler” öğrenme alanında 3 kazanım,
- “Çevre ve Toplum” öğrenme alanında 3 kazanım olmak üzere toplam 31 kazanımdan oluşmaktadır (MEB, 2005).

Coğrafya Öğretim Programı'nda kazanımlar gerçekleştirilirken kullanılmak üzere bol etkinlik örnekleri verilmiştir ve öğretmenler bu konuda teşvik edilmiştir. Yöntem çeşitliliğiyle birlikte, bu şekilde ders işlendiğinde daha fazla zekâ türüne hitap etme şansının artması, Coğrafya Öğretim Programı'nın çoklu zekâ kuramını da benimsediğini göstermektedir. Zaten coğrafya dersi yapısı gereği ders işleme çeşitliliğini destekler.

Coğrafya Öğretim Programı'nda “coğrafi bölge” esasına dayalı olarak yapılan coğrafya eğitiminden vazgeçilmiştir. Bunun yerine değişik amaçlara göre belirlenen farklı bölge sınıflamaları yapılabileceği mantığını vermeye yönelik bir eğilim vardır.

Şahin'e (2006) göre; Coğrafya öğretiminin beyninde habis bir ur olarak bulunan, dünya'nın hiçbir ülkesinde uygulanmayan, 1941 yılında alınmış yanlış bir karar sonucu Türkiye'de coğrafyayı sevimsiz hale getiren, coğrafya öğretiminden öğrencileri soğutan coğrafi bölgelerin yeni programla kaldırılmış olması, çok yararlı bir iş olmuştur. Ancak bu konuda önemli bir çelişki söz konusudur. Bu da coğrafi bölgelerin orta öğretimde kaldırılmış olmasına rağmen, ilköğretim programında mevcut olmasıdır. Dünya'da hiçbir dilde mevcut olmayan, hiçbir dilin sözlüğünde ve ansiklopedisinde bulunmayan "coğrafi bölge" kavramından coğrafyanın kurtulabilmesi için ilköğretim programlarından da "Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri" ünitelerinin çıkartılması gerekmektedir.

Bilindiği üzere bir öğretim sürecinde öğretmen, önemli bir unsurdur. Öğretmenin girdiği derslerde takip edeceği yöntem, öğrencilerin gelecekte kazanacakları davranışları da doğrudan etkileyecektir. Bu nedenle, okullardaki başarılı bir coğrafya öğretmeni, toplumun karşılaştığı büyük ve önemli sorunları ve konuları derslerde ele alma durumundadır. Bu yönüyle öğretmen, bilgiyi elde edildiği şekilde öğreten, ansiklopedik bilgi aktarımından çok, öğrenciye bilgi edinme yollarını kazandıran, öğrenme sürecine yardım eden ve yol gösteren biri olmalıdır. Bu bağlamda öğretmen ve öğrenci bütünüyle sorumlu olurlara sahiptir (Şahin K.,2003: 81-83).

Çağdaş ve işlevsel coğrafya eğitimi ancak iyi yetişmiş öğretmenlerle olur. Onun için coğrafya öğretiminde bilgi, beceri, değer ve tutum öğretecek kişilerin nasıl yetiştirilmesi ve hangi yeterliliklere sahip olması gerektiği konusu son derece önemlidir. Çünkü coğrafi bilincin kazandırılması ancak alanında ihtisaslı coğrafya öğretmenleri ile sağlanabilir (Karabağ, 2002).

Bireye sınıf dışındaki coğrafi realiteyi değerlendirme ve kavrama, harita, şekil ve grafikler aracılığıyla bulunduğu çevrenin dışındaki coğrafi olayları kavrama, insanla ortam arasındaki ilişkileri değerlendirme alışkanlıklarının kazanılması olarak ele alınan coğrafya öğretiminin en önemli unsurlarından biri de coğrafya öğretmenleridir (Güngördü,1999:122).

Geçmişte öğretmen öğretimin en önemli ögesi idi; öğretmen bilgi yayıcı olarak görülüyor, öğretmenin yaptıkları ve söyledikleri de öğretim olarak kabul ediliyordu. Günümüzde çağdaş teknoloji ürünlerinin eğitim alanında uygulanmasından doğan öğretim etkinliklerinde öğretmenin görevi de hızla değişmekle birlikte, öğretmen öğretimde önemli bir öge olarak yerini korumaktadır (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999:32).

Öğretmenlerin çağın gerektirdiği “yaşam boyu öğrenen” insan tipini yetiştirmeleri için bile önce kendilerinin “yaşam boyu öğrenen” insanlar olmaları, yani yenilikleri izlemeleri gerekmektedir. Hatta çoğu zaman yenilikleri izlemek de yeterli olmamakta; onları özümsemek, onların uygulanması konusunda ustalaşmak ve onları sınıflarda uygulamayı alışkanlık haline getirmek gerekmektedir (Açıkgöz, 2005).

Coğrafya Öğretim Programı’nın temelini teşkil eden yapılandırmacı yaklaşıma göre; öğretmen rehber, ortak öğrenen ve yönlendirici rolündedir. Programın başarıya ulaşabilmesi için bu yaklaşıma uygun olarak çeşitli öğrenme tekniklerini bilmesi ve uygulaması gerekmektedir.

Dünya’da eğitim uzmanları, geleneksel eğitim ve öğretim anlayışından sıyrılıp, klâsikleşmiş yöntemleri geliştirerek yeni yöntemlerin ve yaklaşımların yapılmasını sağlamışlardır. Bugün yeni yöntem ve yaklaşımların birçok ülkede uygulanmasının temel nedeni; bu yeni yöntem ve yaklaşımların öğretim süreçlerine katkı sağlamasının yanı sıra öğrencide kalıcı öğrenmeyi gerçekleştirmesidir. Dünyada ve ülkemizde eğitim alanında etkili ve kalıcı öğrenme için birçok çalışma yapılmaktadır. Coğrafya eğitimi alanı da bunlardan birisidir. Etkili ve kalıcı öğrenmenin coğrafyada da sağlanması için uygun yöntem ve teknikler seçilmelidir. Seçilen yöntem ve teknikler bol etkinlikli olmalı, konuların ise güncel yaşamla bağlantısı kurulmalıdır (Coşkun, 2004).

Coğrafya Öğretim Programı’nın öngördüğü çağdaş öğretim yöntemlerini uygulama konusunda maalesef öğretmelerimiz yeterli donanıma sahip durumda değildirler. “Coğrafyada yöntem çeşitliliği önemlidir. Ancak eskiden beri coğrafya öğretmenlerinin ders işlemede kullandıkları yöntem, araştırmacılar tarafından en etkisiz yöntem olarak kabul edilen anlatım yöntemidir” (Artvinli, 2000: 85).

“Coğrafya öğretmenleri tarafından anlatım ve soru-cevap yöntemlerinin sıklıkla kullanılmasında, Tomal’a (2004) göre şu durumlar etkilidir:

- Çağdaş yöntemler konusunda öğretmenlerimizin bilgilerinin yetersiz olması ve öğretim yöntemleri ile ilgili hizmet içi eğitim görmemiş olmamaları,
- Üniversitelerde bu klasik yöntemler ile öğrenim görmüş olmaları,
- Görsel materyal ve çalışma araçlarının okullarda yetersiz olmasıdır.

Güngördü’ye (2003) göre; Öğretimde görsel ve işitsel araçlar kullanıldığında öğrenme hem daha çabuk ve hem de daha kalıcı olur. Bir öğretim etkinliği ne kadar çok duyu organına hitap ederse öğrenme o kadar iyi gerçekleşir.

Coğrafya öğretiminde kullanılan araç-gereç ve materyaller genel olarak; ders kitapları, haritalar, küreler, modeller, tablo ve grafikler, fotoğraflar, dergiler, CD ve kasetler, televizyon programları, slaytlar, müzik gibi görsel işitsel materyaller, sanat eserleri, doğal kaynaklar, çeşitli maketler, çalışma kağıtları vb. olarak sıralanabilir. Ancak coğrafya biliminin ve coğrafyacıların bilgiyi kazandırmadaki, kanıt ve materyal sunmadaki araçları yukarıda sıralananlarla sınırlı değildir. Coğrafya öğretiminde doğal, tarihî, sanatsal, kültürel ve bilimsel pek çok kaynaktan yararlanmak mümkündür. Coğrafya öğretiminde kullanılan materyallerin, ders programlarında belirtilen kazanımları gerçekleştirmeye yönelik olarak seçilmesi önemli bir konudur. Çünkü materyallerin kalitesi, derse uygunluğu, öğretmenler ve öğrenciler tarafından kullanım biçimleri, öğrenimin başarılı olup olmamasını etkileyen faktörlerdir. (Demiralp, 2007).

MEB, (2005) Coğrafya Öğretim Programı’nda, kullanılacak materyallerin özellik ve içeriklerinin ne olması gerektiği, öğretmenlerin hangi konulara dikkat ederlerse amaca uygun materyal kullanmış olacakları, genel hatları ile belirlenmiştir.

Ders kitapları, öğrenme-öğretme sürecinin en yaygın kullanılan ders aracıdır. Günümüzde ders kitaplarının sınıf içindeki yeri hâlâ önemini sürdürmekte olup, öğretmenler birçok etkinliği kitap ile yürütmektedirler. Çoğu öğretmen, öğretim programlarına hiç bakmadan öğrenme-öğretme etkinliklerine ilişkin düzenlemeleri ders

kitaplarına göre yapmaktadır. Bundan dolayı ders kitaplarının önemi daha da artmaktadır (Kızılcıaoğlu, 2003).

Öğretmenler kazanımları gerçekleştirirken, azımsanmayacak oranda ders kitabı kullanmaktadırlar. Kullandıkları ders kitabını bir öğretim programı gibi kabullenen çok sayıda öğretmen olduğu bilinmektedir. Bu nedenle, kullanılan ders kitabının niteliği bu noktada daha da önem arz etmektedir. Coğrafya eğitiminde başarı, bir ölçüde okutulan ders kitaplarının niteliğine bağlıdır. Okutulan ders kitabının uygulanan öğretim programını yansıtmaması çok önemlidir. Mevcut ders kitapları ise uygulanan öğretim programını tam anlamıyla yansıtmamaktadır.

2005 Coğrafya Öğretim Programı'na göre ders kitapları, eğitim-öğretim sürecini destekleyen materyallerden biri olarak değerlendirilmekte, daha önceki programlarda edinilen “en önemli ders materyali” özelliğini yitirmektedir. Ancak öğretmen ve öğrencilere yönelik, yapılandırmacı yaklaşıma uygun, pedagojik olarak doğru ve bilimsel hazırlanmış, kılavuz ve yardımcı kitaplara ihtiyaç duyulmaktadır (Demiralp, 2007: 378).

Coğrafya Öğretim Programı yine farklı olarak günümüz bilgi-iletişim teknolojilerinin coğrafya konularının öğretiminde kullanılmasını desteklemiş, Coğrafi Bilgi Sistemleri'nin (CBS) uygulanmasını bazı kazanımlarda önermiştir. Coğrafya Öğretim Programı'ndaki 9. sınıfa ait CBS uygulaması önerilerinden 3 tanesi “Doğal Sistemler” öğrenme alanında bulunmaktadır. Bu öğrenme alanındaki CBS uygulaması önerilen kazanımlar ise A.9.3, A.9.4, A.9.5, A.9.6, kazanımlarıdır. A.9.5, A.9.6 kazanımlarında öneri “Etkinlik Örnekleri” bölümünde birleştirilerek yapılmıştır. “Mekansal Bir Sentez: Türkiye” öğrenme alanında ise 2 tane CBS uygulaması önerisi bulunmaktadır. Bu öğrenme alanındaki CBS uygulaması önerilen kazanımlar ise C.9.5, C.9.6, C.9.7 kazanımlarıdır. C.9.5, C.9.6 kazanımlarında öneri yine “Etkinlik Örnekleri” bölümünde birleştirilerek yapılmıştır (EK-2: MEB (2005), IX. sınıf Coğrafya Öğretim Programı).

Coğrafya'da temel prensip mekâna ait çeşitli bilgilerin ilişkilendirilerek değerlendirilmesidir. Bu nedenle eskiden bir alana ait çeşitli bilgiler içeren birçok harita çizilir, bunlar yan yana dizilerek aralarındaki ilişkiler incelenirdi. Bugün gelişen

bilgisayar teknolojisi bu işi çok kolaylaştırmış ve değerlendirmelerin çok daha çeşitli amaçlar için ve doğrulukla yapılabilmesini sağlamıştır. Bu yaklaşım bilgisayarlı coğrafyadır ve adı CBS'dir. Bu yolla, daha önce yan yana konulup incelenen harita veya planlar bu defa sonsuz çeşitlilikte üst üste çakıştırılıp mekâna ait özellikler arasındaki ilişkilerden yararlı planlama verileri sağlanabilmektedir (Kayan, 2000:14).

Demirci'nin (2006), "Coğrafi Bilgi sistemlerinin Türkiye'deki Yeni Coğrafya Dersi Öğretim Programına Göre Coğrafya Derslerinde Uygulanabilirliği" adlı çalışmasında; 7 özel okulda 14 öğretmen üzerinde CBS yazılımı, CBS ile ders anlatımı konularında laboratuvarda uygulamalı bir eğitim programı verildiğini ve bu program çerçevesinde öğretmenler üzerinde bir anket uygulandığını belirtmiştir. Bu çalışmalar sonrasında, öğretmenlerin genel olarak CBS'yi tanımadıkları ve bu sistemden coğrafya derslerinde ne şekilde yararlanmaları gerektiği gibi konularda yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Bu programın sadece özel okullarda görev yapan coğrafya öğretmenleri üzerinde yapılmış olmasına rağmen, CBS'nin coğrafya derslerinde etkin bir öğretim aracı olarak kullanılması önünde pek çok engelin bulunduğunu, fiziki ortam, eğitim sistemi ve programın kendinden kaynaklanan bazı hususların da CBS'nin coğrafya derslerinde kullanımı önünde duran sınırlılıklar olduğunu belirten Demirci'ye göre; CBS'nin coğrafya derslerinde etkin bir öğretim aracı olarak kullanılmasının önünde pek çok engel vardır. Bunları da şöyle sıralanabilir:

Eğitim sistemiyle ilgili engeller;

- Öğretmenlere CBS'nin kullanımı ile ilgili yeterli eğitim desteği sunmaması,
- Öğretmenlere CBS kullanımı ile ilgili örnek uygulamaların yer aldığı kitap, dergi ve internet adreslerini sunmaması,
- CBS'nin kullanımının yaygınlaşması için yeterli nicelik ve nitelikte projeler hayata geçirmemesi,
- CBS de dahil diğer teknolojileri tanıtmadan öğretmen yetiştirmesi,

Coğrafya Öğretim Programı'yla ilgili engeller;

- CBS ile ilgili uygulama ve projelere gidebilecek zamanı dikkate almaması,
- CBS'nin analiz etme kısmından çok haritalama yönüne ağırlık vermesi,
- CBS'nin ne olduğu ve coğrafya derslerinde nasıl kullanılması gerektiği konusunda bilgi, örnek ve kaynağa yer vermemesi,
- CBS'nin önemini, öğretmenleri sistemin kullanılması yönünde heyecanlandıracak ve zorlayacak tarzda yeterince yansıtamaması,

Okullar ile ilgili engeller;

- Yönetim olarak CBS'nin öneminin anlaşılmaması,
- Yeterli nicelik ve nitelikte bilgisayarın olmaması,
- CBS yazılımlarının olmaması,
- Sayısal verilerin olmaması,

Öğretmenler ile ilgili engeller;

- CBS'nin coğrafya öğretimine katkılarını tam olarak bilmemeleri,
- CBS'yi ve bir CBS yazılımının kullanılışını bilmemeleri,
- CBS'nin derslerde nerede, nasıl ve ne ölçüde kullanılacağını bilmemeleri,

- Yazılım temini ve sayısal verilerin temini gibi teknik konularda bilgi eksiklikleri,
- CBS'yi kullanma konusunda istek ve moral eksiklikleri,
- Bilgisayar ile ilgili bilgi ve becerilerinin eksik olması,
- CBS'yi öğrenmeden meslek hayatına atılmalarıdır.

Demirci'nin (2006), "Coğrafi Bilgi sistemlerinin Türkiye'deki Yeni Coğrafya Dersi Öğretim Programına Göre Coğrafya Derslerinde Uygulanabilirliği" adlı çalışmasına göre; CBS'nin Türkiye'de ortaöğretim coğrafya derslerinde etkin olarak kullanımı önündeki güçlüklerin aşılması, yukarıda bazı temel olanları sıralanan sınırlılıkların ortadan kaldırılması ile mümkün olacaktır.

Coğrafya Öğretim Programı'nın yaklaşımı, öngördüğü yöntemler, çağdaş, her türlü teknoloji ile donatılmış kalabalık olmayan, öğretim ortamlarını da zorunlu kılmaktadır.

3.3. İlgili Araştırmalar

Akbulut (2004), "Coğrafya Öğretimi ve Yaratıcı Düşünce" adlı çalışmasında; yönlendirmeler ve doğuştan gelen özelliklerle şekillendirilen yaratıcı düşüncenin öğrencilerde ortaya çıkmasında, okullardaki mekânın durumunun ve öğretmenlerin etkilerinin çok büyük olduğundan bahsetmiştir. Akbulut'a göre; öğrencilerin sınıf ortamında öğrendikleri kavramları çok yönlü ve yaratıcı düşünceleri, farklı bir dünya görüşüyle, bağımsız bir şekilde ileriye görmeleri ve edindikleri bilgileri günlük yaşantılarında kullanmaları açısından çok önemlidir.

Akbulut (2004b), "Coğrafya ve Aktif Öğretim Yöntemleri" adlı çalışmasında; coğrafya öğretiminde yer alan konularda, farklı düzeylerdeki hedefler için farklı öğretim yöntemlerinin kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca anlatım, soru-cevap, gösteri, gezi-gözlem, iş ve deney, problem çözme gibi yöntemlerin coğrafya konularındaki

içerik ve hedefler doğrultusunda uygulanmasının yararlı olacağını, öğrencilerin yaratıcılığını geliştirecek yaklaşımların belirlenmesinin yöntemlerin yerinde kullanılmasına bağlı olduğunu belirtmiştir. Toplum ve doğal çevre arasındaki bağlantıyı sağlayan coğrafyada, uygulamaya yönelik gezi-gözlem, gösteri, iş ve deney yöntemlerinin daha fazla kullanılması gerektiğinin altını çizmiştir.

Aksoy (2004), “Coğrafya Öğretiminde Probleme Dayalı Öğrenme Yaklaşımı” adlı çalışmada; öğrencilerin gerçek yaşam olaylarıyla öğrenmesini sağlayan ve yeni bilgi öğrenimi için problemleri çıkış noktası olarak kullanma prensibine dayalı olan Probleme Dayalı Öğrenme Yaklaşımı’nın coğrafya öğretiminde öğrencilerin başarıları, yaratıcılıkları ve problem çözme becerileri üzerindeki etkisini ortaya koymuştur.

Akyol (2000), “Coğrafya Eğitiminde Gelişmeler ve Temel Sorunlar” adlı araştırmasında; coğrafya dersinin genel ve özel amaçlarını, öğretim ilke ve metotlarını, araç-gereçlerini kapsayan programların bugüne kadar yapılmamış olmasını bir sorun olarak görmektedir. Coğrafya Öğretim Programları’nda yapılan değişikliklerin çoğu kez yapıcı olmadığını hatta bir öncekini aratacak zaaflara sahip olduğunu belirtmektedir. Coğrafya bölümünü bitirmiş program geliştirme uzmanlarının bulunmamasının program ile ilgili olumsuzlukların ortaya çıkmasında etkili olduğunu savunmuştur.

Alaz (2007), “Coğrafya Öğretiminde Çoklu Zekâ Uygulamaları” adlı çalışmada; Gardner tarafından ortaya atılan çoklu zekâ kuramı ile ilgili ayrıntılı bilgiler vermiş, coğrafya eğitimi ve öğretiminde kullanılabilirliğini araştırmış ve çalışma sonunda öğretmen merkezli öğretim yöntemlerine göre uygun ortamlar oluşturulduğu takdirde olumlu sonuçlar verdiğini tespit etmiştir.

Alım (2003), “Dokuzuncu Sınıf Coğrafya Öğretim Programının Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı çalışmada; 9. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’nda yaşanan sıkıntıları, programın amaçları, içeriği, öğrenme süreçleri ve değerlendirme gibi konulardaki eksiklikleri belirtmiş, konuyla ilgili önerilerde bulunmuştur.

Artvinli (2007), “2005 Yılı 9. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı: Öğretmenler Açısından Uygulanabilirlik Düzeyi” adlı araştırmasında; 2005 yılından beri yürürlükte

olan 9. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın geneli ve genel amaçları, kazanımlar, öğrenme-öğretme süreci ile ölçme ve değerlendirme boyutlarında öğretmenler açısından uygulanabilirlik düzeyini araştırmış, uygulanabilirlik düzeyini üst seviyelere çıkarmak için yapılması gereken düzenleme ve çalışmalar için önerilerde bulunmuştur.

Başman (2003), “Coğrafi Bilgi Sisteminin, Beşeri Coğrafya Konularının Uygulamalarında ve Öğretiminde Kullanılması” adlı çalışmasında; coğrafi bilgi sisteminin öneminden ve okullarımızda kullanımının gerekliliğinden bahsetmiştir.

Coşkun (2004), “Coğrafya Öğretiminde Proje Yaklaşımı” adlı araştırmasında; coğrafyada kalıcı öğrenme sağlanması için uygun yöntem ve tekniklerin seçilmesi ve seçilen yöntem ve tekniklerin bol etkinlikli olması, konuların ise yaşamla bağlantısının kurulması gerektiğinden bahsederek, Proje Metodu'nun öğrenciyi aktif kılan yöntemlerden birisi olduğunu söylemiştir. Coşkun'a göre; proje çalışmaları öğrencinin; yeteneklerini keşfetmesini, problem çözme becerisini, yaratıcılığını ortaya koymasına yardımcı olan bir uygulama şeklidir. Ayrıca bu tür çalışmalar bireyin yaptığı işlerde kendine güvenmesini ve üretmesini sağlar. Proje çalışmalarıyla öğrenci, bilimsel düşünme becerisinin temel prensiplerini ilköğretim ve orta öğretim kademelerinde öğrenmeyi başarabilir. Bu tür çalışmaların, bireyin ileriki yaşamında hem sosyal hem de meslekî anlamda önemli deneyimler elde etmesine katkısı olur. Her şeyden önemlisi ise coğrafya dersini ortaöğretimde daha sevimli hale getirir. Bu yüzden ortaöğretim coğrafya derslerinde öğretmenler proje çalışmalarına da yer vermelidir.

Demiralp (2006), “Coğrafya Eğitiminde Harita ve Küre Kullanım Becerileri” adlı çalışmasında; beceriler, coğrafi beceriler, harita ve küre kullanım becerileri üzerinde durmuştur. Araştırmada becerilerin, coğrafya ders programındaki yeri, yararları ve kullanım alanlarını belirleyerek, coğrafya eğitimindeki uygulamaları ve nasıl geliştirileceklerinden bahsetmiştir. Öğrencilere harita ve küre kullanım becerilerinin kazandırılması için ilgili anahtar kavramlar ile sorular tespit edilerek, harita ve küre kullanım becerilerinin neler olduğu açıklanmış, bunların ilk, orta ve lise programları çerçevesinde hiyerarşik olarak düzenlenmesi anlatılmıştır. Ayrıca coğrafya eğitiminde beceri temelli programların giderek önem kazandığını ve bunun öneminden bahsetmektedir.

Doğanay (1989), “Coğrafya ve Liselerimizde Coğrafya Öğretim Programları” adlı araştırmasında; coğrafyanın önemini belirttikten sonra, coğrafya öğretim programlarını ayrıntılı olarak incelemiş ve sorunların çözümü için yapılması gerekenleri ortaya koymuştur.

Doğanay (1993), “Coğrafya’da Metodoloji Genel Metodlar ve Özel Öğretim Metodları” adlı çalışmasında; coğrafi metodolojinin esasları, coğrafi düşüncenin gelişimi, coğrafyanın bilgi sağlama kaynakları, coğrafyada özel öğretim yöntemleri, coğrafya öğretiminde kullanılan araç-gereçler ve coğrafya derslerinin planlanması gibi konuları ele almıştır. Bu eser aynı zamanda Türkiye’de coğrafya öğretimi alanında yazılmış ilk kitap çalışması olarak kabul edilmektedir.

Doğanay (2002), “Coğrafya Öğretim Yöntemleri” adlı çalışmasında; coğrafya öğretiminin amaçlarını, ilkelerini, yöntemlerini ve temel sorunlarını ele almış, yaşanan sorunlarla ilgi çözüm önerileri sunmuştur.

Elmas (2006), “Ortaöğretim Coğrafya Eğitiminin Temel Sorunları (Kartal İlçesi Örneği)” adlı çalışmasında; eski coğrafya öğretim programları ile ilgili ayrıntılı bilgiler vermiş, coğrafya eğitiminin önündeki birçok engele rağmen coğrafya biliminin hak ettiği yeri bulmasında herkese (öğrenciler, öğretmenler, program geliştirme uzmanları, akademisyenler) büyük görevler düştüğünden bahsetmiş, coğrafya eğitiminin sorunlarının çözümünde sorunların tespiti kadar bunların çözümüne yönelik fikirlerinde geliştirilmesinin önemini ortaya koyarak, araştırmasında elde ettiği bulgulara dayanarak öğretmen ve öğrencilerin bu konudaki fikirlerini belirtmiştir.

Engin, Akbaş ve Gençtürk (2003), “I.Coğrafya Kongresinden Günümüze Liselerimizde Coğrafya Müfredat Programlarındaki Değişmeler” adlı çalışmalarında; şimdiye kadar ülkemizde coğrafya öğretimi alanında yapılan program geliştirme çalışmalarının köklü ve yenilikçi olmadığını söylemişler, hazırlanan programların birbirine benzediği üzerinde durmuşlardır. Araştırmalarında ayrıca genel ve özel amaçların belirtildiği, öğretim yöntem ve tekniklerine, ders araç ve gereçlerine yer veren, öğretmen ve öğrenci kılavuz kitaplarının hazırlandığı ayrıntılı coğrafya öğretim programlarının yapılmasının gerekli olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Ertürk ve Girgin (2005), “Standartları Bakımından Coğrafya Müfredat Programlarının Karşılaştırılması” adlı çalışmalarında; hayat boyu öğrenme modelinin coğrafyada önemli olduğundan hareket ederek, mevcut öğretim programlarını bu açıdan karşılaştırmışlardır. İlk ve ortaöğretim kademelerinde standartların belirlenmesi üzerine bu çalışmada eski öğretim programlarının bunu sağlamaktan uzak olduğu düşüncesini dile getirmektedirler.

Güler (2006), “Pendik ilçesinde Coğrafya Eğitimi ve Sorunları” adlı çalışmasında; Pendik mikro ölçekte bir örnek olmasına rağmen Coğrafya Öğretim Programı’nın birçok uygulama güclüğü içerdiği, programın yoğun olduğu, ders saatlerinin yetersizliği, okullarda coğrafya ekipmanlarının yetersiz, çağın gerisinde ve atıl durumda olduğu, öğretmenlerin pratik bilgilerinin yetersiz, imkânların sınırlı olduğu, öğretmenlerin haftalık ders saatlerinin fazlalığı, okullarda öğretmen ihtiyacı gibi sorunlardan bahsetmiştir.

Güngördü (2002), “Coğrafyada Öğretim Yöntemleri İlkeler ve Uygulamalar” adlı çalışmasında; coğrafyanın önemini, coğrafya öğretiminin amaçlarını, dersin işlenişinde yapılması gereken uygulamaları, kullanılan yöntemleri ve coğrafya öğretiminin sorunlarına ilişkin önerilerini belirtmiştir.

Güngördü (2006), “Coğrafyada Öğretim Yöntemleri ve Çağdaş Öğretim Yaklaşımları İlkeler ve Uygulamalar” adlı eserinde; dünyada ve Türkiye’de coğrafyanın önemi, coğrafyada öğretim ve yöntem, coğrafya öğretiminde konuların öğretilmesinde yapılması gerekenler, orta dereceli okullarda coğrafya öğretiminin amaçları, yurt sevgisi, yurt savunması ve ülke yönetiminde coğrafyanın önemi, eğitim programlarında coğrafya, coğrafyada öğretim ilkeleri, coğrafya öğretiminde kullanılan yöntemler, öğretim seviyesine göre coğrafya öğretimi, coğrafya öğretiminde kullanılan araç ve gereçler ile bunların nitelikleri, coğrafya öğretiminde planlama, coğrafya öğretiminin sorunları ve coğrafya dersinde kullanılan araç ve gereçler gibi konularda bilgi vermiştir.

Ilgar (2006), “Coğrafya Öğretiminde Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri” adlı araştırmasında; ülkemizde coğrafya dersinin öğretimini kapsayan unsurlar ve buna etki eden etmenlerin niteliğini konu edinmiştir. Coğrafya öğretiminde yaşanan temel sorunlar aşağıdaki başlıklar altında sıralanmakta ve çözüm önerileri getirmektedir.

- Program Sorunu
- Gelenekselcilik
- Müfredat Programları Kaynaklı Sorun
- Ahlak Çöküntüsü Sorunu
- Donatı Eksikliği Sorunu
- Ders Kitabı Kaynaklı Sorun
- Materyal ve Metod Sorunu
- Ölçme Değerlendirme Sorunu
- Üniversiteye Giriş Sınavları ve Dershane Kaynaklı Sorunlar
- İş ve İstihdam Sorunu
- Üniversite Kaynaklı Sorunlar

İncekara (2006), “Türkiye’de ve Kanada’da Ortaöğretim Coğrafya Eğitim ve Öğretiminin Müfredat, Metot ve Araç-Gereçler Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında; bütün öğrenim kademelerinde coğrafya eğitimini, Coğrafya öğretim programlarını, kullanılan yöntemleri, araç ve gereçlerin kullanımını, Türkiye ve Kanada’da karşılaştırmıştır. Sonuç olarak; İncekara Kanada’da bu konudaki uygulamaları daha iyi bulmakta ve Türkiye’deki coğrafya eğitimi için öneriler sunmaktadır.

Kaplan (2005), “Cumhuriyetten Günümüze Ortaöğretim Coğrafya Dersi Öğretim Programlarındaki Değişimlerin Karşılaştırılmalı olarak Değerlendirilmesi” adlı

çalışmasında; ülkemizde cumhuriyetten günümüze kadar uygulanan öğretim programlarının uğradığı değişiklikleri ele almış, 1942-1957-1971-1973-1982-1983-1992-1993 coğrafya öğretim programlarını tüm yönleriyle karşılaştırmış ve programın değerlendirilmesi ve program geliştirilmesi gibi konular üzerinde durmuştur.

Kızılcıaoğlu (2006), “Coğrafya Dersi Öğretim Programı Hakkında Düşünceler” adlı araştırmasında; 2005-2006 eğitim öğretim yılında ilk kez 9. sınıflarda uygulanan Coğrafya Öğretim Programı’nın açıklamalarına, amaçlarına, öğrenme alanlarına, ölçme-değerlendirme ve tablolarına ilişkin eleştirilerine ve önerilerine yer vermiştir.

Koçak (2007), “Coğrafya Öğretim Programında Bazı Tarım Konularının Öğretiminde Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Kullanımı” adlı çalışmasında; Coğrafya Öğretim Programı’nın coğrafya öğretimine getirdiği yeniliklerden bahsetmiş, bu yeniliklerden CBS (Coğrafi Bilgi Sistemi) hakkında bilgiler vererek nasıl kullanıldığı ile ilgili örnekler vermiştir. Araştırmasında Coğrafya Öğretim Programı’nın öngördüğü becerilerin kazandırılması adına çok sayıda örnek mevcuttur.

Kurt (2002), “Lise Öğrencilerinin Coğrafya Dersinden Beklentileri” adlı çalışmasında; öğrencilerin coğrafya eğitimi alma ile ilgili beklentileri, coğrafya dersinin işlenişi ile ilgili beklentileri, coğrafya dersinin amacı ile ilgili beklentileri, öğrencilerin coğrafya dersinde öğrendikleri bilgileri günlük hayatta kullanma ile ilgili beklentileri, öğrencilerin lise birinci sınıf coğrafya dersinde öğrenmek istedikleri konular ile ilgili beklentileri araştırılmış ve araştırma sonucunda çözüm önerileri sunulmuştur.

Öztürk (2002), “Liselerde Coğrafya Öğretiminde Araç, Gereç, Materyal Kullanımı ve Önemi” adlı araştırmasında; coğrafya öğretiminde öğrenmeyi kolaylaştırmanın en iyi yollarından birinin araç gereç ve materyallerin gerekli olan her derste kullanmak olduğunu, fakat çoğu okulda araç-gereç ve materyallerin bulunmadığını, bunların kolay bir şekilde kullanmanın en iyi yolunun da okullarda coğrafya dersliklerinin oluşturulmasıyla olabileceğini belirtmiştir.

Öztürk (2004), “Ortaöğretim Coğrafya Öğretmenlerinin Öğretim Yöntem ve Teknikleri Kullanabilme Yeterlilikleri” adlı çalışmasında; coğrafya öğretmenlerinin yöntem ve teknikleri kullanabilme yeterliliklerini tespit etmeye çalışmıştır. Uyguladığı

anket sonuçlarına göre; öğretmenlerin klasik yöntemleri kullanmaya devam ettiğinden, gezi-gözlem yönteminden yararlanmadıklarından, bunun sebebi olarak, ekonomik nedenler ve sorumluluk yüklenmeme isteğinin gösterildiğini vurgulayan Öztürk, öğretmen yetiştiren kurumlar ile öğretmen yetiştirmeye yönelik yeni yaklaşımların desteklenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Şahin (2001) “Ortaöğretim Coğrafya Müfredat Programı Hakkında Bir Araştırma” isimli çalışmasında; coğrafyanın bütün sınıflarda ve okul türlerinde genel derslerden biri olması gerektiğini söylemiştir. Lise I. sınıfta haftalık ders saatinin yetersiz olduğunu, bu sınıfta genel fiziki coğrafya konularından sonra Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri konularının değil genel beşeri ve ekonomik coğrafya konularının bulunması gerektiğini belirtmiştir.

Şahin (2002), “Türkiye’de Coğrafi Bölge Esasına Göre Yapılan Öğretim Hakkında Düşünceler” isimli çalışmasında; dünyada “coğrafi bölge” esasına dayalı bir öğretim yönteminin artık uygulanmadığından hareketle coğrafya öğretim programlarından bu konuya ilişkin kısımların çıkarılması gereği üzerinde durmuştur.

Şahin (2003), “Türkiye’de Coğrafya Öğretimi, Sorunları ve Çözüm Önerileri” adlı çalışmasında; coğrafya öğretiminin amaçları ve coğrafya öğreniminin gerekliliği, yanlış öğretim, Milli Eğitim Bakanlığı ortaöğretim müfredat programı ile coğrafya öğretimindeki sorunlar ortaya konulmuş, sonuç ve öneriler bölümü ile coğrafya bilimine önemli katkıda bulunmuştur.

Şahin (2006), “Milli Eğitim Bakanlığınca Hazırlanan 2005 Yılı Coğrafya Dersi Öğretim Programı Hakkında Görüşler ve Öneriler” adlı çalışmasında; Coğrafya Öğretim Programı’ndaki eksikliklerin, bilgi yanlışlıklarının, bilimsel yanlışlıkların, tercüme yanlışlıklarının, deneyim eksikliğinin ve yaklaşım yanlışlıklarının neler olduğunu ortaya koyarak ve bununla ilgili öneriler getirerek, programın geliştirilmesi adına yol gösterici nitelikte bir çalışma sunmuştur.

Şahin, K.,(2003), “İlk ve Ortaöğretimde Coğrafya Müfredat Programlarının Geliştirilmesi” adlı çalışmasında; coğrafya eğitiminin hedeflerinden, Coğrafya Öğretim Programı’nın özelliklerinin nasıl olması ve nasıl bir müfredat programının geliştirilmesi

gerektiğinden, coğrafyada ders işleme yöntemlerinden, haftalık ders saatinin yetersiz olması ve coğrafya derslerinde yeteri kadar araç-gereçlerden yararlanılamaması gibi sorunlardan bahsetmiştir.

Taşlı (1997), “Öğrenci Merkezli Yöntemlerle Coğrafya Öğretimi” adlı çalışmasında; öğrenci merkezli yöntemlerle coğrafya öğretiminin nasıl yapılacağına dair bir çerçeve çizmeye çalışmıştır. Coğrafyanın ancak öğrenci merkezli yöntemler kullanılarak sıkıcı olmaktan ve ezber dersi olmaktan çıkacağını belirtmiştir.

Taşlı (2000), “Günümüz Coğrafya Öğretiminde Öğrenci Aktivitelerinin Bilgi Üretimine Dönüştürülmesinde Olgular, Kavramlar ve Genellemelerin Sistematik Kullanımının Sağlanması” adlı araştırmasında; bilginin yapı taşları olarak nitelendirilen olgu kavram ve genellemelerin, tümdengelimsel ve tümevarımsal yaklaşımlarla gerçekleştirilecek bir coğrafya eğitiminin daha etkili olacağına ve bu şekilde coğrafyanın toplumsal anlamda etkinliğinin artacağını ifade etmiştir.

Tomal (2006), “Lise Coğrafya Derslerinde Çoklu Zekâ Kuramına Dayalı Kavram Öğretimi” adlı çalışmasında; Çoklu Zekâ Kuramı’nın coğrafya derslerinde öğretim yöntemi çeşitliliğini esas aldığından, konularla ilgili kavramları öğretmenin ve ilgi çekici hale getirmenin mümkün olabileceğinden bahseder.

Tomal ve Şenol (2007), “Lise 1. Sınıf Coğrafya Öğretim Programının Öğretmenlerce Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında; Coğrafya Öğretim Programı’nın önceki coğrafya öğretim programları ile karşılaştırıldığında farklı bir program olduğunu söyleyerek, bu farklılığın yeni programın öğrenci merkezli olmasından kaynaklandığından, daha önceki programlara göre bu programda öğretim süreçleri, öğrenci başarısının değerlendirilmesi ile ilgili etkinliklere ve coğrafi becerilere daha fazla yer verildiğinden bahsetmişlerdir. Tomal ve Şenol’a göre; İçeriğin belirgin olmaması, bu programın en büyük sorunudur. Ayrıca İçerik için haftalık ders saatinin yetersiz olması, programın içerik sistematüğinde coğrafya biliminin özüne aykırı durumların bulunması, kazanımların çok genel olması, okulların ve öğretmenlerin bu programa hazır olmaması gibi durumlar programın uygulanabilirliğini güçleştirmektedir. Ancak tüm bu olumlu olumsuz durumları program geliştirmenin bir parçası olarak düşünülmesi gerekir.

Turan (2002), “Lise Coğrafya Derslerinde Kavram ve Terim Öğretimi ile İlgili Sorunlar” adıyla yaptığı çalışmasında; coğrafya biliminde, terim ve kavramları ele almış, kavram ve terimlerin coğrafya öğretiminde önemli bir yer tuttuğundan hareketle çalışmasında, lise coğrafya derslerinde kavram ve terimlerin öğretimindeki yöntemler ve sorunları incelemiştir.

Üçışık ve Sekin (2001), “Lise Coğrafya Dersi Öğretim Programının Amaçlarına Yönelik Eleştirel Bir Yaklaşım” adlı çalışmalarında; programlarda, coğrafi olaylar ile insan ilişkisini ön planda tutan çevre eğitimi konularının ağırlıklı olması gerektiği üzerinde durmuşlardır. Ayrıca program için genel amaçların, coğrafyanın temel ilkeleri belirlendikten sonra ortaya koyulabileceği görüşünü belirtmişlerdir.

Yiğit (2003), “Toplumsal Sorunların Çözümünde Coğrafya Eğitiminin Yeri ve Önemi” adlı araştırmasında; öğrencilerin toplumsal sorunları (sel, depremler, erozyon, heyelanlar, çarpık kentleşme, yanlış arazi kullanımı gibi...) coğrafya derslerinde iyi bir şekilde öğrenemedikleri takdirde ilerideki yaşamları içerisinde yaşadıkları doğal çevrenin özelliklerine aykırı olarak hareket ettiklerini ve yaşamımızın oldukça zorlaştığından söz ederek, öğrencilerin coğrafya derslerini pek fazla sevmemesi ve öğrenmeye istekli olmamaları nedeniyle toplumların birçok sorunla uğraştığını, bu sorunun halledilebilmesi içinde coğrafya derslerinin ilgi çeken bir ders haline getirilmesi gerektiğinden, bununla ancak çeşitli araçların kullanımı ile dersin görselleştirilmesi ve böylelikle kalıcılığın artırılması ile olabileceğini belirtmektedir.

Coğrafya eğitimi, Coğrafya Öğretim Programı ile ilgili çok sayıda araştırma mevcuttur. Bu durum ülkemizde coğrafyanın gelişimi adına oldukça sevindiricidir. Çalışmanın hazırlanmasında oldukça geniş bu literatürden mümkün olduğu kadar yararlanılmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM III

3. Araştırmanın Yöntemi

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın evreni ve örnekleme, veri toplama teknikleri ve verilerin analizinin nasıl yapıldığı açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, tarama modeli esas alınarak yapılmıştır. Tarama modeli geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir yaklaşımdır (Karasar, 2006). Araştırmaya konu olan olay kendi şartları içinde açıklanmaya çalışılır. Etkileme, değiştirme çabası gösterilmez. Araştırmada tarama modelinden yola çıkılarak veriler öğretmenlere uygulanan anket çalışması ile tespit edilmiştir. Bu çerçevede araştırmanın amacına ulaşmak için 48 sorudan oluşan bir anket geliştirilmiş ve ortaöğretim IX. sınıfa derse giren coğrafya öğretmenlerine uygulanmıştır. Anket çalışmasında hem genel lise, hem meslek lisesi, hem de Anadolu lisesinde görev yapan coğrafya öğretmenleri yer almaktadır. IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı uygulanırken yaşanan sorunlar öğretmen görüşleriyle tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmada anket kullanılmasının amacı; sonuca bu şekilde daha doğru ve sağlıklı ulaşma düşüncesidir.

3.2. Evren ve Örneklem

Çalışma evreni; Ankara ili ortaöğretim kurumlarında görev yapmakta olan coğrafya öğretmenleridir. Araştırmanın örneklemini ise; Ankara iline bağlı ilçelerdeki ortaöğretim kurumlarında çalışan ve randoma dayalı seçilen 207 coğrafya öğretmeni

oluşturmaktadır. Örneklemdeki ortaöğretim kurumlarının bulundukları ilçe, ortaöğretim kurumlarının türü ve anket uygulanan öğretmen sayıları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Örneklemdeki Ortaöğretim Kurumlarının Bulundukları İlçe, Ortaöğretim Kurumlarının Türü ve Örneklem Alınan Öğretmen Sayıları

Ortaöğretim Kurumunun Bulunduğu İlçe	Örneklem Alınan Ortaöğretim Kurumlarının Türü	Örneklem Alınan Öğretmen Sayısı	Ortaöğretim Kurumunun Bulunduğu İlçe	Örneklem Alınan Ortaöğretim Kurumlarının Türü	Örneklem Alınan Öğretmen Sayısı
Akyurt	Genel Lise	-	Haymana	Genel Lise	-
	Meslek Lisesi (Her Türde)	-		Meslek Lisesi (Her Türde)	1
	Anadolu Lisesi	1		Anadolu Lisesi	-
Altındağ	Genel Lise	8	Kalecik	Genel Lise	-
	Meslek Lisesi (Her Türde)	10		Meslek Lisesi (Her Türde)	3
	Anadolu Lisesi	4		Anadolu Lisesi	1
Ayaş	Genel Lise	-	Kazan	Genel Lise	1
	Meslek Lisesi (Her Türde)	-		Meslek Lisesi (Her Türde)	-
	Anadolu Lisesi	1		Anadolu Lisesi	-
Beypazarı	Genel Lise	1	Keçiören	Genel Lise	13
	Meslek Lisesi (Her Türde)	5		Meslek Lisesi (Her Türde)	4
	Anadolu Lisesi	4		Anadolu Lisesi	2
Çamlıdere	Genel Lise	-	Kızılcahamam	Genel Lise	2
	Meslek Lisesi (Her Türde)	1		Meslek Lisesi (Her Türde)	3
	Anadolu Lisesi	-		Anadolu Lisesi	2
Çankaya	Genel Lise	8	Mamak	Genel Lise	10
	Meslek Lisesi (Her Türde)	2		Meslek Lisesi (Her Türde)	4
	Anadolu Lisesi	7		Anadolu Lisesi	8
Çubuk	Genel Lise	5	Nallıhan	Genel Lise	1
	Meslek Lisesi (Her Türde)	1		Meslek Lisesi (Her Türde)	1
	Anadolu Lisesi	2		Anadolu Lisesi	1
Elmadağ	Genel Lise	2	Polatlı	Genel Lise	1
	Meslek Lisesi (Her Türde)	1		Meslek Lisesi (Her Türde)	-
	Anadolu Lisesi	1		Anadolu Lisesi	-
Etimesgut	Genel Lise	9	Pursaklar	Genel Lise	-
	Meslek Lisesi (Her Türde)	4		Meslek Lisesi (Her Türde)	1
	Anadolu Lisesi	4		Anadolu Lisesi	2
Evren	Genel Lise	1	Sincan	Genel Lise	2
	Meslek Lisesi (Her Türde)	-		Meslek Lisesi (Her Türde)	2
	Anadolu Lisesi	-		Anadolu Lisesi	1
Güdül	Genel Lise	-	Şereflikoçhisar	Genel Lise	1
	Meslek Lisesi (Her Türde)	1		Meslek Lisesi (Her Türde)	-
	Anadolu Lisesi	1		Anadolu Lisesi	1
Gölbaşı	Genel Lise	1	Yenimahalle	Genel Lise	37
	Meslek Lisesi (Her Türde)	1		Meslek Lisesi (Her Türde)	8
	Anadolu Lisesi	-		Anadolu Lisesi	8
Genel Toplam					207

3.2.1 Araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel ve mesleki durumuna ilişkin bulgular: Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet durumuna ilişkin verileri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’na İlişkin Görüşleri Alınan Öğretmenlerin Cinsiyet Durumuna İlişkin Veriler

Cinsiyet	F	%
Kadın	106	51,2
Erkek	101	48,8
Toplam	207	100,0

Tablo 2’de araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet durumuna bakıldığında; %51,2’si kadın, %48,8’i erkektir. Öğretmenlerin yarıdan fazlasını kadınlar oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okul türüne ilişkin verileri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3

IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’na İlişkin Görüşleri Alınan Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okul Türüne İlişkin Veriler

Okul Türü	f	%
Genel Lise	103	49,8
Meslek Lisesi (Her Türde)	53	25,6
Anadolu Lisesi	51	24,6
Toplam	207	100,0

Tablo 3’te öğretmenlerin görev yaptıkları okul türlerine bakıldığında; öğretmenlerin %49,8’i Genel Lisede, %25,6’sı Meslek Lisesinde, %24,6’sı Anadolu

Lisesinde görev yapmaktadır. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunu genel lisede çalışanlar oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin **mezuniyet türüne** ilişkin verileri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4

IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’na İlişkin Görüşleri Alınan Öğretmenlerin Mezuniyet Türlerine İlişkin Veriler

Mezuniyet Türü	f	%
Eğitim Enstitüsü veya Eğitim Fakültesi	111	53,6
Fen-Edebiyat Fakültesi	64	30,9
Lisansüstü	32	15,5
Toplam	207	100,0

Tablo 4’te öğretmenlerin mezuniyet türlerine bakıldığında; %53,6’sı Eğitim Enstitüsü veya Eğitim Fakültesi, %30,9’u Fen-Edebiyat Fakültesi, %15,5’i ise Lisansüstü mezunudur. Eğitim Enstitüsü veya Eğitim Fakültesi mezunu çoğunluktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin hizmet sürelerine ilişkin verileri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5

IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’na İlişkin Görüşleri Alınan Öğretmenlerin Hizmet Süresine İlişkin Veriler

Hizmet Süresi	f	%
1-5 Yıl	8	3,9
6-10 Yıl	9	9,2
11-15	67	32,4
16-20	58	28,0
21 Yıl ve Üzeri	54	26,1
11,00	1	,5
Toplam	207	100,0

Tablo 5’te öğretmenlerin hizmet sürelerine bakıldığında; öğretmenlerin %3,9’u 1-5 yıl arasında, %9,2’si 6-10 yıl arasında, %32,4’ü 11-15 yıl arasında, %28,0’ı 16-20 yıl arasında ve %26,1’i 21 yıl ve daha üzeri mesleki kıdeme sahiptir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunu 11-15 yıl arasında mesleki kıdeme sahip olanlar oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin haftada girdikleri ders saatine ilişkin verileri Tablo 6’de verilmiştir.

Tablo 6

IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’na İlişkin Görüşleri Alınan Öğretmenlerin Haftalık Ders Saatlerine İlişkin Veriler

Ders Saati	f	%
15 Saat ve Daha Az	16	7,7
16-24 Saat	108	52,2
25 Saat ve üzeri	83	40,1
Toplam	207	100,0

Tablo 6’ya bakıldığında; öğretmenlerin %7,7’si haftada 15 saat ya da daha az saat, %52,2’si haftada 16-24 saat, %40,1’i 25 saat ve üzeri derse girmektedir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun haftada 16-24 saat arasında derse girdikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin dersine girdikleri sınıfların ortalama sınıf mevcutlarına ilişkin verileri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na İlişkin Görüşleri Alınan Öğretmenlerin Derse Girdikleri Sınıfların Ortalama Sınıf Mevcutlarına İlişkin Veriler

Sınıf Mevcudu	f	%
25 ve Daha Az	28	13,5
26-35	120	58,0
36 ve Üzeri	59	28,5
Toplam	207	100,0

Tablo 7'e bakıldığında; Öğretmenlerin derse girdikleri sınıflar %13,5'i 25 ve daha az, %58,0'ı 26-35, %28,5'i 36 ve daha fazla öğrenciden oluşmaktadır. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun derse girdikleri sınıf ortalamalarının 26-35 arası olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin coğrafya dersi işlerken hedefledikleri amaç ile ilgili veriler Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8

IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na İlişkin Görüşleri Alınan Öğretmenlerin Coğrafya Öğretimi Yaparken Öncelikli Olarak Hedefledikleri Amaca İlişkin Veriler

Coğrafya Öğretimi Yaparken Hedeflenen Amaç	f	%
Müfredatı bitirmek	22	10,6
Üniversite sınavına yönelik eğitim yapmak	35	16,9
Coğrafya dersinin amacını, önemini gerekliliğini anlatıp, hayata kullanılabılır bilgiler vermek	150	72,5
Toplam	207	100,0

Tablo 8'e bakıldığında; Öğretmenlerin Coğrafya Öğretimi yaparken %10,6'sı Müfredatı bitirmeyi amaçlarken, %16,9'u Üniversite sınavına yönelik eğitim yapmayı amaçlamış, %72,5'i ise Coğrafya dersinin amacını, önemini gerekliliğini anlatıp, hayata kullanılabılır bilgiler vermeyi amaçlamıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 2/3'den fazlasının öncelikli hedefinin, öğrencilere coğrafya dersinin amacını, önemini gerekliliğini anlatıp, hayatta kullanılabılır bilgiler vermek örülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin Coğrafya Öğretim Programı ile ilgili bilgilenme ihtiyaçlarını en fazla hangi yolla giderdiklerine ilişkin veriler Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9

IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’na İlişkin Görüşleri Alınan Öğretmenlerin Coğrafya Öğretim Programı İle İlgili Bilgilenme İhtiyaçlarını En Fazla Hangi Yolla Giderdiklerine İlişkin Veriler

Coğrafya Öğretim Programı İle İlgili Bilgilenme İhtiyacı	f	%
Milli Eğitim Bakanlığınca Verilen Kurs, Seminer vb. ile	50	24,2
Üniversiteler Tarafından Düzenlenen Toplantı, Seminer vb. ile	5	2,4
Bilimsel Yayınlarla (Kitap, Tez, Dergi, Makale, vb.)	40	19,3
Sivil Toplum Kuruluşları Yoluyla	1	19,3
Görsel, İşitsel, Görsel-İşitsel İletişim Araçları Yoluyla (Web Siteleri, E-Posta Grupları Gazete, TV, vb.)	108	52,2
Toplam	207	100,0

Tablo 9’a bakıldığında; Öğretmenlerin Coğrafya Öğretim Programı ile ilgili bilgilenme ihtiyacını; %24,2’sinin Milli Eğitim Bakanlığınca Verilen Kurs, Seminer vb. ile giderdiği, %2,4’ünün Üniversiteler Tarafından Düzenlenen Toplantı, Seminer vb. ile giderdiği, %19,3’ünün Bilimsel Yayınlarla (Kitap, Tez, Dergi, Makale, vb.) giderdiği, %52,2’sinin Görsel, İşitsel, Görsel-İşitsel İletişim Araçları Yoluyla (Web Siteleri, E-Posta Grupları Gazete, TV, vb.) giderdiği söylenebilir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun Coğrafya Öğretim Programı ile ilgili bilgilenme ihtiyacını daha çok görsel işitsel medya aracılığıyla sağladıkları görülmektedir. Elde edilen verilerden Milli Eğitim Bakanlığı tarafından verilen eğitim çalışmalarının yetersiz olduğu, üniversitelerle işbirliği yapılmadığı, öğretmenlerin kendi çabasıyla bilgilenme ihtiyaçlarını gidermeye çalıştıkları sonucuna varılabilir.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanmak üzere geliştirilmeye çalışılan ölçme aracı (anket) için öncelikle literatür taraması yapılmıştır. Araştırma ile ilgili olan yüksek lisans ve doktora tezleri, makaleler, coğrafya eğitimi üzerine yazılmış akademik kitaplar ve süreli yayınlar, Milli Eğitim Bakanlığı onaylı ortaöğretimde okutulan ders kitapları, cumhuriyetten 2005 yılına kadar uygulanmış bütün coğrafya öğretim programları, 2005 yılında kabul edilen Coğrafya Öğretim Programı ve bu programla ilgili yayımlanmış tüm yayınlar ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Literatür taraması yapıldıktan sonra ortaöğretim kurumlarında çalışan IX. sınıfa dersi olan coğrafya öğretmenlerine uygulanmak üzere 51 sorudan oluşan bir anket formu geliştirilmiştir. Anket formunda açık uçlu sorulara da yer verilerek, araştırmacının eksik hazırladığı konularda öğretmenlerin düşüncelerini yazarak araştırmaya yön vermelerine imkân sağlanmıştır.

Ayrıca ölçme aracının geçerliliğini sağlamak amacıyla ölçme-değerlendirme, Türk dili, eğitim programı uzmanlarının ve öğretmenlerin görüşleri alınarak ölçme aracına son şekli verilmiştir.

Anket sorularının güvenilirlik düzeylerini ölçmek için değişik illerde görev yapan 60 coğrafya öğretmeni üzerinde anketin pilot uygulaması yapılmıştır. Pilot uygulaması yapılan anket formundaki sorulara güvenilirlik ölçümü yapmak için Cronbach Alpa Katsayısı kullanılmıştır. Araştırmada pilot uygulama çalışmasından elde edilen veriler, SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçme aracının güvenilirliği için Cronbach Alpa Katsayısı değerlerinin 70'den büyük olması gerekmektedir. Anket formundaki Alt boyutlara ilişkin Cronbach Alpa Katsayıları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10

Öğretmen Anket Formundaki Alt Boyutlara İlişkin Cronbach Alpha Güvenilirlik Katsayıları

<i>Alt Boyutlar</i>	<i>Cronbach Alpha Katsayısı</i>
Programın Geneli ve Genel Amaçları	0,82
İçerik	0,86
Öğrenme-Öğretme Süreci	0,78
<i>Ölçme- Değerlendirme Süreci</i>	0,84

Bu değerlere göre güvenilirliği az olan 3 anket maddesi anketten çıkarılmıştır. 48 sorudan oluşan anket formu, Ankara ilinde çalışan 207 coğrafya öğretmenine Coğrafya Öğretim Programı ve uygulanması ile ilgili görüşlerini almak amacıyla uygulanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Öğretmenlere uygulanan 48 sorudan oluşan anket formu sonucunda elde edilen verilerin istatistik analizi için SPSS (Statistical Packet for Social Science) programı kullanılmıştır.

Öğretmenlerin kişisel ve mesleki bilgilerine ilişkin bölümdeki anket sorularına ilişkin analizde verilen cevapların frekans ve yüzdeleri kullanılmıştır.

Araştırmanın her bir alt problemi için uygun istatistiksel teknikler kullanılmıştır.

3'lü Likert tipi ölçek olarak hazırlanan Coğrafya öğretmenlerinin IX. sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın uygulanmasına ilişkin görüşlerinin analizi için verilen cevapların frekans ve yüzde değerleri kullanılmıştır.

Öğretmenlerin IX. sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın “**geneli ve genel amaçları**”, “**içerik**”, “**öğrenme-öğretme süreci**” ve “**ölçme-değerlendirme süreci**”

boyutlarına ilişkin görüşlerinin frekans ve yüzde oranları ve aritmetik ortalamaları verilmiştir. Görüşlerin analizinde aritmetik ortalamalara dikkat edilmiştir.

Betimsel verilerin analizinde kullanılan aritmetik ortalamalara ilişkin yorumlar yapılırken aşağıda verilen katsayı aralıkları kullanılmıştır:

0.00-0.80	Hiç Katılmıyorum
0.81-1.60	Çok Az Katılıyorum
1.61-2.40	Kısmen Katılıyorum
2.41-3.20	Büyük Ölçüde Katılıyorum
3.21-4.00	Tamamen Katılıyorum

Coğrafya öğretmenlerinin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın **“geneli ve genel amaçları”, “içerik”, “öğrenme-öğretme süreci” ve “ölçme-değerlendirme süreci”** boyutlarına ilişkin görüşlerinin; öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için t-Testi kullanılmıştır. Coğrafya öğretmenlerinin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın **“geneli ve genel amaçları”, “içerik”, “öğrenme-öğretme süreci” ve “ölçme-değerlendirme süreci”** boyutlarına ilişkin görüşlerinin; öğretmenlerin **mezuniyet türü, hizmet süresi, ders saati, ortalama sınıf mevcudu** değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi kullanılmıştır. Verilerin yorumlanmasında $\alpha=0.05$ anlamlık düzeyi esas alınmıştır.

Anlamlı farklılık olan gruplarda, anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında oluştuğunu tespit etmek için ise Scheffe Çoklu Karşılaştırma Testi yapılmıştır.

BÖLÜM IV

4. Bulgular ve Yorumlar

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt probleminde; Öğretmenlerin IX. sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın uygulanmasına ilişkin görüşleri araştırılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11

IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın Uygulanmasına İlişkin Görüşlerin Dağılımı

Anket Maddeleri	Cevap Seçenekleri					
	Hayır		Kısmen		Evet	
	f	%	f	%	f	%
10) Coğrafya Öğretim Programı'nın uygulamasıyla ilgili verilen öğretmen eğitim faaliyetlerini yeterli buluyor musunuz?	135	65,2	64	30,9	8	3,9
11) Coğrafya Öğretim Programı'nın felsefesi ile yetiştirildiğiniz sistem arasında fark görüyor musunuz?	9	4,3	51	24,6	147	71,0
12) Coğrafya Öğretim Programı'nın uygulamasına geçmeden gerekli alt yapının (öğretmenler ve okul araç-gereç bazında) oluşturulduğuna inanıyor musunuz?	173	83,6	28	13,5	6	2,9
13) Coğrafya Öğretim Programı'nın uygulaması sırasında kaynak kılavuz kitaba (Öğretmen kitabına) ihtiyaç duyuyor musunuz?	10	4,8	35	16,9	162	78,3
14) Okulunuzda coğrafya sınıfı, teknoloji sınıfı ya da bu işlevi gören bir yer var mı?	119	57,5	31	15,0	57	27,5
15) Okulunuzda veya Coğrafya sınıfınızda Coğrafya Öğretim Programı uygulamanız açısından (projeksiyon aleti, tepegöz, bilgisayar, TV, küre vb.) yeterli donanım var mıdır?	61	29,5	67	32,4	79	38,2
16) Coğrafya öğretimindeki teknolojik gelişmeleri ve güncel bilgileri takip edip ders ortamında kullanabiliyor musunuz?	28	13,5	114	55,1	65	31,4
17) Bazı kazanımların işlenişinde programın önerdiği CBS uygulamaları (Coğrafi Bilgi Sistemi) için yeterli birikime sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?	115	55,6	74	35,7	18	8,7
18) Uygulanan Coğrafya Öğretim Programı ile eski Coğrafya Öğretim Programı arasında öğrenci başarısı açısından fark olduğunu düşünüyor musunuz?	34	16,4	77	37,2	96	46,4

Araştırmaya katılan öğretmenlerin IX. Sınıf coğrafya öğretim programının uygulanmasına ilişkin görüşleri Tablo 11’de analiz edilmiştir.

“Coğrafya Öğretim Programı’nın uygulamasıyla ilgili verilen öğretmen eğitim faaliyetlerini yeterli buluyor musunuz?” ifadesine ilişkin görüşleri analiz edildiğinde katılımcıların yaklaşık 2/3’ü hayır seçeneğini, %30,9’u kısmen seçeneğini, %3,9’u ise evet seçeneğini işaretlemişlerdir. Bu bulgu, öğretmenlerin öğretmen eğitim faaliyetlerini yetersiz buldukları şeklinde yorumlanabilir.

“Coğrafya Öğretim Programı’nın felsefesi ile yetiştirildiğiniz sistem arasında fark görüyor musunuz?” ifadesine ilişkin görüşler incelendiğinde, katılımcıların 147’si evet seçeneğini, yaklaşık 1/4’ü kısmen seçeneğini, %4,3’ü ise hayır seçeneğini işaretlemişlerdir. Bu bulgu öğretmenlerin 2005 coğrafya programı ile yetiştikleri sistem arasında büyük ölçüde farklılık olduğunu düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

“Coğrafya Öğretim Programı’nın uygulamasına geçmeden gerekli alt yapının (öğretmenler ve okul araç-gereç bazında) oluşturulduğuna inanıyor musunuz?” ifadesine ilişkin görüşler incelendiğinde, katılımcıların 4/5’i hayır seçeneğini işaretlemişlerdir. Bu bulgu, öğretmenlerin Coğrafya Öğretim Programı’nın uygulamasına geçmeden gerekli alt yapının oluşturulduğuna inanmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

“Coğrafya Öğretim Programı’nın uygulaması sırasında kaynak kılavuz kitaba (Öğretmen kitabına) ihtiyaç duyuyor musunuz?” ifadesine ilişkin cevaplar incelendiğinde, katılımcıların yaklaşık 4/5’i evet seçeneğini işaretlerken, öğretmenlerin kısmen ve hayır seçeneklerini işaretleyenlerin oranı yaklaşık 1/5’dir. Bu bulgu öğretmenlerin Coğrafya Öğretim Programı’nın uygulaması ile ilgili kaynak kılavuz kitaba ihtiyaç duydukları şeklinde yorumlanabilir.

“Okulunuzda coğrafya sınıfı, teknoloji sınıfı ya da bu işlevi gören bir yer var mı?” ifadesine ilişkin cevaplara göre, katılımcıların yarıdan fazlası hayır seçeneğini, 1/4’ünden biraz fazlası evet seçeneğini, %15’i ise kısmen seçeneğini işaretlemişlerdir. Bu bulgu, okullarda teknoloji sınıfı oranının düşük olduğunu göstermektedir.

“Okulunuzda veya Coğrafya sınıfınızda Coğrafya Öğretim Programı uygulamanız açısından (projeksiyon aleti, tepegöz, bilgisayar, TV, küre vb.) yeterli donanım var mıdır?” ifadesinde katılımcıların %38,2’si evet, %32,4’ü kısmen ve %29,5’i ise hayır seçeneğini işaretlemişlerdir. Bu bulgu, okullarda Coğrafya Öğretim Programı’nın uygulanmasında olması gereken donanımlarda eksikliklerin olduğu şeklinde yorumlanabilir.

“Coğrafya öğretimindeki teknolojik gelişmeleri ve güncel bilgileri takip edip ders ortamında kullanabiliyor musunuz?” maddesine verilen cevaplar incelendiğinde, öğretmenlerin %55,1’i kısmen seçeneğini işaretlerken, %31,4’ü evet seçeneğini, %13,5’i ise hayır seçeneğini işaretlemiştir. Bu bulgu katılımcıların teknolojik gelişmeleri ve güncel bilgileri kısmen takip ettikleri şeklinde yorumlanabilir.

“Bazı kazanımların işlenişinde programın önerdiği CBS uygulamaları (Coğrafi Bilgi Sistemi) için yeterli birikime sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?” ifadesine verilen cevaplar analiz edildiğinde, katılımcıları yarıdan fazlası hayır seçeneğini işaretlerken, %35,7’si kısmen seçeneğini ve sadece %8,7’si ise evet seçeneğini işaretlemiştir. Bu bulguya göre öğretmenlerin CBS kullanma düzeylerinin henüz çok düşük olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bunda okullarda gerekli altyapı hazırlıklarının yapılmaması, CBS konusunda öğretmenlere gerekli eğitimlerin verilmemesinin etkisi olduğu söylenebilir.

“Uygulanan Coğrafya Öğretim Programı ile eski Coğrafya Öğretim Programı arasında öğrenci başarısı açısından fark olduğunu düşünüyor musunuz?” İfadesine ilişkin cevaplar analiz edildiğinde, katılımcıların %46,4’ü evet seçeneğini, %37,2’si kısmen seçeneğini %16,4’ü ise hayır seçeneğini işaretlemişlerdir. Bu bulgu araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık yarısının yeni programda öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt probleminde; Coğrafya öğretmenlerinin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’nın “Geneli ve Genel Amaçları”, “İçerik”, “Öğrenme-

Öğretme Süreci” ve “Ölçme-Değerlendirme Süreci” boyutlarına ilişkin görüşleri araştırılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 11, Tablo 12, Tablo 13, Tablo 14’de verilmiştir.

Öğretmenlerin IX. sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programı’nın “Geneli ve Genel amaçları” boyutuna ilişkin görüşlerinin dağılımı Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’nın “Geneli ve Genel Amaçları” Boyutuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Anket Maddeleri	Cevap Seçenekleri										$\bar{X}$
	Hiç katılmıyorum		Çok az katılıyorum		Kısmen katılıyorum		Büyük ölçüde katılıyorum		Tamamen katılıyorum		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
19) IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda belirtilen “Coğrafya Öğretiminin Genel Amaçları” yeterli ve doğru olarak belirtilmiştir.	5	2,4	22	10,6	76	36,7	85	41,1	19	9,2	2,44
20) IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlar bu ders için düşünülen amaçları gerçekleştirebilecek niteliktedir.	7	3,4	16	7,7	82	39,6	82	39,6	20	9,7	2,44
21) IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı Türk Milli Eğitiminin ihtiyaçlarını karşılayabilecek niteliktedir.	3	1,4	15	7,2	74	35,7	87	42,0	28	13,5	2,59
22) IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın dili açık ve sadedir, anlaşılır niteliktedir.	10	4,8	24	11,6	79	38,2	74	35,7	20	9,7	2,34
23) IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda yer alan “Uygulama ile ilgili açıklamalar” öğretmene yol gösterici niteliktedir ve böylece öğretmene rehberlik etmektedir.	17	8,2	40	19,3	99	47,8	45	21,7	6	2,9	1,92
24) IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın öğrenci merkezli yaklaşımı (Aktif Öğrenme ve Yapılandırmacı Yaklaşım) öğrencilerin ilgisini artırmakta ve güdülenme düzeyini yükseltmektedir.	10	4,8	25	12,1	63	30,4	81	39,1	28	13,5	2,44
25) IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı ders içi ve diğer derslerle ilişkilendirmelere olanak sağlamaktadır.	2	1,0	28	13,5	71	34,3	77	37,2	29	14,0	2,50
26) IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı bütün ortaöğretim kurumlarında uygulanabilir niteliktedir.	20	9,7	54	26,1	63	30,4	49	23,7	21	10,1	1,99
27) IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı öğrencilerin günlük yaşantısında karşılaştığı sorunları çözebilecek nitelikte hazırlanmıştır.	15	7,2	32	15,5	92	44,4	53	25,6	15	7,2	2,10

Tablo 12’de, “IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’nda belirtilen “Coğrafya Öğretiminin Genel Amaçları” yeterli ve doğru olarak belirtilmiştir” ifadesine ilişkin

cevaplar analiz edildiğinde; büyük ölçüde katılıyorum ve tamamen katılıyorum seçeneklerini işaretleyenlerin toplamı katılımcıların yaklaşık yarısını oluştururken, 1/3'ünden biraz fazlası kısmen katılıyorum seçeneğini ve yalnızca %2,4'ü ise hiç katılmıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=2,44$ (büyük ölçüde katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu, Coğrafya Öğretim Programı'nın genel amaçlarını yeterli bulmakta ve doğru bir şekilde belirtildiğine inanmaktadır.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlar bu ders için düşünülen amaçları gerçekleştirebilecek niteliktedir” ifadesine verilen cevaplar incelendiğinde, tamamen katılıyorum ve büyük ölçüde katılıyorum seçeneklerini işaretleyenlerin toplamı katılımcıların yaklaşık yarıya yakınını oluşturmaktadır. Bu ifadede hiç katılmıyorum seçeneğini işaretleyenlerin oranı ise yalnızca %2,4'dür. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=2,44$ (büyük ölçüde katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu, Coğrafya Öğretim Programı'nda yer alan kazanımların bu ders için düşünülen amaçları gerçekleştirebilecek nitelikte olduğunu düşünmektedir.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı Türk Milli Eğitiminin ihtiyaçlarını karşılayabilecek niteliktedir” maddesi analiz edildiğinde, büyük ölçüde katılıyorum ve tamamen katılıyorum seçeneğini işaretleyenlerin toplamı öğretmenlerin yarıdan fazlasını oluştururken, çok az katılıyorum ve hiç katılmıyorum seçeneklerini işaretleyen öğretmenlerin toplamı %8,6'dır. Bu maddeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=2,59$ (büyük ölçüde katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Öğretmenlere göre; IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı Türk Milli Eğitiminin ihtiyaçlarını karşılayabilecek niteliğe sahiptir.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın dili açık ve sadedir, anlaşılır niteliktedir” ifadesine ilişkin görüşler analiz edildiğinde, katılımcıların %38,2'si kısmen katılıyorum seçeneğini, %11,6'sı çok az katılıyorum seçeneğini işaretlerken, büyük ölçüde katılıyorum ve tamamen katılıyorum seçeneğini işaretleyenler, katılımcıların yaklaşık 1/5'ini oluşturmaktadır. Bu maddeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=2,34$ (kısmen katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu bulgu öğretmenlere göre; Coğrafya Öğretim Programı'nın dilinde, açık anlaşılır olmayan yönlerin bulunduğu şeklinde yorumlanabilir.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’nda yer alan “Uygulama ile ilgili açıklamalar” öğretmene yol gösterici niteliktedir ve böylece öğretmene rehberlik etmektedir” ifadesine ilişkin görüşler incelendiğinde, kısmen katılıyorum ve çok az katılıyorum seçeneğini işaretleyenlerin toplamı öğretmenlerin 2/3’ünü oluştururken, büyük ölçüde katılıyorum ve tamamen katılıyorum seçeneğini işaretleyen öğretmenlerin toplamı katılımcıların yaklaşık 1/4’üdür. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=1,92$ (kısmen katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu bulgu öğretmenlerin Coğrafya Öğretim Programı’nda, uygulama ile ilgili açıklamaların eksik olduğu düşüncesine sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’nın öğrenci merkezli yaklaşımı (Aktif Öğrenme ve Yapılandırmacı Yaklaşım) öğrencilerin ilgisini artırmakta ve güdülenme düzeyini yükseltmektedir” maddesine ilişkin görüşler analiz edildiğinde, büyük ölçüde katılıyorum ve tamamen katılıyorum seçeneğini işaretleyenlerin toplamı katılımcıların yarıdan fazlasını oluşturmaktadır. Öğretmenlerin %30,4’ü kısmen katılıyorum seçeneğini, %4,8’i ise hiç katılmıyorum seçeneğini işaretlemişlerdir. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=2,44$ (büyük ölçüde katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu; Coğrafya Öğretim Programı’nın öğrenci merkezli yaklaşımının, öğrencilerin ilgisini artırdığını ve güdülenme düzeyini yükselttiğini düşünmektedir.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı ders içi ve diğer derslerle ilişkilendirmelere olanak sağlamaktadır” ifadesine ilişkin görüşler incelendiğinde, katılımcıların yarıdan fazlası büyük ölçüde katılıyorum ve tamamen katılıyorum seçeneğini işaretleyenlerin toplamını oluştururken, %34,3’ü ise kısmen katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Bu ifadede çok az katılıyorum ve hiç katılmıyorum seçeneğini işaretleyenlerin toplam oranı ise sadece %14,5’dir. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=2,50$ (büyük ölçüde katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu; Coğrafya Öğretim Programı’nın ders içi ve diğer derslerle ilişkilendirmelere olanak sağladığını düşünmektedir.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı bütün ortaöğretim kurumlarında uygulanabilir niteliktedir” maddesine ilişkin görüşler analiz edildiğinde, katılımcıların

yaklaşık 1/3'ü büyük ölçüde katılıyorum ve tamamen katılıyorum seçeneğini işaretleyenlerin toplamını oluşturmaktadır. Öğretmenlerin %30,4'ü kısmen katılıyorum seçeneğini, %9,4'ü ise hiç katılmıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Bu maddeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=1,99$ (kısmen katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu bulgu öğretmenlerin, Coğrafya Öğretim Programı'nın bütün ortaöğretim kurumlarında uygulanabilir nitelikte olduğu konusunda tereddütleri olduğu şeklinde yorumlanabilir.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı öğrencilerin günlük yaşantısında karşılaştığı sorunları çözebilecek nitelikte hazırlanmıştır” ifadesine ilişkin görüşler analiz edildiğinde, katılımcıların %44,4'ü kısmen katılıyorum seçeneğini, 1/4'ü büyük ölçüde katılıyorum seçeneğini ve %7,2'si ise hiç katılmıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=2,10$ (kısmen katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu bulgu öğretmenlerin büyük çoğunluğunun Coğrafya Öğretim Programı'nın öğrencilerin günlük yaşantılarında karşılaştıkları sorunları çözebilecek şekilde hazırlandığı düşüncesinde katılmadıkları yönler olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmenlerin IX. sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın “**geneli ve genel amaçları**” boyutuna ilişkin görüşlerine ek olarak diğer görüş ve öneriler kısmına ekledikleri düşünceleri sırasıyla şunlardır:

- Coğrafya ders saatinin artırılması amaçlara ulaşmada daha etkili olacaktır.
- Genel amaçlar Üniversite Giriş Sınavı için uygun değildir.
- Programı açıklayan kılavuz kitaplarda programın amaçları da ayrıntılı bir şekilde açıklanmalıdır.

Öğretmenlerin IX. sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın “İçerik” boyutuna ilişkin görüşlerinin dağılımı Tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo 13

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın "İçerik" Boyutuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Anket Maddeleri	Cevap Seçenekleri										
	Hiç katılmıyorum		Çok az katılıyorum		Kısmen katılıyorum		Büyük ölçüde katılıyorum		Tamamen katılıyorum		$\bar{X}$
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
28) IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda yer alan öğrenme alanlarının veriliş sırası uygundur.	13	6,3	29	14,0	63	30,4	79	38,2	23	11,1	2,34
29) IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda kazanımların veriliş sırası uygundur.	11	5,3	24	11,6	65	31,4	86	41,5	21	10,1	2,40
30) IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda öğrenme alanlarında verilen kazanımlarda ne işleneceği açık anlaşılır niteliktedir.	11	5,3	34	16,4	90	43,5	61	29,5	11	5,3	2,13
31) IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda kazanımlar birbirleriyle tutarlı ve tekrar oluşturmayacak şekilde düzenlenmiştir.	17	8,2	29	14,0	76	36,7	72	34,8	13	6,3	2,17
32) IX.Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda kazanımlar konuların önemine uygun şekilde dağılış göstermektedir.	7	3,4	30	14,5	67	32,4	86	41,5	17	8,2	2,37
33) 9. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda eskiden sürekli şikâyet edilen bilgi yükünü azaltmıştır.	34	16,4	42	20,3	64	30,9	45	21,7	22	10,6	1,90
34) IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda her kazanım için istenilen coğrafi beceri sayısı uygun niteliktedir.	7	3,4	19	9,2	81	39,1	76	36,7	24	11,6	2,44
35) IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda ki kazanımlar programda yer alan değer ve tutumların hepsini kazandırabilecek niteliktedir.	7	3,4	25	12,1	84	40,6	71	34,3	20	9,7	2,35
36) IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda kazanımların işlenişinde verilen etkinlik örnekleri ilgili kazanımları destekleyici niteliktedir.	5	2,4	32	15,5	89	43,0	71	34,3	10	4,8	2,24

Tablo 13'te "IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda yer alan öğrenme alanlarının veriliş sırası uygundur" ifadesine ilişkin görüşler analiz edildiğinde, büyük ölçüde katılıyorum ve tamamen katılıyorum seçeneğini işaretleyenlerin toplam oranı öğretmenlerin yaklaşık yarısını oluşturmaktadır. Öğretmenlerin %30,4'ü kısmen katılıyorum seçeneğini, %14'ü çok az katılıyorum seçeneğini ve %6,3'ü ise hiç katılmıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=2,34$ (kısmen katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu bulgu öğretmenlerin Coğrafya Öğretim Programı'nda öğrenme alanlarının veriliş sırasında uygun bulmadıkları yönlerinde olduğu düşüncesine sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’nda kazanımların veriliş sırası uygundur” ifadesine ilişkin görüşler analiz edildiğinde, katılımcıların yaklaşık yarısı büyük ölçüde katılıyorum seçeneğini işaretlerken, %31,4’ü kısmen katılıyorum seçeneğini, %11,6’sı çok az katılıyorum seçeneğini %10,1’i tamamen katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Bu ifadede hiç katılmıyorum seçeneğini işaretleyenlerin oranı ise yalnızca %5,3’dür. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=2,40$ (kısmen katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’nda öğrenme alanlarında verilen kazanımlarda ne işleneceği açık anlaşılır niteliktedir” ifadesine ilişkin görüşler analiz edildiğinde, öğretmenlerin %43,5’i kısmen katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Katılımcıların yaklaşık 1/3’ü büyük ölçüde katılıyorum ve tamamen katılıyorum seçeneğini işaretleyenlerin toplamını oluştururken, %5,3’ü ise hiç katılmıyorum seçeneğini işaretlemişlerdir. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=2,13$ (kısmen katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Kazanımlarda ne işlenmesi gerektiği konusunda öğretmenlere açık anlaşılır gelmeyen ifadeler yer almaktadır.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’nda kazanımlar birbirleriyle tutarlı ve tekrar oluşturmayacak şekilde düzenlenmiştir” maddesine verilen cevaplar analiz edildiğinde, öğretmenlerin 1/3’ünden biraz fazlası büyük ölçüde katılıyorum, yine 1/3’ünden biraz fazlası kısmen katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Katılımcıların %14’ü çok az katılıyorum, %8,2’si hiç katılmıyorum ve yalnızca %6,3’ü ise tamamen katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=2,17$ (kısmen katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu bulgu öğretmenlerin, Coğrafya Öğretim Programı’nda kazanımların birbirleriyle tutarlı olduğu, tekrarlar oluşturmayacak şekilde düzenlendiği konusunda da katılmadıkları yönlerin olduğu şeklinde yorumlanabilir.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’nda kazanımlar konuların önemine uygun şekilde dağılış göstermektedir” ifadesine ilişkin cevaplar analiz edildiğinde, büyük ölçüde katılıyorum ve tamamen katılıyorum seçeneğini işaretleyenlerin toplamı katılımcıların yaklaşık yarısını oluştururken, %32,4’ü kısmen katılıyorum seçeneğini, yalnızca %3,4’ü ise hiç katılmıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=2,37$ (kısmen katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu bulgu

öğretmenlerin, Coğrafya Öğretim Programı'nda kazanımların konuların önemine uygun şekilde dağılışı gösterdiği düşüncesinde, katılmadıkları yönlerin olduğu şeklinde yorumlanabilir.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı eskiden sürekli şikâyet edilen bilgi yükünü azaltmıştır” maddesine ilişkin cevaplar analiz edildiğinde, katılımcıların %30,9'u kısmen katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Büyük ölçüde katılıyorum ve tamamen katılıyorum seçeneğini işaretleyenlerin toplamı katılımcıların yaklaşık 1/3'ünü oluşturmaktadır. Buna karşılık %20,3'ü çok az katılıyorum ve %16,4'ü ise hiç katılmıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=1,90$ (kısmen katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Öğretmenler Coğrafya Öğretim Programı'nın şikâyet edilen bilgi yükünü tamamen azalttığını düşünmemektedir.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda her kazanım için istenilen coğrafi beceri sayısı uygun niteliktedir” ifadesine ilişkin cevaplar analiz edildiğinde katılımcıların %39,1'i kısmen katılıyorum, %36,7'si büyük ölçüde katılıyorum, %11,6'sı tamamen katılıyorum seçeneğini işaretlerken %3,4'ü ise hiç katılmıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=2,44$ (büyük ölçüde katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Öğretmenler, Coğrafya Öğretim Programı'nda her kazanım için istenilen coğrafi beceri sayısını uygun nitelikte bulmaktadır.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda ki kazanımlar programda yer alan değer ve tutumların hepsini kazandırabilecek niteliktedir” maddesine ilişkin cevaplar analiz edildiğinde öğretmenlerin %40,6'sı kısmen katılıyorum, yaklaşık 1/3'ü büyük ölçüde katılıyorum, %12,1'i çok az katılıyorum, %3,4'ü ise hiç katılmıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=2,35$ (kısmen katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda kazanımların işlenişinde verilen etkinlik örnekleri ilgili kazanımları destekleyici niteliktedir” ifadesine ilişkin görüşler analiz edildiğinde, katılımcıların %43'ü kısmen katılıyorum, 1/3'ü büyük ölçüde katılıyorum seçeneğini işaretlerken %2,4'ü ise hiç katılmıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=2,24$ (kısmen katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Öğretmenler Coğrafya Öğretim Programı'nda kazanımların

işlenişinde verilen etkinlik örneklerinin ilgili kazanımları tam anlamı ile destekleyici nitelikte olduğunu düşünmemektedir.

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın "içerik" boyutuna ilişkin görüşlerine ek olarak diğer görüş ve öneriler kısmına ekledikleri düşünceleri sırasıyla şunlardır.

- Programda konu bütünlüğü sağlanmalıdır.
- Kazanımların veriliş sırası tekrar gözden geçirilmelidir.
- Kazanımlar daha net anlaşılır ifadelerle açıklanmalı ve kazanımlar verilirken hangi konuların ne ölçüde verileceği netleştirilmelidir.
- Kazanımlarda ne işlenmesi gerektiği konusunda birlik sağlanmalıdır.
- Kazanımların sayısı haftada 2 ders saati için fazladır.
- 9. sınıfta verilen kazanımların büyük bölümü 12. sınıfın sonunda öğrencilerden tekrar istendiğinde her şeye yeniden başlanmaktadır. Coğrafya adına kazandırılmak istenenler 4 yıla farklı yayılmalıdır.
- Program daha bütünselleştirilerek, konular arasında bağlantılı geçişler yapılmalı, konular her yıl aynı tekrardan kurtarılıp bütünlük arz ettirilmelidir.
- "Türkiye'nin iklimi" ve "Türkiye'nin Yeryüzü Şekilleri" konusu 9. sınıftan çıkarılıp diğer sınıflara eklenmelidir.
- Türkiye ile ilgili kazanımlar daha üst sınıflara aktarılmalıdır.
- Programda belirtilen değer ve tutumların hepsini IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı gerçekleştirebilecek nitelikte değildir.
- Beşeri sistemler konusu olan "Nüfus ve Yerleşme" 10. sınıfa aktarılmalıdır.

- Dış kuvvetlerde dalga ve akıntılar işlenmeden deniz ve okyanuslar hakkında bilgi verilmelidir.
- Kazanımlar dar ölçeklilerden geniş ölçeklilere doğru sırayla planlamalıdır.

Öğretmenlerin IX. sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın "Öğrenme-Öğretme Süreci" boyutuna ilişkin görüşlerinin dağılımı Tablo 14'te gösterilmiştir.

Tablo 14

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın "Öğrenme-Öğretme Süreci" Boyutuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Anket Maddeleri	Cevap Seçenekleri										$\bar{X}$
	Hiç katılmıyorum		Çok az katılıyorum		Kısmen katılıyorum		Büyük ölçüde katılıyorum		Tamamen katılıyorum		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
37) IX. sınıf Coğrafya Öğretim Programında kazanımlar bir yıllık ders süresinde gerçekleştirilebilecek niteliktedir.	69	33,3	63	30,4	55	26,1	16	7,7	4	1,9	1,15
38) IX. sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın kazanımlarla ilgili öngördüğü etkinlik uygulamaları için haftalık 2 ders saati yeteridir.	124	59,9	40	19,3	27	13,0	13	6,3	3	1,4	,70
39) IX. sınıf Coğrafya Öğretim Programı'ndaki öğrenme alanlarında yer alan kazanımlar öğrenci seviyesine uygundur.	9	4,3	45	21,7	77	37,2	64	30,9	12	5,8	2,12
40) IX. sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın öngördüğü gezi gözlem, arazi çalışmaları gibi uygulamalar rahatlıkla yapılabilmektedir.	102	49,3	70	33,8	30	14,5	5	2,4	-	-	,70
41) IX. sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın öngördüğü Coğrafi Bilgi Sistemlerinin (CBS) uygulanabilmesi için gerekli ve yeterli şartlar mevcuttur.	85	41,1	70	33,8	39	18,8	10	4,8	3	1,4	,92
42) IX. sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nı uygulamayı mevcut ders kitabı kolaylaştırmıştır.	77	37,2	56	27,1	57	27,5	16	7,7	1	,5	1,07
43) IX. sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nı uygulamada yararlanılan mevcut ders kitabında verilen etkinlik örnekleri kazanımları destekleyici ve uygulanabilir niteliktedir.	43	20,8	62	30,0	77	37,2	21	10,1	4	1,9	1,43
44) IX. sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nı uygulamada yararlanılan mevcut ders kitabı, programı tam anlamıyla yansıtan bir niteliktedir.	65	31,4	64	30,9	66	31,9	10	4,8	2	1,0	1,13

Tablo 14’te “IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programında kazanımlar bir yıllık ders süresinde gerçekleştirilebilecek niteliktedir” ifadesine ilişkin cevaplar analiz edildiğinde, hiç katılmıyorum ve çok az katılıyorum seçeneğini işaretleyenlerin toplamı katılımcıların yaklaşık 2/3’ü oluşturmaktadır. Öğretmenlerin 1/4’ünden biraz fazlası ise kısmen katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Bu ifadeye büyük ölçüde katılıyorum ve tamamen katılıyorum seçeneğini işaretleyenlerin toplam oranı ise yaklaşık %10’dur. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=1,15$ (çok az katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu bulgu öğretmenlerin Coğrafya Öğretim Programında kazanımların bir yıllık ders süresinde gerçekleştirilemeyeceği düşüncesine sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’nın kazanımlarla ilgili öngördüğü etkinlik uygulamaları için haftalık 2 ders saati yeterlidir” ifadesine ilişkin cevaplar analiz edildiğinde, katılımcıların 3/5’i hiç katılmıyorum, yaklaşık 1/5’i ise çok az katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Bu ifadeye büyük ölçüde katılıyorum ve tamamen katılıyorum seçeneğini işaretleyenlerin toplamı ise sadece %7,7’dir. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=,70$ (hiç katılmıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Öğretmenler, Coğrafya Öğretim Programı’nın kazanımlarla ilgili öngördüğü etkinlik uygulamaları için haftalık 2 ders saatinin kesinlikle yeterli olmadığını düşünmektedirler.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’ndaki öğrenme alanlarında yer alan kazanımlar öğrenci seviyesine uygundur” ifadesine ilişkin görüşler analiz edildiğinde, katılımcıların %37,2’si kısmen katılıyorum, %30,9’u büyük ölçüde katılıyorum, %21,7’si çok az katılıyorum seçeneğini işaretlerken, %4,3’ü ise hiç katılmıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=2,12$ (kısmen katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu bulgu öğretmenlerin, Coğrafya Öğretim Programı’ndaki öğrenme alanlarında yer alan kazanımların, öğrenci seviyesine uygunluğu konusuna tam olarak katılmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’nın öngördüğü gezi gözlem, arazi çalışmaları gibi uygulamalar rahatlıkla yapılabilir” ifadesine ilişkin cevaplar analiz edildiğinde, katılımcıların yaklaşık yarısı hiç katılmıyorum seçeneğini, yaklaşık 1/3’ü ise çok az katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Bu ifadeye tamamen katılıyorum

seçeneğini işaretleyen olmamıştır. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=,70$ (hiç katılmıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’nın öngördüğü Coğrafi Bilgi Sistemlerinin (CBS) uygulanabilmesi için gerekli ve yeterli şartlar mevcuttur” maddesine ilişkin görüşler analiz edildiğinde, öğretmenlerin %41,1’i hiç katılmıyorum, yaklaşık 1/3’ü çok az katılıyorum seçeneğini işaretlerken, büyük ölçüde katılıyorum ve tamamen katılıyorum seçeneğini işaretleyenlerin toplamı ise sadece %6,2’dir. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=,92$ (çok az katılmıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu bulgu öğretmenlerin, Coğrafya Öğretim Programı’nın öngördüğü Coğrafi Bilgi Sistemlerinin (CBS) uygulanabilmesi için gerekli ve yeterli şartların mevcut olduğu düşüncesine çok az katıldıkları şeklinde yorumlanabilir.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’nı uygulamayı mevcut ders kitabı kolaylaştırmıştır” ifadesine ilişkin görüşler analiz edildiğinde, hiç katılmıyorum ve çok az katılıyorum seçeneğini işaretleyenlerin toplamı katılımcıların 2/3’ünü oluştururken, %27,5’i ise kısmen katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Büyük ölçüde katılıyorum ve tamamen katılıyorum seçeneğini işaretleyenlerin toplamı ise yalnızca %8,2’dir. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=1,07$ (çok az katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Öğretmenler mevcut ders kitabının uygulamayı kolaylaştırmadığını düşünmektedir.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’nı uygulamada yararlanılan mevcut ders kitabında verilen etkinlik örnekleri kazanımları destekleyici ve uygulanabilir niteliktedir” ifadesine ilişkin görüşler incelendiğinde, %37,2’si kısmen katılıyorum, yaklaşık yarısı çok az katılıyorum ve hiç katılmıyorum seçeneğini işaretleyenlerin toplamını oluşturmaktadır. Bu ifadede büyük ölçüde katılıyorum ve tamamen katılıyorum seçeneğini işaretleyenlerin toplam oranı ise yalnızca %12’dir. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=1,43$ (çok az katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Öğretmenlerin mevcut ders kitabında verilen etkinlik örneklerinin kazanımları destekleyici ve uygulanabilir nitelikte olduğu düşüncelerinin zayıf olduğu söylenebilir.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’nı uygulamada yararlanılan mevcut ders kitabı, programı tam anlamıyla yansıtan bir niteliktedir” ifadesine ilişkin görüşler analiz edildiğinde katılımcıların 3/5’inden fazlası hiç katılmıyorum ve çok az katılıyorum

seçeneğini işaretleyenlerin toplam oranını oluştururken öğretmenlerin yaklaşık 1/3'ü kısmen katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Bu maddede büyük ölçüde katılıyorum ve tamamen katılıyorum seçeneklerini işaretleyenlerin toplam oranı ise yalnızca %5,8'dir. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=1,13$ (çok az katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Öğretmenler mevcut ders kitabının programı tam anlamıyla yansıtır bir nitelikte olduğunu düşünmemektedir.

Öğretmenlerin IX. sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın "Öğrenme-Öğretme Süreci" ne boyutuna ilişkin görüşlerine ek olarak diğer görüş ve öneriler kısmına ekledikleri düşünceleri sırasıyla şunlardır.

- Mevcut ders kitabı kazanımları vermede yetersizdir.
- Mevcut ders kitabındaki etkinlikler öğrenci seviyesinin çok altında ve basit kalmaktadır.
- Ders kitabı öğrencinin konuya başlarken hemen her şeyi biliyor gibi uygulama yapmasını istemektedir.
- Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri ilköğretim programlarında coğrafyaya yeteri kadar önem verilmediği, sosyal bilgiler dersleri tarih ağırlıklı olduğu için çok düşüktür. Birçok öğrenci coğrafyayı 9. sınıfta algılamaya çalışmaktadır. Bundan dolayı ilköğretim programlarında da değişime gidilmelidir.
- Genel liselerde 9. sınıflarda öğrencilerin birçoğunda matematik alt yapısı olmadığı için zorlanılmaktadır.
- Ders kitabı sürekli soru sormakta fakat konunun sonunda açık anlaşılır bilgiyi vermemektedir.
- Yeni göreve başlayan öğretmenler için kitaplar yetersizdir.

- Hazırlanacak olan öğretmen kitabı içerisinde kazanımlarda neyin işleneceği net olarak belirtilmelidir.
- Mevcut ders kitabında birçok bilgi eksikliği ve yanlışlığı vardır (Türkiye’de esen rüzgârlar konusunda, meltem rüzgârları konusunda).
- Coğrafya Öğretim Programı’ndaki kazanımları destekleyen temel bilgilerin ders kitabında verilmemesi öğrenciyi başka kaynaklara itmektedir.
- Ders kitabında dünyanın şekli ve hareketleriyle ilgili konularda bilgi yeterliliğinin az olması görsel verilerin yetersiz olması dersin anlaşılmasında problem oluşturmaktadır.
- Ders kitabı üniversite giriş sınavına yönelik yetersiz kalmaktadır.
- Ders kitapların baskı kalitesinin çok yüksek olması gerekmektedir.
- Mevcut ders saati yetersizdir.
- 9. sınıf mevcut ders saatlerinin temel coğrafya becerilerini kazandırdığı sınıf olması açısından haftalık 3 saate çıkarılması gerekmektedir.
- Piyasada kaynak olan kitaplar öğrencilere tavsiye edilememektedir. Öğretmene yönelik programı destekleyen tanıtan kitap ise yoktur.
- Gezi-gözlem, arazi çalışmaları, CBS uygulamaları ve etkinlikler okullarda mevcut imkânlar ve düzenlemelerle hemen hemen hiç yapılamamaktadır.
- CBS konusunda mutlaka öğretmenler hizmet içi eğitime alınmalıdır.
- Program oldukça güzel hazırlanmasına rağmen programın uygulanmasına yönelik mekân ve materyal açısından sıkıntı yaşanmaktadır. Bu konular idari ve ekonomik yatırımlarla desteklenmelidir.

- Görsel ve uygulamalı öğretim olmalıdır.
- Etkinliklerle ilgili de ek kitap olmalıdır.
- Çevre-insan ilişkilerinin önemi çocuklara yeterince verilememektedir.

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın "Öğrenme-Öğretme Süreci" boyutuna ilişkin görüşlerinin dağılımı Tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın "Ölçme ve Değerlendirme Süreci" Boyutuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Anket Maddeleri	Cevap Seçenekleri										$\bar{X}$
	Hiç katılmıyorum		Çok az katılıyorum		Kısmen katılıyorum		Büyük ölçüde katılıyorum		Tamamen katılıyorum		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
45) IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda ölçme ve değerlendirme etkinlikleri yeterlidir.	21	10,1	50	24,2	79	38,2	54	26,1	3	1,4	1,85
46) IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda öngörülen ölçme ve değerlendirme yöntemleri kazanımları ölçmede etkilidir.	17	8,2	43	20,8	84	40,6	59	28,5	4	1,9	1,95
47) IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda öngörülen ölçme ve değerlendirme yöntemleri, öğrencilerin gelişim düzeylerini dikkate alacak niteliktedir.	15	7,2	40	19,3	98	47,3	49	23,7	5	2,4	1,94
48) IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın öngördüğü "Proje Değerlendirme Ölçeği", "Öğrenci Gözlem formu", "Kontrol listesi", "Dereceli Puanlama Anahtarı", "Öz değerlendirme", "Grup değerlendirme", "Performans değerlendirme", "Uzun cevaplı maddeler", "Çoktan seçmeli test", "Boşluk doldurma", "Eşleştirmeli maddeler", "Öğrenci ürün dosyası", "Tutum ölçeği", "Kısa cevaplı sorular" gibi ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin hepsi uygulanabilir niteliktedir.	29	14,0	42	20,3	85	41,1	48	23,2	3	1,4	1,78

Tablo 15'te "IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda ölçme ve değerlendirme etkinlikleri yeterlidir". İfadesine ilişkin görüşler analiz edildiğinde, katılımcıların

%38,2'si kısmen seçeneğini, 1/4'ünden biraz fazlası büyük ölçüde katılıyorum, yine yaklaşık 1/4'ü çok az katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Bu ifadede tamamen katılıyorum seçeneğini işaretleyenlerin oranı ise yalnızca %1,4'dür. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=1,85$ (kısmen katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu bulgu öğretmenlerin, Coğrafya Öğretim Programı'nda ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin yeterli olduğu görüşüne tam olarak katılmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda öngörülen ölçme ve değerlendirme yöntemleri kazanımları ölçmede etkilidir”. İfadesine ilişkin görüşler analiz edildiğinde katılımcıların %40'ı kısmen katılıyorum seçeneğini, %28,5'i büyük ölçüde katılıyorum, %20,8'i ise çok az katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Bu ifadede tamamen katılıyorum seçeneğini işaretleyenlerin oranı ise yalnızca % 1,9'dur. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=1,95$ (kısmen katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Öğretmenler programın öngördüğü ölçme değerlendirme yöntemlerinin kazanımları ölçmede etkili olduğu düşüncesinde katılmadıkları yönler olduğu şeklinde yorumlanabilir.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda öngörülen ölçme ve değerlendirme yöntemleri, öğrencilerin gelişim düzeylerini dikkate alacak niteliktedir.” ifadesine ilişkin görüşler incelendiğinde, katılımcıların yaklaşık yarısı kısmen katılıyorum seçeneğini, yaklaşık 1/4'ü büyük ölçüde katılıyorum seçeneğini, yaklaşık 1/5'si ise çok az katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Bu ifadede tamamen katılıyorum seçeneğini işaretleyenlerin oranı ise %2,4'dür. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=1,94$ (kısmen katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu bulgu öğretmenlerin, Coğrafya Öğretim Programı'nda öngörülen ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin, öğrencilerin gelişim düzeylerini dikkate alacak nitelikte olduğu düşüncesinde katılmadıkları yönlerin olduğu şeklinde yorumlanabilir.

“IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın öngördüğü “Proje Değerlendirme Ölçeği”, “Öğrenci Gözlem formu”, “Kontrol listesi”, “Dereceli Puanlama Anahtarı”, “Öz değerlendirme”, “Grup değerlendirme”, “Performans değerlendirme”, “Uzun cevaplı maddeler”, “Çoktan seçmeli test”, “Boşluk doldurma”, “Eşleştirmeli maddeler”, “Öğrenci ürün dosyası”, “Tutum ölçeği”, “Kısa cevaplı sorular” gibi ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin hepsi uygulanabilir niteliktedir. ” maddesine ilişkin görüşler analiz edildiğinde, katılımcıların % 41,1'i kısmen katılıyorum seçeneğini

işaretlemiştir. Büyük ölçüde katılıyorum ve tamamen katılıyorum seçeneğini işaretleyenlerin toplam oranı öğretmenlerin yaklaşık 1/4'ünü oluşturmaktadır. Öğretmenlerin yaklaşık 1/3'ü ise hiç katılmıyorum ve çok az katılıyorum seçeneğini işaretleyenlerin toplam oranını oluşturmaktadır. Bu ifadeye ilişkin genel ortalama $\bar{X}=1,78$ (kısmen katılıyorum) düzeyinde gerçekleşmiştir. Öğretmenler Coğrafya Öğretim Programı'nın öngördüğü ölçme değerlendirme yöntemlerinin hepsinin uygulanabilir nitelikte olduğunu düşünmemektedir.

Öğretmenlerin IX. sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın “ölçme değerlendirme” boyutuna ilişkin görüşlerine ek olarak diğer görüş ve öneriler kısmına ekledikleri düşünceleri sırasıyla şunlardır.

- Yeni yaklaşımlara yönelik ölçme değerlendirme yöntemlerinin öğretmenlere tanıtılması gerekmektedir.
- Ölçme ve değerlendirme süreci için ayrıntılı öğretmen kılavuzları hazırlanmalıdır. Etkinliklerin değerlendirilmesi içinde daha fazla zaman yaratılmalıdır.
- Yeni ölçme tekniklerinin öğrenciyi daha objektif değerlendirmektedir.
- Ölçme ve değerlendirme açısından daha kullanışlı olduğu için en çok performans değerlendirme, çoktan seçmeli test, boşluk doldurma, öğrenci ürün dosyası, kısa cevaplı sorular gibi yöntemleri kullanılmaktadır.
- Ders saatinin yetersiz olması ve sınıfların kalabalık olması gibi nedenlerle “kontrol listesi”, “performans değerlendirme”, “öğrenci gözlem formu” gibi ölçme değerlendirme yöntemlerini kullanılamamaktadır. Diğerleri uygulanabilir niteliktedir.
- Programın yoğun, haftalık ders saatinin az olması, değerlendirme zamanını ve çoğu etkinliği yapmayı kısıtlamaktadır.

- Sınıf mevcutları, materyal ve teknolojik alet yetersizliği, müfredatın yoğunluğu, hem öğrenci hem de öğretmen üzerindeki Yüksek Öğretime Giriş Sınavı baskısı ölçme değerlendirme tekniklerinin hepsini kullanmayı engellemektedir.
- Uzun cevaplı madde, kısa cevaplı soru, çoktan seçmeli test, boşluk doldurma, öğrenci ürün dosyası uygulanabilir olup diğerlerinin uygulanabilirliği düşüktür.
- Ölçme ve değerlendirmede kullanılan yöntemlerin çoğunun kullanımı pratikte zorluklar çıkarmaktadır. Her öğrenci için bir ölçme değerlendirme formunun çoğaltılıp hazırlanması külfetini okul yönetimleri karşılayamadıklarını söylemekte, bu maliyetin öğrenciye yüklenmesi ise ciddi maddi yük getirmektedir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü alt problemde, araştırmaya katılan öğretmenlerin, IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na ilişkin görüşlerinin, öğretmenlerin “cinsiyet” değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na İlişkin Görüşlerinin “Cinsiyet” Değişkenine Göre Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları

Boyutlar	cinsiyet	N	X	S	t	P
Programın Geneli ve Genel Amaçları	kadın	106	2,29	,68	-,346	,729
	erkek	101	2,32	,69		
İçerik	kadın	106	2,20	,70	-1,250	,213
	erkek	101	2,32	,71		
Öğrenme-Öğretme Süreci	kadın	106	1,10	,62	-1,110	,268
	erkek	101	1,20	,68		
Ölçme-Değerlendirme	kadın	106	1,90	,79	,299	,765
	erkek	101	1,86	,76		

Tablo 16'daki t-Testi sonuçlarına göre, öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın geneli ve genel amaçları boyutuna ilişkin görüşleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$t_{(205)}=-,346$; $P> 0,05$]. Bu bulgu araştırmaya katılan kadın ve erkek öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın geneli ve genel amaçları boyutuna ilişkin görüşlerinin benzeştiği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 16'daki t-Testi sonuçlarına göre, öğretmenlerin 9. Sınıf coğrafya öğretim programının içerik boyutuna ilişkin görüşleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$t_{(205)} 1,250$; $P> 0,05$]. Bu bulgu araştırmaya katılan kadın ve erkek öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın içerik boyutuna ilişkin görüşlerinin benzer olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın öğrenme-öğretme süreci boyutuna ilişkin görüşleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$t_{(205)}-1,110$; $P> 0,05$]. Bu bulgu araştırmaya katılan kadın ve erkek öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın öğrenme-öğretme süreçleri boyutuna ilişkin görüşlerinin cinsiyetlerinden etkilenmediği şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın ölçme-değerlendirme boyutuna ilişkin görüşleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$t_{(205)}-,299$; $P> 0,05$]. Bu bulgu araştırmaya katılan kadın ve erkek öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın ölçme-değerlendirme boyutuna ilişkin görüşlerinin benzeştiği şeklinde yorumlanabilir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın dördüncü alt probleminde, araştırmaya katılan öğretmenlerin, IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na ilişkin görüşlerinin “okul türü” değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 17 ve Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 17

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na İlişkin Görüşlerinin “Okul Türü” Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P
Programın Geneli ve Genel Amaçları	Gruplararası	,467	2	,234	,495	,610
	Gruplariçi	96,174	204	,471		
	Toplam	96,641	206			
İçerik	Gruplararası	,383	2	,192	,379	,685
	Gruplariçi	103,139	204	,506		
	Toplam	103,522	206			
Öğrenme-Öğretme Süreci	Gruplararası	,621	2	,311	,732	,482
	Gruplariçi	86,576	204	,424		
	Toplam	87,198	206			
Ölçme-Değerlendirme	Gruplararası	,613	2	,306	,504	,605
	Gruplariçi	123,991	204	,608		
	Toplam	124,603	206			

Tablo 18

“Okul Türü” Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler

Boyutlar	Sıra	Okul Türü	N	$\bar{X}$	S
Programın Geneli ve Genel Amaçları	1	Genel lise	103	2,27	,68
	2	Meslek lisesi	53	2,29	,71
	3	Anadolu Lisesi	51	2,38	,65
		Toplam	207	2,30	,68
İçerik	1	Genel lise	103	2,26	,69
	2	Meslek lisesi	53	2,19	,78
	3	Anadolu Lisesi	51	2,31	,66
		Toplam	207	2,25	,70
Öğrenme-Öğretme Süreci	1	Genel lise	103	1,14	,63
	2	Meslek lisesi	53	1,08	,61
	3	Anadolu Lisesi	51	1,23	,71
		Toplam	207	1,15	,65
Ölçme-Değerlendirme	1	Genel lise	103	1,83	,75
	2	Meslek lisesi	53	1,90	,79
	3	Anadolu Lisesi	51	1,96	,80
		Toplam	207	1,88	,77

Tablo 17 ve 18’deki Varyans Analizi Testi sonuçlarına göre, öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’nın geneli ve genel amaçları boyutuna ilişkin görüşleri “okul türü” değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(2-204)}=,495$; $P>0,05$]. Öğretmenlerin görüşleri görev yaptıkları okul türüne göre farklılaşmazken, Anadolu lisesinde görev yapan öğretmenlerin programın geneli ve genele amaçları boyutuna ilişkin düşüncelerinin daha olumlu olduğu söylenebilir. Bunda diğer okul türlerine göre Anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilerinin

algılama düzeylerinin daha yüksek olmasının, öğretmenlerin öğrencilere bu amaçları verede zorlanmamalarının etkisinden söz edilebilir.

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın içerik boyutuna ilişkin görüşleri "okul türü" değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(2-204)}=,379$; $P>0,05$]. Bu bulgu, öğretmenlerin görev yaptıkları okul türüne göre içerik boyutu hakkındaki düşüncelerinin benzerlik gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın öğrenme-öğretme süreci boyutuna ilişkin görüşleri "okul türü" değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(2-204)}=,732$; $P>0,05$]. Öğrenme-öğretme süreci boyutuna ilişkin öğretmen görüşleri görev yaptıkları okul türüne göre benzerlik göstermesine rağmen, Anadolu lisesinde görev yapan öğretmenlerin bu boyuta ilişkin daha olumlu düşünceye sahip oldukları söylenebilir. Diğer okul türlerine göre Anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilerinin algılama düzeylerinin daha yüksek olması nedeniyle öğrenme-öğretme sürecinin de kolaylaştığı söylenebilir.

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın ölçme-değerlendirme boyutuna ilişkin görüşleri "okul türü" değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(2-204)}=,504$; $P>0,05$]. Araştırmaya katılan öğretmenlerin programın ölçme değerlendirme boyutuna ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okul türüne göre değişmediği görülmektedir.

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın beşinci alt probleminde, araştırmaya katılan öğretmenlerin, IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na ilişkin görüşlerinin "mezuniyet türü" değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Analiz sonuçları Tablo19 ve Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 19

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na İlişkin Görüşlerinin “Mezuniyet Türü” Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P
Programın Geneli ve Genel Amaçları	Gruplararası	,918	2	,459	,979	,378
	Gruplariçi	95,723	204	,469		
	Toplam	96,641	206			
İçerik	Gruplararası	1,087	2	,543	1,082	,341
	Gruplariçi	102,436	204	,502		
	Toplam	103,522	206			
Öğrenme-Öğretme Süreci	Gruplararası	,885	2	,442	1,046	,353
	Gruplariçi	86,313	204	,423		
	Toplam	87,198	206			
Ölçme-Değerlendirme	Gruplararası	,865	2	,433	,713	,491
	Gruplariçi	123,738	204	,607		
	Toplam	124,603	206			

Tablo 20

“Mezuniyet Türü” Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler

Boyut	Sıra	Mezuniyet Türü	N	$\bar{X}$	S
Programın Geneli ve Genel Amaçları	1	Eğitim enstitüsü veya eğitim fakültesi	111	2,28	,68
	2	Fen-edebiyat fakültesi	64	2,27	,69
	3	lisansüstü	32	2,46	,66
		Toplam	207	2,30	,68
İçerik	1	Eğitim enstitüsü veya eğitim fakültesi	111	2,25	,74
	2	Fen-edebiyat fakültesi	64	2,18	,68
	3	lisansüstü	32	2,40	,63
		Toplam	207	2,25	,70
Öğrenme-Öğretme Süreci	1	Eğitim enstitüsü veya eğitim fakültesi	111	1,16	,67
	2	Fen-edebiyat fakültesi	64	1,06	,631
	3	lisansüstü	32	1,26	,58
		Toplam	207	1,15	,650
Ölçme-Değerlendirme	1	Eğitim enstitüsü veya eğitim fakültesi	111	1,87	,783
	2	Fen-edebiyat fakültesi	64	1,82	,774
	3	lisansüstü	32	2,02	,770
		Toplam	207	1,88	,777

Tablo 19 ve 20’de ki Varyans Analizi Testi sonuçlarına göre, öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’nın geneli ve genel amaçları boyutuna ilişkin görüşleri “mezuniyet türü” değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(2-204)}=,979$; $P>0,05$]. Bu bulgu araştırmaya katılan öğretmenlerin programın geneli ve

genel amaçları boyutuna ilişkin düşüncelerinin mezun oldukları programa göre değişmediği şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın içerik boyutuna ilişkin görüşleri “mezuniyet türü” değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(2-204)}=1,082$; $P>0,05$]. Eğitim enstitüsü veya eğitim fakültesi, fen-edebiyat fakültesi ve lisansüstü programlardan mezun olan öğretmenlerin içerik boyutuna ilişkin görüşleri benzerlik göstermektedir.

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın öğrenme-öğretme süreci boyutuna ilişkin görüşleri “mezuniyet türü” değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(2-204)}=1,046$; $P>0,05$]. Bu bulgu, farklı programlardan mezun olan öğretmenlerin öğrenme-öğretme süreçlerine ilişkin görüşlerinin benzerlik gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın ölçme-değerlendirme boyutuna ilişkin görüşleri “mezuniyet türü” değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(2-204)}=,713$; $P>0,05$]. Ölçme-değerlendirme boyutuna ilişkin görüşler, öğretmenlerin mezun oldukları programa göre değişmemiştir.

4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın altıncı alt probleminde, araştırmaya katılan öğretmenlerin, IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na ilişkin görüşlerinin “hizmet süresi” değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 21 ve Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 21

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na İlişkin Görüşlerinin “Hizmet Süresi” Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P	Fark Scheffe
Programın Geneli ve Genel Amaçları	Gruplararası	2,840	3	,947	2,049	,108	
	Gruplariçi	93,801	203	,462			
	Toplam	96,641	206				
İçerik	Gruplararası	1,743	3	,581	1,159	,327	
	Gruplariçi	101,780	203	,501			
	Toplam	103,522	206				
Öğrenme-Öğretme Süreci	Gruplararası	1,299	3	,433	1,023	,383	
	Gruplariçi	85,899	203	,423			
	Toplam	87,198	206				
Ölçme-Değerlendirme	Gruplararası	5,420	3	1,807	3,077	,029	2-3
	Gruplariçi	119,183	203	,587			
	Toplam	124,603	206				

Tablo 22

“Hizmet Süresi” Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler

Boyutlar	Sıra	Hizmet Süresi	N	$\bar{X}$	S
Programın Geneli ve Genel Amaçları	1	1-10 yıl	28	2,26	,59
	2	11-15 yıl	67	2,47	,60
	3	16-20 yıl	58	2,19	,82
	4	21+ yıl	54	2,24	,63
		Toplam	207	2,30	,68
İçerik	1	1-10 yıl	28	2,16	,61
	2	11-15 yıl	67	2,38	,68
	3	16-20 yıl	58	2,20	,82
	4	21+ yıl	54	2,20	,64
		Toplam	207	2,25	,70
Öğrenme-Öğretme Süreci	1	1-10 yıl	28	,99	,45
	2	11-15 yıl	67	1,18	,64
	3	16-20 yıl	58	1,11	,67
	4	21+ yıl	54	1,24	,70
		Toplam	207	1,15	,65
Ölçme-Değerlendirme	1	1-10 yıl	28	1,75	,73
	2	11-15 yıl	67	2,10	,63
	3	16-20 yıl	58	1,71	,90
	4	21+ yıl	54	1,85	,76
		Toplam	207	1,88	,77

Tablo 21 ve 22’de ki Varyans Analiz Testi sonuçlarına göre, öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’nın geneli ve genel amaçları boyutuna ilişkin görüşleri “hizmet süresi” değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(3-203)}=2,049$; $P>0,05$]. Hizmet sürelerine göre öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir

farklılık olmamasına rağmen, 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin programın geneli ve genel amaçları boyutuna ilişkin düşüncelerinin daha olumlu olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın içerik boyutuna ilişkin görüşleri "hizmet süresi" değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(3-203)}=1,159$; $P>0,05$]. Bu bulgu farklı hizmet süresine sahip öğretmenlerin programın içerik boyutuna ilişkin görüşlerinin benzerlik gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın öğrenme-öğretme süreci boyutuna ilişkin görüşleri "hizmet süresi" değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(3-203)}=1,023$; $P>0,05$]. Öğretmenlerin programın öğrenme-öğretme boyutu hakkındaki görüşlerinde kıdemlerine göre bir farklılık olmamakla birlikte 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin bu boyutla ilgili daha olumlu düşüncelere sahip olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın ölçme-değerlendirme boyutuna ilişkin görüşleri "hizmet süresi" değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir [$F_{(3-203)}=3,077$; $P<0,05$]. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe Çoklu Karşılaştırma Testi uygulanmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}=2,10$) ile 16-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin görüşlerinin ortalaması arasında ($\bar{X}=1,71$) 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu bulgu 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin, programın ölçme-değerlendirme boyutuna ilişkin görüşlerinin, 16-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin görüşlerine göre daha olumlu olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bunda Öğretmenlerin hizmet yılı arttıkça alışkanlıklarından vazgeçmekte zorlanması, değişime kendilerini kapatmaları önemli rol oynamaktadır.

4.7. Yedinci Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın yedinci alt probleminde, araştırmaya katılan öğretmenlerin, IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na ilişkin görüşlerinin "haftalık ders saati"

değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 23 ve Tablo 24’te verilmiştir.

Tablo 23

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’na İlişkin Görüşlerinin “Haftalık Ders Saati” Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P
Programın Geneli ve Genel Amaçları	Gruplararası	,990	2	,495	1,056	,350
	Gruplariçi	95,651	204	,469		
	Toplam	96,641	206			
İçerik	Gruplararası	,980	2	,490	,975	,379
	Gruplariçi	102,542	204	,503		
	Toplam	103,522	206			
Öğrenme-Öğretme Süreci	Gruplararası	,657	2	,329	,775	,462
	Gruplariçi	86,540	204	,424		
	Toplam	87,198	206			
Ölçme-Değerlendirme	Gruplararası	,442	2	,221	,363	,696
	Gruplariçi	124,161	204	,609		
	Toplam	124,603	206			

Tablo 24

“Haftalık Ders Saati” Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler

Boyutlar	Sıra	Mezuniyet Türü	N	$\bar{X}$	S
Programın Geneli ve Genel Amaçları	1	15 saat ve daha az	16	2,06	,65
	2	16-24 saat	108	2,33	,65
	3	25 saat+	83	2,31	,72
		Toplam	207	2,30	,68
İçerik	1	15 saat ve daha az	16	2,03	,66
	2	16-24 saat	108	2,29	,67
	3	25 saat+	83	2,24	,75
		Toplam	207	2,25	,70
Öğrenme-Öğretme Süreci	1	15 saat ve daha az	16	1,04	,55
	2	16-24 saat	108	1,20	,67
	3	25 saat+	83	1,10	,64
		Toplam	207	1,15	,65
Ölçme-Değerlendirme	1	15 saat ve daha az	16	1,73	,59
	2	16-24 saat	108	1,90	,77
	3	25 saat+	83	1,87	,80
		Toplam	207	1,88	,77

Tablo 23 ve 24'teki varyans analizi testi sonuçlarına göre, öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın geneli ve genel amaçları boyutuna ilişkin görüşleri "haftalık ders saati" değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(2-204)}=1,056$; $P>0,05$]. Bu bulgu öğretmenlerin programın geneli ve genel amaçları boyutuna ilişkin düşüncelerinin haftalık ders saatlerine göre değişmediği şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın içerik boyutuna ilişkin görüşleri "haftalık ders saati" değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(2-204)}=,975$; $P>0,05$]. Bu bulgu, farklı ders saati grubunda olan öğretmenlerin içerik boyutuna ait düşüncelerinin benzeştiği şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın öğrenme-öğretme süreci boyutuna ilişkin görüşleri "haftalık ders" saati değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(2-204)}=,775$; $P>0,05$]. Öğretmenlerin öğrenme-öğretme sürecine ilişkin görüşleri haftalık ders saatlerine göre değişmemekle birlikte, 16-24 saat derse giren öğretmenlerin bu boyuta ait düşüncelerinin diğer gruplardan daha olumlu olduğu söylenebilir. Öğrenme-öğretme sürecinde, öğretmenin yeterli ve gerekli hazırlıkları yapabilmesi, öğrenciye verimli olabilmesi için uygun haftalık ders saatine girmesi sonucu olumlu etkiler.

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın ölçme-değerlendirme boyutuna ilişkin görüşleri "haftalık ders" saati değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(2-204)}=,363$; $P>0,05$]. Haftalık ders saati farklı öğretmenlerin ölçme-değerlendirme boyutuna ilişkin görüşlerinin benzerlik gösterdiği görülmektedir.

4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın sekizinci alt probleminde, araştırmaya katılan öğretmenlerin, IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'na ilişkin görüşlerinin "ortalama sınıf mevcudu" değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 25 ve Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 25

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programına İlişkin Görüşlerinin “Ortalama Sınıf Mevcudu” Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P
Programın Geneli ve Genel Amaçları	Gruplararası	,662	2	,331	,704	,496
	Gruplariçi	95,979	204	,470		
	Toplam	96,641	206			
İçerik	Gruplararası	1,458	2	,729	1,457	,235
	Gruplariçi	102,065	204	,500		
	Toplam	103,522	206			
Öğrenme-Öğretme Süreci	Gruplararası	,073	2	,037	,086	,918
	Gruplariçi	87,125	204	,427		
	Toplam	87,198	206			
Ölçme-Değerlendirme	Gruplararası	,116	2	,058	,095	,909
	Gruplariçi	124,487	204	,610		
	Toplam	124,603	206			

Tablo 26

“Ortalama Sınıf Mevcudu” Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler

Boyut	Sıra	Ortalama Sınıf Mevcudu	N	$\bar{X}$	S
Programın Geneli ve Genel Amaçları	1	25 ve daha az	28	2,16	,70
	2	26-35 arası	120	2,31	,73
	3	36 +	59	2,34	,57
		Toplam	207	2,30	,68
İçerik	1	25 ve daha az	28	2,12	,76
	2	26-35 arası	120	2,23	,72
	3	36 +	59	2,37	,64
		Toplam	207	2,25	,70
Öğrenme-Öğretme Süreci	1	25 ve daha az	28	1,10	,53
	2	26-35 arası	120	1,16	,69
	3	36 +	59	1,14	,60
		Toplam	207	1,15	,65
Ölçme-Değerlendirme	1	25 ve daha az	28	1,86	,82
	2	26-35 arası	120	1,90	,76
	3	36 +	59	1,84	,78
		Toplam	207	1,88	,77

Tablo 25 ve 26'daki varyans analizi testi sonuçlarına göre, öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın geneli ve genel amaçları boyutuna ilişkin görüşleri “ortalama sınıf mevcudu” değişkenine göre anlamlı bir farklılık

göstermemiştir [$F_{(2-204)}=,704$; $P>0,05$]. Programın geneli ve genel amaçları boyutunda farklı sınıf mevcuduna sahip öğretmenlerin düşüncelerinin benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın içerik boyutuna ilişkin görüşleri ortalama sınıf mevcudu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(2-204)}=1,457$; $P>0,05$]. Öğretmen görüşleri ortalama sınıf mevcuduna göre değişmemekle birlikte kalabalık sınıflarda (36+) görev yapan öğretmenlerin içerik boyutu ile ilgili düşüncelerinin daha olumlu olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın öğrenme-öğretme süreci boyutuna ilişkin görüşleri “ortalama sınıf mevcudu” değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(2-204)}=,086$; $P>0,05$]. Bu bulgu farklı sınıf mevcudu gruplarında yer alan öğretmenlerin öğrenme-öğretme süreci boyutu ile ilgili düşüncelerinin benzerlik gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın ölçme-değerlendirme boyutuna ilişkin görüşleri “ortalama sınıf mevcudu” değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(2-204)}=,095$; $P>0,05$]. Farklı sınıf mevcudu gruplarında yer alan öğretmenlerin ölçme-değerlendirme boyutuna ilişkin görüşleri arasında fark olmamasına rağmen 26-35 arası sınıf mevcuduna sahip öğretmenlerin bu boyutta diğer gruplara göre daha olumlu düşündüğü söylenebilir.

BÖLÜM V

5. Sonuç ve Öneriler

5.1. Sonuçlar

Milli Eğitim Bakanlığının ortaöğretimi 4 yıla çıkarmasıyla birlikte Talim ve Terbiye Kurulunun 14.07.2005 tarih ve 198 sayılı kararı ile kabul edilen ve 2575 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın uygulanmaya başladığı günden 2010 yılına kadar beş yıl gibi bir süreç geçmiştir.

“Ortaöğretim IX. Sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Yaşanan Sorunların Öğretmen Görüşleriyle Değerlendirilmesi (Ankara İli Örneği)” adlı bu araştırma devam eden sorunları tespit etmek, mevcut durumu değerlendirmek adına önem taşımaktadır. Araştırmada, alt problemler doğrultusunda geliştirilen öğretmen anketi, Ankara ilinde bulunan ortaöğretim kurumlarında görev yapan 207 coğrafya öğretmenine uygulanmış ve elde edilen bulgulara göre şu sonuçlara ulaşılmıştır:

IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşlerinden elde edilen sonuçlara bakıldığında;

1. Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın uygulamasıyla ilgili verilen öğretmen eğitim faaliyetlerini yetersiz buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Akkuş (2008), “Coğrafya Dersi Öğretim Programının (2005) Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” isimli çalışmada; Programın gelişimi ile ilgili görüşlerden biri olan “hizmet içi kurs ve seminerlere katılma durumu” değişkenine göre öğretmen görüşlerinde farklılığın olup olmadığını araştırmış ve sonuçta öğretmen görüşlerinde hizmet içi kurs ve seminerlere katılanların lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığını tespit etmiştir. Buda göstermektedir ki bir programın başarısı o programın en iyi şekilde tanıtılması ile mümkündür.

2. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın felsefesi ile yetiştirildikleri sistem arasında büyük ölçüde farklılık görmektedirler. Öğretmenlerin yetiştirildikleri müfredat programları ve şuan mevcut Coğrafya Öğretim Programı arasında ciddi yaklaşım farklılıkları vardır. Bu açıdan mevcut programın felsefesini anlamak programın başarısı için önemlidir.
3. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın uygulanmasına başlanılmadan önce gerekli alt yapı hazırlıklarının oluşturulmadığı kanaatindedir. Bu da göstermektedir ki öğretmenler, Coğrafya Öğretim Programı ve tüm yeni diğer programlar için vazgeçilmez bir öğrenme yöntemi olan görerek ve uygulayarak öğrenme için okullarımız da çok önemli olan gerekli alt yapı hazırlıklarının yapılmadığını düşünmektedirler.
4. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın uygulaması ile ilgili kaynak kitaba ihtiyaç duymaktadırlar. Bu sonuç öğretmenlerin programın uygulaması ile ilgili bilgi veren, yol gösteren kaynak kitaplara duyulan gereksinimin ne kadar fazla olduğunu göstermektedir.
5. Coğrafya eğitiminde modern teknik ve yöntemlerin kullanılması için coğrafya sınıfları veya teknoloji sınıfları şarttır. Araştırmada okullarda coğrafya sınıfı, teknoloji sınıfı ya da bu işlevi gören herhangi bir yer oranının düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Geçen 5 yıl içerisinde bu konuyla ilgili gelişmenin çok yavaş olduğu söylenebilir.
6. Coğrafya sınıfı veya teknoloji sınıfı bulunan okullarda tam olarak sadece 1/3'ünde IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nı uygulamak açısından yeterli donanım olduğu sonucuna varılmıştır. Yine 1/3'ünde yeterli donanımın kısmen olduğu yönündedir. Anlaşılacağı üzere, Coğrafya Sınıfı ya da bu işlevi gören herhangi bir yeri olan okullarda gerekli donanımın çok iyi düzeyde olmadığı, bununda öğrenme sürecini olumsuz etkileyeceği söylenebilir.
7. Her geçen gün teknoloji alanında yeni uygulamalar ortaya çıkmakta, değişiklikler olmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısı Coğrafya

öğretimindeki teknolojik gelişmeleri ve güncel bilgileri kısmen takip etmektedirler. İyi bir coğrafya eğitimi için yeni gelişmeleri ve güncel bilgilerin takip edilmesi çok önemlidir.

8. Öğretmenlerin yarısından fazlasının bazı kazanımların işlenişinde programın önerdiği CBS (Coğrafi Bilgi Sistemi) uygulamaları için yeterli bilgi birikimine sahip olmadıklarını düşünmeleri, CBS kullanma düzeylerinin henüz çok düşük olduğunu göstermektedir.
9. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık yarısı mevcut programda öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünmektedir. Bu da mevcut Coğrafya Öğretim Programı'nın öğrenci başarısı üzerindeki etkisi konusunda öğretmenlerin çoğunluğunun olumlu düşündüğünü göstermektedir.

Öğretmenlerin IX. sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın **“Geneli ve Genel amaçları”** ile ilgili görüşlerinden elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir:

1. Öğretmenler, IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın geneli ve genel amaçlarını yeterli ve doğru bulmakta, IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda yer alan kazanımların bu ders için düşünülen amaçları gerçekleştirebilecek, Türk Milli Eğitiminin ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte olduğunu düşünmektedir.
2. Öğretmenlere IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın dilinde açık, sade ve anlaşılır gelmeyen yönlerin olduğu, görülmektedir.
3. IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda bulunan uygulama ile ilgili açıklamaların öğretmenlere rehberlik etme konusunda eksiklikleri vardır.
4. Öğretmenler, IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın öğrenci merkezli yaklaşımının öğrencilerin ilgisini artırdığı ve güdülenme düzeyini yükselttiği, ders içi ve diğer derslerle ilişkilendirmelere olanak sağladığı görüşüne sahiptir.

5. Öğretmenler, IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın bütün ortaöğretim kurumlarında uygulanabilir nitelikte olduğunu, öğrencilerin günlük yaşantısında karşılaştığı sorunları çözebilecek nitelikte hazırlandığını tam anlamıyla düşünmemektedir.
6. Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın “geneli ve genel amaçları” boyutuna ilişkin görüşlere ek olarak; coğrafya ders saatinin artırılmasının amaçlara ulaşmada daha etkili olacağı, genel amaçların yükseköğretim giriş sınavına uygun olmadığı, programı açıklayan kılavuz kitaplarda programın amaçlarının da ayrıntılı bir şekilde açıklanması gerektiği gibi düşünceleri de belirttikleri görülmektedir.

Öğretmenlerin IX. sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın “İçerik” ile ilgili görüşlerinden elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir:

1. Öğretmenler, IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda yer alan öğrenme alanlarının ve kazanımların veriliş sırasının tamamını uygun bulmamakla birlikte, kazanımlarda ise tam anlamıyla ne işlenmesi gerektiği konusunda karışıklık yaşamaktadır.
2. Öğretmenler, IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda kazanımların birbirleriyle tutarlı ve tekrar oluşturmayacak şekilde düzenlendiği düşüncesine kısmen katılmaktadırlar. Bu da göstermektedir ki öğretmenler kazanımların düzenlenmesinde tekrar oluşturan hususların olduğunu düşünmektedirler.
3. Öğretmenler, IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda kazanımların konuların önemine uygun şekilde dağılış gösterdiği düşüncesine tamamen katılmadıkları görülmektedir.
4. Öğretmenlere göre, IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın eskiden beri sürekli şikâyet edilen bilgi yükü tamamen azalmamıştır.
5. Yeni Program yaklaşımında becerilerin kazandırılması önemlidir. Kazanımlar bu becerilerin edinilmesinde kullanılan araçlardır. Öğretmenler IX. Sınıf

Coğrafya Öğretim Programı'nda her kazanım için istenilen beceri sayısının uygun olduğunu, düşünmektedir.

6. Öğretmenler, IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'ndaki kazanımların programda yer alan değer ve tutumların hepsini kazandırabilecek nitelikte olduğu düşüncesine, kazanımların işlenişinde verilen etkinlik örneklerinin ilgili kazanımları destekleyici nitelikte olduğu düşüncesine tamamen katılmamaktadır.
7. Öğretmenlerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın "içerik" boyutuna ilişkin görüşlerine ek olarak diğer görüş ve öneriler kısmına ekledikleri düşünceler arasında; kazanımların sayısının fazla olduğu, bir kısmının üst sınıflara aktarılması gerektiği, veriliş sırasının tekrar gözden geçirilmesi gerektiği, kazanımlarda ne işlenmesi gerektiğinin daha net ifadelerle açıklanması gerektiği, gibi... Görüşler yer almaktadır.

Öğretmenlerin IX. sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın "**Öğrenme-Öğretme Süreci**" ne ilişkin görüşlerinden elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir:

1. Öğretmenler, IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda toplam 31 kazanım bulunmasına rağmen kazanımların bir yıllık ders süresinde gerçekleştirilebilecek nitelikte olduğunu düşünmemektedir. Ayrıca öğretmenlerde, kazanımlarla ilgili Program'ın öngördüğü etkinlik uygulamaları için haftalık 2 ders saatinin yeterli olduğu düşüncesi de zayıftır.
2. Öğretmenler, IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'ndaki öğrenme alanlarında yer alan kazanımların öğrenci seviyesine uygun olduğu düşüncesine tamamen katılmamaktadırlar.
3. Öğrenmenin temel esaslarından biride görerek, yaparak ve yaşayarak öğrenmedir. Araştırmada öğretmenler IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın öngördüğü gezi gözlem, arazi çalışmaları gibi uygulamaların rahatlıkla yapılabildiğini düşünmemektedir.

4. Öğretmenler, IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda Coğrafi Bilgi Sistemlerinin (CBS) uygulanabilmesi için gerekli ve yeterli şartların mevcut olmadığını düşünmektedirler.
5. Mevcut ders kitabında öğrenciye rehber bilgi verilmeden etkinlik uygulamalarına geçilmiştir. Öğretmenlerde mevcut ders kitabının IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nı uygulamayı kolaylaştırdığı düşüncesi azdır.
6. Öğretmenler, IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nı uygulamada yararlanılan mevcut ders kitabında verilen etkinlik örneklerinin kazanımları destekleyici ve uygulanabilir nitelikte olduğu düşünmemektedirler.
7. Yine öğretmenler, "IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nı uygulamada yararlanılan mevcut ders kitabı, programı tam anlamıyla yansıtan bir niteliktedir" görüşüne çok az katılmaktadırlar.

Öğretmenlerin IX. sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın **"Ölçme ve Değerlendirme Süreci"** ne ilişkin görüşlerinden elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir:

1. Öğretmenlerin, IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin yeterli olduğu görüşüne kısmen katıldıkları görülmektedir.
2. Öğretmenlerin, "IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda öngörülen ölçme ve değerlendirme yöntemleri kazanımları ölçmede etkilidir" görüşüne kısmen katıldıkları görülmektedir.
3. IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nda öngörülen ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin, öğrencilerin gelişim düzeylerini dikkate alacak nitelikte olduğu, görüşüne öğretmenlerin verdiği cevapların ortalaması kısmen katılıyorum şeklindedir.
4. Yine "IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın öngördüğü "Proje Değerlendirme Ölçeği", "Öğrenci Gözlem formu", "Kontrol listesi", "Dereceli

Puanlama Anahtarı”, “Öz değerlendirme”, “Grup değerlendirme”, “Performans değerlendirme”, “Uzun cevaplı maddeler”, “Çoktan seçmeli test”, “Boşluk doldurma”, “Eşleştirmeli maddeler”, “Öğrenci ürün dosyası”, “Tutum ölçeği”, “Kısa cevaplı sorular” gibi ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin hepsi uygulanabilir niteliktedir. ” görüşüne verdikleri cevapların ortalaması da kısmen katılıyorum şeklindedir. Bu da göstermektedir ki öğretmenler ölçme değerlendirme etkinlikleri yaparken ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin hepsini kullanmakta sorunlarla karşılaşmaktadır. Bunda haftalık ders saatinin az olmasının etkisinden söz edilebilir.

Coğrafya öğretmenlerinin IX. sınıf Coğrafya Öğretim Programı’nın “geneli ve genel amaçları”, “içeriği”, “öğretme-öğrenme süreci” ve “ölçme-değerlendirme süreci” boyutuna ilişkin görüşlerinin “**okul türü**”, “**mezuniyet türü**”, “**sınıf mevcudu**”, “**haftalık ders saati**” gibi birçok değişkene bağlı olarak değişmediği görülürken, sadece coğrafya öğretmenlerinin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı’na ait görüşlerden “ölçme-değerlendirme” boyutuna ilişkin görüşlerin “hizmet yılı” değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği, tespit edilmiştir. Bu da hizmet yılı 11-15 yıl olan öğretmenlerin gelişime ve değişime daha açık olduğu söylenebilir. Bunda öğretmenlerin hizmet yılı arttıkça alışkanlıklarından vazgeçmekte zorlanması, değişime kendilerini kapatmaları önemli rol oynamaktadır.

Anadolu lisesinde görev yapan öğretmenlerin programın “geneli ve genel amaçları” boyutuna ilişkin düşüncelerinin daha olumlu olduğu, yine “öğrenme-öğretme süreci” boyutuna ilişkin Anadolu lisesinde görev yapan öğretmenlerin bu boyuta ilişkin daha olumlu düşünceye sahip oldukları görülmektedir. Bunda Anadolu Liseleri’nde öğrenim gören öğrencilerinin algılama düzeylerinin daha yüksek olmasının, öğretmenlerin öğrencilere bu amaçları vermede zorlanmamalarının etkisinden söz edilebilir

Hizmet sürelerine göre öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olmamasına rağmen, 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin programın “geneli ve genel amaçları” boyutuna ilişkin düşüncelerinin daha olumlu olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin programın “öğrenme-öğretme” boyutu hakkındaki görüşlerinde kıdemlerine göre bir farklılık olmamakla birlikte 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin bu boyutla ilgili daha olumlu düşüncelere sahip olduğu söylenebilir. Yine bunda 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin değişime ve gelişime açık olmasının etkisi vardır.

Öğretmen görüşleri kalabalık sınıflarda (36+) görev yapan öğretmenlerin içerik boyutu ile ilgili düşüncelerinin daha olumlu olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin “Ölçme-değerlendirme” boyutuna ilişkin görüşler arasında fark olmamasına rağmen 26-35 arası sınıf mevcuduna sahip öğretmenlerin bu boyutta diğer gruplara göre daha olumlu düşündüğü söylenebilir. Programın başarıyla uygulanabilmesi için olması gereken sınıf mevcutları 26-35 arasındır.

5.2. Öneriler

“Ortaöğretim IX. Sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programı’nın Uygulanmasında Yaşanan Sorunlar (Ankara İli Örneği)” adlı bu araştırmanın bulgularına dayalı olarak geliştirilen öneriler aşağıya maddeler halinde çıkarılmıştır:

1. Coğrafya Öğretim Programı uygulanmaya başladığı 2005-2006 Eğitim-Öğretim Yılı’ndan bu yana bu araştırmaya benzer nitelikte hazırlanan tüm araştırmalarda belirtilen bazı hususlar vardır. Bu araştırmalarda hep belirtilen, değişmeyen hususlardan birisi Programla ilgili eğitim faaliyetlerinin yeterli bulunmaması hususudur. Bir programın başarısı, o programın uygulayıcıları yani öğretmenler tarafından o programın çok iyi bilmesinde, özümsemesinde yatar. Mevcut Coğrafya Öğretim Programı’nın felsefesi tam anlamıyla öğretmenlere aşılmalıdır. Çağdaş öğretim metotları ile ilgili bilgisi olmayan, yeni yaklaşımlara göre öğretmenlik eğitimi almayan öğretmenlerden uygulama noktasında gerekli eğitim çalışmaları verilmez ise başarı beklemek iyimserlik olur.
2. Coğrafya Öğretim Programı ile ilgili öğretmen eğitimleri ciddi bir program dahilinde, çok kişiye ulaşılacak şekilde planlanmalıdır. Bunun için görsel, işitsel araçların sağladığı “uzaktan eğitim” metotları kullanılabileceği gibi okullardaki eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde dönemler seçilerek yüz yüze eğitim

şeklinde de seminerler yapılabilir. Bu eğitimler programın öngördüğü yeni yaklaşımları, yeni uygulamaları, yeni yöntemleri tanıtacak özümsetecek ve uygulamada öğretmenlerde hiçbir soru işareti bırakmayacak şekilde uzman kişiler tarafından ayrı ayrı konular seçilerek düzenlenmelidir. Örneğin; CBS Semineri, Ölçme-Değerlendirme Teknikleri Semineri, Coğrafya Öğretim Programı'nın Öngördüğü Yaklaşımlar Semineri vb. gibi

3. Öğretmenlerin yetiştirildikleri müfredat programları ve şuan mevcut Coğrafya Öğretim Programı arasında ciddi yaklaşım farklılıkları vardır. Yeni yaklaşımların öğretmenler tarafından yeterince bilinmemesi çağdaş yaklaşımlarla coğrafya öğretiminin uygulanabilirliğini engellemektedir. Üniversitelerde, uygulanan yeni yaklaşımlara göre öğretmen adayı yetiştirmelidir. Bu noktada üniversitelere ciddi görevler düşmektedir.
4. Okullarda coğrafya sınıfı, teknoloji sınıfı ya da bu işlevi gören herhangi bir yer oranının düşük olduğu, olsa bile yeterli donanım çoğunlukla sahip olmadıkları görülmektedir. Okul yöneticileri ise yer sıkıntısını bu konuda en büyük gerekçe göstermektedir. MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, yayımladığı 17.08.2006/8738 sayılı “Öğretmen Branş Dersliği Uygulaması” konulu genelge ile tüm okullarımızda imkanlar dahilinde acilen coğrafya dersliklerinin açılması, okullarda derslik sistemine geçilmesini istemektedir. Bu konuda Milli Eğitim Bakanlığının tespitler yaparak şartları uygun okullarda derslik uygulamasını okulların kendi inisiyatifine bırakmadan zorunlu tutması gerekmektedir. Bakanlığın bu konuda gerekli alt yapı çalışmalarını tamamlaması, bu uygulamayı yaygınlaştırması, mevcut uygulanan programların başarısını daha da artıracaktır.
5. Coğrafya sınıfı veya teknoloji sınıfı bulunan okullarında ise Coğrafya Öğretim Programı'nı uygulamak açısından yeterli donanım sağlanmalıdır.
6. IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programında sıkça tekrarlanan CBS (Coğrafi Bilgi Sistemleri) uygulamalarının özendirilmesi oldukça olumludur. Çünkü CBS'de istatistik metotları ile coğrafi olayların ispatı görsel olarak yapılmaktadır. Ancak ülkemizin birçok okulunda bilgisayar ağının yeterli olmaması ya da olsa bile

ders ortamında kullanılamaması nedeniyle öğretmenler klasik yöntemi uygulamaya devam etmektedir. Hatta bazı üniversitelerimiz dahi bu konuda yeterli donanıma sahip değildir. Yapılması gereken; acilen okulların bilgisayar donanımının sağlanması, CBS ile ilgili öğretmen eğitimlerinin verilmesidir.

7. Coğrafya Dersi Programı'na uygun olarak Program'ın uygulanmasında yol göstericiği, rehber niteliği taşıyan öğretmen kılavuz kitapları ve etkinlik örneklerinden oluşan kaynaklar hazırlanmalı ve acilen öğretmenlere ulaştırılmalıdır.
8. IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programı'nın ders içeriğinin gözden geçirilmesi gerekmektedir.
9. Programda yer alan kazanımlarda, ifadeden kaynaklanan, ne işleneceği ile ilgili farklı anlaşılmalarda yer almaktadır. Bu karışıklığa yol açan ifadeler düzeltilmeli, kazanımlar daha sade ve anlaşılır ifadelerle anlatılmalıdır. Bu sayede öğretmenler hangi kazanımda ne vermesi gerektiği konusunda tereddüt yaşamayacaktır.
10. Coğrafya Programı'nı yansıtan ders kitaplarının uzman kişiler tarafından yazılması gerekmektedir. Çünkü Talim ve Terbiye Kurulunca bir komisyona hazırlatılan Coğrafya IX. sınıf kitabı, programın felsefesini uygulamada yetersiz kalmış, böylece coğrafya öğretmenleri bu kitaplardan gerekli faydayı sağlayamadığı için çok büyük sıkıntılar yaşamıştır.
11. Haftalık ders saati artırılmalı veya mevcut kazanımlar diğer üst sınıflara kaydırılarak yük azaltılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K.Ü. (2005). *Aktif Öğrenme*. (7. basım). İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları
- Açıkgöz, K.Ü. (2006). *Aktif Öğrenme*. İzmir: Biliş Yayınları.
- Akbulut, G. (2004a). *Coğrafya Öğretimi ve Yaratıcı Düşünce*. C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 28 (2), 215-223.
- Akbulut, G. (2004b). *Coğrafya ve Aktif Öğretim Yöntemleri*. Erzincan Eğitim Dergisi, 6 (1), 65-77.
- Akgül, M. (2004). *Yaratıcı Müziksel Düşünce*. Eğitim Araştırmaları Dergisi, 14, 41-47, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Akkuş, M. (2008). *Coğrafya Dersi Öğretim Programının (2005) Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Ankara.
- Aksoy, B. (2004). *Coğrafya Öğretiminde Probleme Dayalı Öğrenme Yaklaşımı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Ankara.
- Akyol, Ç. (2000). *Coğrafya Eğitiminde Gelişmeler ve Temel Sorunlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alaz, A. (2007). *Coğrafya Öğretiminde Çoklu Zekâ Uygulamaları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Alım, M. (2003). *Dokuzuncu Sınıf Coğrafya Öğretim Programının Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Artvinli, E. (2000). *Coğrafya Öğretmenlerinin Etkili Öğretme ve Ders Anlatmadaki Yeterliliği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Trabzon.
- Artvinli, E. (2007). *2005 Yılı Coğrafya Öğretim Programı: Öğretmenler Açısından Uygulanabilirlik Düzeyi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi
Anabilim Dalı, Erzurum.

Baş, T. (2006). **Anket**. (4. basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Başman, H. (2003). **Coğrafi Bilgi Sisteminin, Beşeri Coğrafya Konularının Uygulamalarında ve Öğretiminde Kullanılması**. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Coğrafya Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.

Bayram, N. (2004). **Sosyal Bilimlerde SPSS İle Veri Analizi**. (1. basım). Bursa: Ezgi Kitabevi.

Binbaşıoğlu, C. (1988). **Eğitime Giriş**. (1. basım). Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi.

Büyükkaragöz, S., ve Çivi, C. (1999). **Genel Öğretim Metodları**. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş.

Büyüköztürk, Ş. (2002). **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Coşkun, M. (2004). **Coğrafya Öğretiminde Proje Yaklaşımı**. Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(2), 99-107, Ankara.

Clifford, J.N., (2002). **The future of Geography: when the whole is less than the sum of its parts**. *Geoforum*, pp.431-436, Nottingham.

Demirci, A. (2004). **İlk ve Ortaöğretim Coğrafya Eğitimi ve Coğrafi Bilgi Sistemleri: Fiziki Coğrafya (Deprem ve Volkanlar) Konusu İle İlgili CBS Tabanlı Örnek Bir Ders Uygulaması**. 3. Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri Bildiriler Kitabı, 171-182, İstanbul.

Demirci, A. (2006, 13-16 Eylül). **Coğrafya Bilgi Sistemlerinin Türkiye'deki Yeni Coğrafya Dersi Öğretim Programına Göre Coğrafya Derslerinde Uygulanabilirliği**. Fatih Üniversitesi Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri Sempozyumunda sunuldu, İstanbul.

Demiralp, N. (2006). **Coğrafya Eğitiminde Harita ve Küre Kullanım Becerileri**. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(3), 323-343. Ankara.

Demiralp, N. (2007). **Coğrafya Eğitiminde Materyaller ve 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı**. Kastamonu Eğitim Dergisi, 15(1), 373-384.

- Demirel, Ö. (2003). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. (5. basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2004). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö.(2005). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Doğanay, H. (1989). *Coğrafya ve Liselerimizde Coğrafya Öğretim Programları. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Coğrafya Bilim Uygulama Kolu Coğrafya Araştırmaları Dergisi, 1*.
- EARGED (2006). *Öğrenci Merkezli Eğitim*, <http://earged.meb.gov.tr/mlo/ome.html>, Ankara.
- Doğanay, H. (1992), *Coğrafya'da Metodoloji, Genel Metodlar ve Özel Öğretim Metodları*. Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Doğanay, H. (1993). *Coğrafya'da Metodoloji Genel Metodlar ve Özel Öğretim Metodları*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Doğanay, H. (2002). *Coğrafya Öğretim Yöntemleri*. (5. basım). Erzurum: Aktif Yayınevi.
- Elmas, B. (2006). *Ortaöğretim Coğrafya Eğitiminin Temel Sorunları (Kartal İlçesi Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Engin, İ., Akbaş, Y., ve Gençtürk, E., (2003). *I. Coğrafya Kongresinden Günümüze Liselerimizde Müfredat Programlarındaki Değişimler*. Milli Eğitim Dergisi, 157.
- Erden, M. (1998). *Eğitimde Program Değerlendirme*. (3.basım). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ertürk, M.,ve Girgin, M. (2005). *Standartları Bakımından Coğrafya Müfredat Programlarının Karşılaştırılması. Doğu Coğrafya dergisi, 13*.
- Geçit, Y. (2008). *Cumhuriyetten Günümüze (1923–2005) Lise Coğrafya Müfredat Programının (Öğretim Programının) İncelenmesi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı, İstanbul.

- Güler, M.H. (2006). *Pendik İlçesinde Coğrafya Eğitimi ve Sorunları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaöğretim ve Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Konya.
- Güngördü, E. (1999). *Coğrafya' da Öğretim Yöntemleri İlkeler ve Uygulamalar*. Ankara: Özcan Ofset.
- Güngördü, E. (2002). *Coğrafyada Öğretim Yöntemleri İlkeler ve Uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güngördü, E. (2003). *Öğretimde Görsellik ve Görsel Araçlarda Bulunması Gereken Özellikler*. *Milli Eğitim Dergisi*, 157.
- Güngördü, E. (2006). *Eğitim Fakülteleri İçin Coğrafya'da Öğretim Yöntemleri ve Çağdaş Öğretim Yaklaşımları İlkeler ve Uygulamalar*. (2. basım). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Girgin, M., (2001). *Neden Coğrafya Öğreniyoruz?* *Doğu Coğrafya Dergisi*, 5, 127-145. Erzurum.
- Ilgar, R. (2006). *Coğrafya Öğretiminde Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. *Milli Eğitim Dergisi*, 171.
- İncekara, S. (2006). *Türkiye'de ve Kanada'da Ortaöğretim Coğrafya Eğitim ve Öğretiminin Müfredat, Metot ve Araç-Gereçler Açısından Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kaplan, G. (2005). *Cumhuriyetten Günümüze Ortaöğretim Coğrafya Dersi Öğretim Programındaki Değişimlerin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. (11. basım). Ankara: Tekışık Web Ofset.
- Karabağ, S. (2002, 09-12 Temmuz). *Coğrafya Öğretmenlerinin Mesleki Nitelikleri*. Türk Coğrafya Kurumu Coğrafya Kurultayı'nda sunuldu, Ankara.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yay.
- Kayan, İ. (2000). *Türkiye Üniversitelerinde Coğrafya Eğitimi*. *Ege Coğrafya Dergisi*, 11, 7-22.

- Kızılçaoğlu, A. (2003). **Orta Öğretim Coğrafya Ders Kitapları Değerlendirme Ölçütleri**. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 8, 95.
- Kızılçaoğlu, A. (2006). *Coğrafya Dersi Öğretim Programı Hakkında Düşünceler*. <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c9s16/makale/c9s16m1.pdf> adresinden 20 Nisan 2008 tarihinde alınmıştır.
- Koçak, H. (2007). *Coğrafya Öğretim Programında Bazı Tarım Konularının Öğretiminde Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Kullanımı*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı, Afyon.
- KURT, C. (2002). *Lise Öğrencilerinin Coğrafya Dersinden Beklentileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2005). *Coğrafya Dersi Öğretim Programı ve Klavuzu (9-12.sınıflar)*, Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). *Ortaöğretim Coğrafya 9 Ders Kitabı*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Öztürk, Ç. (2004). *Ortaöğretim Coğrafya Öğretmenlerinin Öğretim Yöntem ve Teknikleri Kullanabilme Yeterlilikleri*. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 75-83.
- Öztürk, K. (2002). *Liselerde Coğrafya Öğretiminde Araç, Gereç, Materyal Kullanımı ve Önemi*. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 126-129.
- Sözer, E. (1998). *Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilgilerin Öğretimi*. 64, Eskişehir.
- Şahin, C. (2001). *Ortaöğretim Coğrafya Programı Hakkında Bir Araştırma*. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 4.
- Şahin, C. (2002, 09–12 Temmuz). *Coğrafi Bölge Esasına Göre Yapılan Öğretim Hakkında Düşünceler*. Türk Coğrafya Kurumu Coğrafya Kurultayı'nda sunulmuştur, Ankara.
- Şahin, C. (2003). *Türkiye’de Coğrafya Öğretimi Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. (2. basım). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

- Şahin, C. (2006). *Milli Eğitim Bakanlığınca Hazırlanan 2005 Yılı Coğrafya Dersi Öğretim Programı Hakkında Görüşler ve Öneriler*. G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 26, (3), 279-304.
- Şahin, K. (2003). *İlk ve Ortaöğretimde Coğrafya Müfredat Programlarının Geliştirilmesi*. Kastamonu Eğitim Dergisi, 11(1), 81-82.
- Taşlı, İ. (1997). *Öğrenci Merkezli Yöntemlerle Coğrafya Öğretimi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Taşlı, İ. (2000). *Günümüz Coğrafya Öğretiminde Öğrenci Aktivitelerinin Bilgi Üretimine Dönüştürülmesinde Olgular, Kavramlar ve Genellemelerin Sistematik Kullanımının Sağlanması*. Milli Eğitim Dergisi, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/163/yasar.htm> adresinden 20 Nisan 2008 tarihinde alınmıştır.
- Tezbaşaran, A.A. (1997). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*. (2. basım). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Tomal, N. (2004). *Lise Coğrafya Öğretmenlerimizin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri*, Milli Eğitim Dergisi, (162).
- Tomal, N. (2006). *Lise Coğrafya Derslerinde Çoklu Zeka Kuramına Dayalı Kavram Öğretimi*. Milli Eğitim Dergisi, (171), 298-317.
- Tomal, N., ve Şenol, E. (2007). *Lise Coğrafya Öğretim Programının Öğretmenlerce Değerlendirilmesi*. Milli Eğitim Dergisi, Sayı: (175), 67-97.
- Turan, İ. (2002). *Lise Coğrafya Derslerinde Kavram ve Terim Öğretimi ile İlgili Sorunlar*. G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi 22(2), 67-84.
- Turoğlu, H. (2006). *Orta Öğretim Coğrafya Müfredatında Yapılandırmacı Öğrenme*. Türk Coğrafya Dergisi, (47), 115-130.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük*. (10. baskı). Ankara: TDK.
- Üçışık, S., ve Sekin, S. (2001). *Lise Coğrafya Dersi Öğretim Programının Amaçlarına Yönelik Eleştirel Bir Yaklaşım*. Marmara Coğrafya Dergisi, (4).

- Yiğit, F. (2003). *Toplumsal Sorunların Çözümünde Coğrafya Eğitiminin Yeri ve Önemi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Anabilim Dalı Coğrafya Öğretmenliği bilim Dalı, İstanbul.
- Vural, B. (2004). *Öğrenci Merkezli Eğitim ve Çoklu Zekâ*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Yılmaz, C., ve Zeybek, İ. (1997). *Ders Geçme ve Kredili Sisteme Göre Liselerimizde Coğrafya Öğretiminin Yeri ve Bazı Sorunları*. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (10), 309-320.

EKLER

EK-1. “Ortaöğretim IX. Sınıf Coğrafya Dersi Öğreti Programı’nın Uygulanmasında Yaşanan Sorunlar (Ankara İli Örneği)” konulu çalışma için öğretmenlere uygulanmış olan anket soruları

EK-2. Anket Uygulama İzin Yazısı

EK-3. MEB (2005), IX. sınıf Coğrafya Öğretim Programı

EK-4 Coğrafi Beceriler Ve Uygulamalar-Öğrenme Alanı, Kazanım İlişkisi

EK-1.

ORTAÖĞRETİM IX. SINIF COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ (2005) UYGULAMASINDA YAŞANAN SORUNLAR

Değerli Meslektaşım,

Bu anket 9. Sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nı uygularken yaşadığınız sorunları ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Soruları özenle cevaplamanız, görüşlerinizi paylaşmanız, araştırmaya olumlu ve eleştirel bir katkı sağlayacaktır. Anketimiz üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel ve mesleki durumunuzla ilgili sorular bulunmaktadır. İkinci bölümde programı uygulamanızla ilgili durum değerlendirmesi yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise programa yönelik görüşlerinize yer verilmiştir. Bu bölümde program "Amaçlar, İçerik, Öğrenme-Öğretme süreçleri ve Ölçme-Değerlendirme" bakımından ele alınarak değerlendirme yapılacaktır. Üçüncü bölümde her başlığın altında diğer görüşlerinizi ve programın geliştirilmesi için yapılması gerekenlerle ilgili önerilerinizi yazabileceğiniz boş alanlar bırakılmıştır. Yanıtlarınız başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Adınızı yazmanıza gerek yoktur. Lütfen her bölümde size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz ve boş soru bırakmayınız. Yardımlarınız için teşekkür ederiz.

Nurdane GÜNGÖR KAZAN (Coğrafya Öğretmeni)
Gazi Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Coğrafya Öğretmenliği Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

I. BÖLÜM

KİŞİSEL VE MESLEKİ BİLGİLERİNİZ:

1. Cinsiyetiniz:

() Kadın () Erkek

2. Görev Yaptığınız İlçenin Adı: ()

3. Görevli Olduğunuz Okul Türü:

() Genel Lise () Meslek Lisesi (Her türde) () Anadolu Lisesi

4. Öğrenim Durumunuz:

() Eğitim Enstitüsü veya Eğitim Fakültesi
() Fen-Edebiyat Fakültesi
() Lisans Üstü (Y. Lisans veya Doktora)

5. Öğretmenlikteki Hizmet Süreniz:

() 1-5 Yıl () 6-10 Yıl () 11-15 Yıl () 16-20 Yıl () 20 Yıl ve Üzeri

6. Haftada Kaç Saat Coğrafya Dersi Okutuyorsunuz:

() 15 Saat ve Daha az () 16-24 Saat () 25 Saat ve Üzeri

7. Okulunuzdaki Sınıfların Ortalama Mevcudu:

() 25 ve Daha Az () 26-35 Arası () 36 ve Üzeri

II. BÖLÜM

IX SINIF COĞRAFYA ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME:

8. Coğrafya öğretimi yaparken öncelikli olarak hedeflediğiniz amaç nedir?

- () Müfredatı bitirmek.
- () Üniversite sınavına yönelik eğitim yapmak.
- () Coğrafya dersinin amacını, önemini gerekliliğini anlatıp, hayatta kullanılabılır bilgiler vermek.

9. Coğrafya Öğretim Programı ile ilgili bilgilenme ihtiyacınızı en fazla hangi yolla giderdiniz?

- () Milli Eğitim Bakanlığınca Verilen Kurs, Seminer vb. ile
- () Üniversiteler Tarafından Düzenlenen Toplantı, Seminer vb. ile
- () Bilimsel Yayınlarla (Kitap, Tez, Dergi, Makale, vb.)
- () Sivil Toplum Kuruluşları Yoluyla
- () Görsel, İşitsel, Görsel-İşitsel İletişim Araçları Yoluyla (Web Siteleri, E-Posta Grupları Gazete, TV, vb.)
- () Başka (Lütfen Yazınız) ...

		Evet	Kısmen	Hayır
10.	Coğrafya Öğretim Programı'nın uygulamasıyla ilgili verilen öğretmen eğitim faaliyetlerini yeterli buluyor musunuz?	()	()	()
11.	Coğrafya Öğretim Programı'nın felsefesi ile yetiştirildiğiniz sistem arasında fark görüyor musunuz?	()	()	()
12.	Coğrafya Öğretim Programı'nın uygulamasına geçmeden gerekli alt yapının (öğretmenler ve okul araç-gereç bazında) oluşturulduğuna inanıyor musunuz?	()	()	()
13.	Coğrafya Öğretim Programı'nın uygulaması sırasında kaynak kılavuz kitaba (Öğretmen kitabına) ihtiyaç duyuyor musunuz?	()	()	()
14.	Okulunuzda coğrafya sınıfı, teknoloji sınıfı ya da bu işlevi gören bir yer var mı?	()	()	()
15.	Okulunuzda veya Coğrafya sınıfınızda Coğrafya Öğretim Programı uygulamanız açısından (projeksiyon aleti, tepegöz, bilgisayar, TV, küre vb.) yeterli donanı var mıdır?	()	()	()
16.	Coğrafya öğretimindeki teknolojik gelişmeleri ve güncel bilgileri takip edip ders ortamında kullanabiliyor musunuz?	()	()	()
17.	Bazı kazanımların işlenişinde programın önerdiği CBS uygulamaları (Coğrafi Bilgi Sistemi) için yeterli birikime sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?	()	()	()
18.	Uygulanan Coğrafya Öğretim Programı ile eski Coğrafya Öğretim Programı arasında öğrenci başarısı açısından fark olduğunu düşünüyor musunuz?	()	()	()

EK-2

ANKET FORMU UYGULAMA İZİN YAZISI

EK-3**IX. SINIF COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI**

COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

9. SINIF

ÖĞRENME ALANI: A. DOĞAL SİSTEMLER

KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
A.9.1. Doğal unsurların yaşantısındaki etkisinden yola çıkarak doğa ve insan ilişkisini anlamlandırır.	 / / Herkes İçin Coğrafya Bir coğrafya haftası planlanarak bu hafta boyunca yapılacak etkinlikler belirlenir ve doğa-insan ilişkisine yönelik sergi, konferans, gezi, animasyon, film izleme vb. çalışmalar yapılır.	# Gözlem becerisi, coğrafi sorgulama becerisi, değişim ve sürekliliği algılama becerisi ve kanıt kullanma becerisi kazanımla birlikte organize edilerek verilecek becerilerdir.
A.9.2. Doğayı oluşturan dört temel ortamdan yola çıkarak doğal sistemlerin coğrafyanın konuları içerisindeki yerini belirler.	 / Coğrafya Dedektifi Yakın çevrede doğa unsurlarını tanımaya yönelik arazi çalışması yapılır. Kavram Ağları Doğal sistemlerin coğrafya içerisindeki yerine yönelik, doğal sistem kavram ağı oluşturulur.	 Bu kazanımlar için kontrol listesi, kavram haritaları, gözlem formu kullanarak değerlendirme yapabilirsiniz.
A.9.3. Bilgileri haritalara aktarmada kullanılan yöntem ve teknikleri kullanım amaçları açısından karşılaştırır.	 / Coğrafi Rehber Harita kullanımının nedenleri sorgulanarak, farklı amaçlar ve tekniklerle oluşturulan harita örnekleri kullanım amaçları açısından incelenir. Harita çizimine yönelik tekniklere ait örnekler üzerinde haritaların unsurları ve kullanımlarına ilişkin çalışmalar yapılır. / Haritaları Anlamak Verilen örnek haritaları mevcut kullanım amaçları açısından incelenerek doğal afetlere yönelik risk haritası hazırlanır.	[!] Haritacılık uygulamalar da yapılabilir. # Harita becerisi, birincil ve ikincil veri kaynaklarını etkili kullanma becerisi, kanıt kullanma becerisi kazanımla birlikte organize edilerek verilecek becerilerdir. Bu kazanım için kontrol listesi, gözlem formu kullanarak değerlendirme yapabilirsiniz.tarihinde önemli olan Türk bilim adamları verilir. [!] Projeksiyonlar ve özellikleri genel olarak verilir. [!] Coğrafi Bilgi Sistemlerini (CBS) kullanmaya yönelik

 :Sınıf-okul içi etkinlik
  :Okul dışı etkinlik
  :İnceleme gezisi
 [!] :Uyarı
 :Ders içi ilişkilendirme
 :Ölçme ve değerlendirme
 # Coğrafi beceriler.

COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

9. SINIF

ÖĞRENME ALANI: A. DOĞAL SİSTEMLER

KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
A.9.4. Koordinat sistemi ve haritayı oluşturan unsurlardan yola çıkarak zaman ve yere ait özellikler hakkında çıkarımlarda bulunur.	 / Koordinat Sistemi Haritalar üzerindeki koordinat sistemini kullanarak yere ve zamana ait hesaplamalar yapılır.	# Harita becerisi, sorgulama becerisi kazanımla birlikte organize edilerek verilecek becerilerdir. [!] Coğrafi bilgi sistemleri (CBS) ile uygulamalar yapılabilir. [!] A94,A95 ve A96 kazanımları ilişkilendirilerek harita üzerinde ölçek, uzunluk, alan, eğim ve profil çıkarma işlemleri de yapılır.
A.9.5. Eş yükselti eğrileriyle çizilmiş bir harita üzerinde ana yer şekillerini ayırt eder.	 / / Eş Yükselti Eğrilerinin Dili Üzerinde yükselti değerleri yazılı çalışma kâğıtları dağıtılarak bu kâğıtlar üzerinde eş yükselti eğrileri oluşturulur. Daha sonra harita üzerinde hangi yer şekilleri olduğu ve eş yükselti eğrilerinin nasıl yorumlandığına yönelik uygulamalar yapılır (CBS uygulaması yapılabilir).	[!] Yaşadığı yerleşme alanına ait 1/100 000 veya 1/250 000 ölçekli haritalar kullanılabilir. # Harita becerisi, arazi çalışma becerisi, gözlem becerisi kazanımla birlikte organize edilerek verilecek becerilerdir. A94, A95 ve A96 kazanımları ilişkilendirilerek, bu kazanımlar için derecelendirme ölçeği, gözlem formu, öz değerlendirme formu, performans ödevi kullanarak değerlendirme yapabilirsiniz.
A.9.6. Eş yükselti eğrilerini yer şekillerinin temel özellikleriyle ilişkilendirir.		
A.9.7. Dünyanın şekli ve hareketlerinin sonuçlarını farklı iklim kuşaklarının oluşumuna etkileri açısından yorumlar.	 / İklim Sistemlerinin Oluşumu Dünya ve güneş sistemine ait çeşitli haritalar ve diğer görsel materyallerden yararlanarak dünyadaki genel iklim kuşaklarının oluşumunun nasıl olduğu sorgulanır. Farklı iklim kuşaklarının özelliklerine göre sloganlar hazırlanır (Animasyon seyretme ve internet araştırması verilebilir.).	# Harita becerisi, küre ve atlas kullanma becerisi, sorgulama becerisi, kanıt kullanma becerisi kazanımla birlikte organize edilerek verilecek becerilerdir. Bu kazanım için açık uçlu sorular, öğrenci ürün dosyası kullanarak değerlendirme yapabilirsiniz.

 :Sınıf-okul içi etkinlik :Okul dışı etkinlik :İnceleme gezisi [!] :Uyarı :Ders içi ilişkilendirme :Ölçme ve değerlendirme
Coğrafi beceriler.

COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

9. SINIF

ÖĞRENME ALANI: A. DOĞAL SİSTEMLER

KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
A.9.8. Hava olaylarının oluşum süreçleri ile atmosferin özelliklerini ilişkilendirir.	 / Hava ve İklim Meteorolojiden günlük, haftalık, aylık ve yıllık hava raporları tablo ve grafik haline dönüştürülerek yorumlanır. Hava olaylarının oluşum süreçleriyle ilgili diyagramlar hazırlanır. İklim ve hava arasında nasıl bir ilişki olduğu sorgulanır (Animasyon ve uydu fotoğrafları incelemeleri yapılabilir.).	# Harita becerisi, sorgulama becerisi, tablo, diyagram, grafik oluşturma ve yorumlama becerisi, değişim ve sürekliliği algılama becerisi, kanıt kullanma becerisi kazanımla birlikte organize edilerek verilecek becerilerdir. Bu kazanımlar için kavram haritaları, performans ödevleri, proje, öz değerlendirme, çoktan seçmeli, boşluk doldurma, eşleştirme tipi testler kullanarak değerlendirme yapabilirsiniz.
A.9.9. Hava durumu ile iklim özelliklerini etkileri açısından karşılaştırır.	 İklim Verilerini Tanıyalım Meteoroloji ölçüm istasyonuna gezi yapılarak hava ve atmosfere ait ölçüm ve değerlendirmeler yerinde gözlenir.	
A.9.10. Harita ve grafikleri kullanarak iklim elemanlarının oluşumu ve dağılışı üzerinde etkili olan faktörleri sorgular.	 / İklim Elemanlarından Ne Anlıyoruz? İklim elemanlarının oluşumuna yönelik kavram haritaları oluşturulur. Farklı iklim bölgelerindeki şehirlerin iklim verileri haritalara aktarılır, tablo ve grafikler haline getirilerek karşılaştırılır.	 İklim elemanlarına ait temel kavramlar verilecektir. # Harita becerisi, gözlem becerisi, sorgulama becerisi, tablo, diyagram ve grafik oluşturma becerisi, zamanı algılama becerisi, değişim ve sürekliliği algılama becerisi kazanımla birlikte organize edilerek verilecek becerilerdir.

 :Sınıf-okul içi etkinlik
  :Okul dışı etkinlik
  :İnceleme gezisi
  :Uyarı
  :Ders içi ilişkilendirme
  :Ölçme ve değerlendirme
 # Coğrafi beceriler

COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

9. SINIF

ÖĞRENME ALANI: A. DOĞAL SİSTEMLER

KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
A.9.11. Harita ve diğer görsel materyallerden yararlanarak farklı iklim tiplerinin özellikleri ve dağılışı hakkında çıkarımlarda bulunur.	 / Dünyanın İklim Zenginliği Farklı iklim tiplerine ait özelliklerden yararlanarak “Dünya İklim Bölgeleri” dağılışı haritası oluşturulur. İklimlerin Dili Belirlenmiş iklim tiplerine göre gruplar oluşturularak yaratıcı drama çalışması yapılır.	# Harita becerisi, gözlem becerisi, sorgulama becerisi, değişim ve sürekliliği algılama becerisi, kanıt kullanma becerisi kazanımları birlikte organize edilerek verilecek becerilerdir. A.9.10 ve A. 9.11 kazanımları için performans ödevleri, proje, öz değerlendirme, açık uçlu sorular kullanarak değerlendirme yapabilirsiniz.
A.9.12. Dünyanın tektonik oluşumundaki değişim ve sürekliliği kanıtlar gösterir.	 / Aktif Dünya Levha tektoniğinin aşamaları çizimlerle verilerek (animasyon olabilir) her aşama ve sonuçları jeolojik zaman çizelgesi ile ilişkilendirilerek tartışılır. Dünya üzerindeki büyük levhalar ve hareket yönlerini gösteren bir harita incelenerek gelecekle ilgili zihin haritaları oluşturulur.	[!] Dünyanın içyapısı ile ilgili genel bilgiler verilir. # Sorgulama becerisi, harita becerisi, zamanı algılama becerisi, değişim ve sürekliliği algılama becerisi kanıt kullanma becerisi.
A.9.13. Jeolojik zamanların özelliklerini tektonikle ilişkilendirerek açıklar.	 Jeolojik Geçmiş Dünyanın hareketliliği ve jeolojik zamanların özellikleri ile ilgili çeşitli belgesel filmler izlenir. Doğanın Tarihine Yolculuk Rasathaneye (varsa), MTA'ya ya da farklı zamanlara ait kayalar ve fosilleri toplamaya yönelik araştırma-inceleme gezisi yapılır.	 Bu kazanımlar için performans ödevleri, proje, öğrenci ürün dosyaları, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular kullanarak değerlendirme yapabilirsiniz.

 :Sınıf-okul içi etkinlik
  :Okul dışı etkinlik
  :İnceleme gezisi
 [!]:Uyarı
 ↻:Ders içi ilişkilendirme
  :Ölçme ve Değerlendirme
 # Coğrafi Beceriler

COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

9. SINIF

ÖĞRENME ALANI: A. DOĞAL SİSTEMLER

KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
A.9.14. İç ve dış kuvvetlerin oluşum süreçlerini açıklar.	 / / Yer Şekillerinin Hikâyesi Yer şekillerini oluşturan faktörler oluşum kaynaklarına göre sınıflandırılır. Farklı yer şekillerine ait fotoğraflar ve haritalar yardımıyla yer şekillerinin oluşumunda etkili olan iç ve dış kuvvetlere yönelik tablolar oluşturulur.	# Harita becerisi, gözlem becerisi, coğrafi sorgulama becerisi, zamanı algılama becerisi, değişim ve sürekliliği algılama becerisi, kanıt kullanma becerisi kazanımla birlikte organize edilerek verilecek becerilerdir. [!] Yakın çevreye araştırma-inceleme gezisi yapılabilir.
A.9.15. İç ve dış kuvvetleri, farklı yer şekillerinin oluşumuna etkileri açısından sınıflandırır.	 / / Aşınma ve Birikme: Güç Mücadelesi Aşınım ve birikimi oluşturan kuvvetlerin işleyişini ve oluşturdıkları yeryüzü şekillerini gösteren diyagramlar hazırlanır. Süreç ile ilgili metinler oluşturulması istenir.	 Bu kazanımlar için öz değerlendirme formu, çoktan seçmeli, boşluk doldurma, eşleştirme tipi testler, tutum ölçeği kullanarak değerlendirme yapabilirsiniz.

 :Sınıf-okul içi etkinlik
  :Okul dışı etkinlik
  :İnceleme gezisi
 [!]:Uyarı
 ↻:Ders içi ilişkilendirme
  :Ölçme ve değerlendirme
 # Coğrafi beceriler

COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

9. SINIF

ÖĞRENME ALANI: B. BEŞERÎ SİSTEMLER

KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
B.9.1. İnsan faaliyetlerinden yola çıkarak beşerî sistemlerin coğrafyanın konuları içerisindeki yerini belirler.	 / Beşerî Dokular İnsan faaliyetleri ve coğrafya ilişkisini analiz etmeye yönelik bir forum çalışması yapılır. Beşerî sistemlerin coğrafya konuları içindeki yerine dair zihin haritaları oluşturulur.	# Gözlem becerisi, sorgulama becerisi, birincil ve ikincil kaynakları kullanma becerisi, kanıt kullanma becerisi kazanımla birlikte organize edilerek verilecek becerilerdir. ↻ “Doğal Sistemler” öğrenme alanı ile ilişkilendirilir.
B.9.2. Yerleşmelerin konumunu belirleyen ve gelişimini etkileyen faktörleri geçmişten günümüze fonksiyonel değişiklikler açısından analiz eder.	 / / İlk Yerleşmeler ve Değişim İlk yerleşim alanlarını gösterir haritalar üzerinde dünyanın hangi alanlarına ilk olarak yerleşildiği, bu alanların konum özelliklerinin neler olduğu ve nedenleri tartışılır, geçmişten günümüze değişimlerle ilgili senaryolar oluşturulur.	# Harita becerisi, sorgulama becerisi, zamanı algılama becerisi, değişim ve sürekliliği algılama becerisi, kanıt kullanma becerisi kazanımla birlikte organize edilerek verilecek becerilerdir.
B.9.3. Yerleşme doku ve tiplerinin oluşmasında etkili olan nedenleri sorgular.	 / / Yerleşmelerin Farklılaşması Çeşitli yerleşmelere ait fotoğraf, hava fotoğrafı, plan, resim vb. görsel materyaller sorgulanarak yerleşme doku ve tiplerinin oluşumunda etkili faktörler tablo haline getirilir.	# Harita becerisi, sorgulama becerisi, değişim ve sürekliliği algılama becerisi kazanımla birlikte organize edilerek verilecek becerilerdir. B.9.1, B.9.2, B.9.3 kazanımları için performans ödevleri, öğrenci ürün dosyaları, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular kullanarak değerlendirme yapabilirsiniz.

 :Sınıf-okul içi etkinlik
  :Okul dışı etkinlik
  :İnceleme gezisi
 [!]:Uyarı
 ↻:Ders içi ilişkilendirme
  :Ölçme ve değerlendirme
 # Coğrafî beceriler

COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

9. SINIF

ÖĞRENME ALANI: C. MEKÂNSAL BİR SENTEZ: TÜRKİYE

KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
C.9.1. Harita ve grafikler kullanarak yaşadığı yerleşim biriminin coğrafi özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. C.9.2. Görsel ve yazılı materyallerden yararlanarak yaşadığı yerleşim alanının farklı zaman periyotlarındaki değişim ve sürekliliğini coğrafi açıdan analiz eder.	 / / Yaşadığım Çevreyi Keşfediyorum Yaşanılan alanla ilgili arazi gezileri ve araştırmalar yapılarak tüm coğrafi özelliklerin ele alındığı rapor hazırlanır. / Kendi Belgeselimi Oluşturuyorum Yaşanılan alanın coğrafi özellikleri ile ilgili görsel sunu hazırlanır (belgesel, albüm, slayt gösterisi vb.).	[!] Atatürk'ün yaşadığımız yerleşim birimi veya bölge ile ilgili izlenimleri konuyla ilişkilendirilir. [!] Yaşanılan alana ait tarihi, doğal değer veya önemli bir etkinlik varsa bunlar tanıtılır. # Harita becerisi, gözlem becerisi, sorgulama becerisi, arazi çalışma becerisi, tablo, diyagram ve grafik oluşturma ve yorumlama becerisi, zamanı algılama becerisi, değişim ve sürekliliği algılama becerisi, kanıt kullanma becerisi kazanımla birlikte organize edilerek verilecek becerilerdir. ↻ Doğal Sistemler, Beşerî Sistemler, Çevre ve Toplum. Bu kazanımlar için gözlem formu, proje, açık uçlu sorular kullanarak değerlendirme yapabilirsiniz.
C.9.3. Haritalardan yararlanarak ülkemizdeki yer şekillerinin temel özelliklerini ve dağılışını analiz eder. C.9.4. Türkiye'nin yer şekillerinin oluşum sürecini iç ve dış kuvvetlerle ilişkilendirir.	 / / Yer Şekillerinin Çeşitliliği Türkiye Fizikî Haritası üzerinde ana yer şekilleri ayırt edilir. Yer şekillerinin farklılık göstermesinin nedenleri sorgulanır ve Türkiye'nin tektonik gelişimi ile ilişkilendirilir.	[!] Yakın çevrede ana yer şekillerini inceleme amaçlı arazi çalışması yapılabilir. [!] Türkiye'deki faylar, levha hareketleri ve depremler ilişkilendirilir. # Harita becerisi, arazi çalışma becerisi, sorgulama becerisi, kanıt kullanma becerisi, zamanı algılama becerisi, değişim ve sürekliliği algılama becerisi kazanımla birlikte organize edilerek verilecek becerilerdir. Bu kazanımlar için performans ödevleri, proje, öğrenci ürün dosyaları, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular kullanarak değerlendirme yapabilirsiniz.

 :Sınıf-okul içi etkinlik
  :Okul dışı etkinlik
  :İnceleme gezisi
 [!]:Uyarı
 ↻:Ders içi ilişkilendirme
  :Ölçme ve değerlendirme
 # Coğrafi beceriler

COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

9. SINIF

ÖĞRENME ALANI: C. MEKÂNSAL BİR SENTEZ: TÜRKİYE

KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
C.9.5. Haritalar kullanarak Türkiye'nin iklimini etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur. C.9.6. İklimle ait kanıtlardan yararlanarak Türkiye'de görülen iklim tiplerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	 / Farklılığın Nedenleri Dünya İklim Kuşakları Haritası üzerinde Türkiye ikliminin hangi kuşakta olduğu belirlenir. İklimi etkileyen küresel ve yerel faktörler sınıflandırılır. Türkiye üzerinde etkili olanlar hakkında çıkarımlar yapılır. Verilerden yararlanarak Türkiye'de görülen iklim tipleri harita üzerinde işaretlenerek dağılışı ve başlıca özellikleri değerlendirilir. Bu etkinlik ile ilgili olarak CBS de kullanılabilir. / Dört Mevsim Bir Arada Grup çalışması yapılarak Türkiye'nin iklimi ile ilgili metinler (edebi metinler) ve iklimle ilgili kaynaklar incelenerek Türkiye'de görülen iklimler ve etkileyen faktörler belirlenir. Belirlenen iklimlere ait görsel imgeler hazırlanarak sunulur.	# Harita becerisi, sorgulama becerisi, tablo, diyagram, grafik oluşturma ve yorumlama becerisi, zamanı algılama becerisi, değişim ve sürekliliği algılama becerisi, kanıt kullanma becerisi kazanımları birlikte organize edilerek verilecek becerilerdir. Bu kazanımlar için gözlem formu, öğrenci ürün dosyaları, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular, kısa cevaplı, çoktan seçmeli, boşluk doldurma, eşleştirme tipi testler kullanarak değerlendirme yapabilirsiniz.
C.9.7. Tablolar, grafikler ve haritalardan yararlanarak Türkiye'deki iklim elemanlarının özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	 / Türkiye'de İklim Elemanlarının Dokusu Sınıf gruplara ayrılır. Türkiye'den seçilmiş istasyonlara ait iklim elemanı verileri gruplara dağıtılır. Verilerin tablo, grafik haline dönüştürülmesi ve haritalar üzerine aktarılması istenir. Her grup kendi ürününü sınıfta sunar (Verilerin değerlendirilmesinde CBS uygulamaları yapılabilir.).	# Harita becerisi, gözlem becerisi, sorgulama becerisi, tablo, diyagram, grafik oluşturma ve yorumlama becerisi, değişim ve sürekliliği algılama becerisi kazanımları birlikte organize edilerek verilecek becerilerdir. Bu kazanım için açık uçlu sorular kullanarak değerlendirme yapabilirsiniz.

 :Sınıf-okul içi etkinlik
  :Okul dışı etkinlik
  :İnceleme gezisi
 [!]:Uyarı
 ↻:Ders içi ilişkilendirme
  :Ölçme ve değerlendirme
 # Coğrafi beceriler

COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

9. SINIF

ÖĞRENME ALANI: D. KÜRESEL ORTAM: BÖLGELER VE ÜLKELER

KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
D.9.1. Dünyadaki farklı bölge örneklerini, özellikleri ve bölge belirlemede kullanılan kriterler açısından analiz eder.	 / Bütünün Parçaları Öğrencilere dünyadaki bazı bölge isimleri verilerek bu bölgelerin sınırlarını belirleyen ana faktörler belirlenir. Dilsiz dünya haritası üzerinde belirlenen ortak kriterlere göre yeni bölge sınırları oluşturulur.	[!] Mekânsal tanımlamalar, sınıflandırmalar ve coğrafi analizlerde bölge incelemeleri gereklidir. Hangi amaçla olursa olsun yeri niteleyen özellik açısından, bölgenin benzer alanların sınırlandırılması ve sınıflandırılması olduğu vurgulanmalıdır. # Harita becerisi, sorgulama becerisi, tablo, diyagram, grafik oluşturma ve yorumlama becerisi kazanımla birlikte organize edilerek verilecek becerilerdir. 📋 Bu kazanımlar için öğrenci ürün dosyaları, öz değerlendirme formu, dereceleme ölçeği, açık uçlu sorular kullanarak değerlendirme yapabilirsiniz.
D.9.2. Çeşitli ölçeklerdeki bölge örneklerini kullanarak bölge sınırlarının amaca göre değişebilirliğini açıklar.		
D.9.3. Haritalardan yararlanarak çeşitli coğrafi kriterlerle belirlenmiş bölgelerde bulunan ülkeleri ayırt eder.		

 :Sınıf-okul içi etkinlik
 :Okul dışı etkinlik
 :İnceleme gezisi
[!] :Uyarı
 :Ders içi ilişkilendirme
 :Ölçme ve değerlendirme
Coğrafi beceriler

LİSE COĞRAFYA DERS PROGRAMI

9. SINIF

ÖĞRENME ALANI: E. ÇEVRE VE TOPLUM

KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
E.9.1. İnsanların gereksinimlerinden yola çıkarak doğal çevreyi kullanma biçimlerini örneklendirir.	 / / Doğayla Uyumlu Yaşam Davacının doğa, davalının insanlar olduğu insan-doğa ilişkisini tüm boyutları ile sorgulayan mahkeme simülasyonu hazırlanır.	# Gözlem becerisi, arazi çalışma becerisi, sorgulama becerisi, tablo, diyagram, grafik oluşturma ve yorumlama becerisi, değişim ve sürekliliği algılama becerisi, kanıt kullanma becerisi kazanımla birlikte organize edilerek verilecek becerilerdir. Bu kazanımlar için öğrenci ürün dosyaları, öz değerlendirme formu, dereceleme ölçeği, açık uçlu sorular, kısa cevaplı, çoktan seçmeli, boşluk doldurma, eşleştirme tipi testler kullanarak değerlendirme yapabilirsiniz.
E.9.2. Doğal çevrenin insan faaliyetlerine etkilerini ve insanların doğal çevreye uyum süreçlerini karşılıklı ilişkileri çerçevesinde analiz eder.		
E.9.3. Örneklerden yararlanarak doğal ortamda insan etkisiyle meydana gelen değişimlerin sonuçlarını analiz eder.		

 :Sınıf-okul içi etkinlik
  :Okul dışı etkinlik
  :İnceleme gezisi
 [!]:Uyarı
 ↻:Ders içi ilişkilendirme
  :Ölçme ve değerlendirme
 # Coğrafi beceriler

EK-4

COĞRAFÎ BECERİLER VE UYGULAMALAR

ÖĞRENME ALANI KAZANIM İLİŞKİSİ

COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI
COĞRAFİ BECERİLER VE UYGULAMALAR

9. SINIF

ÖĞRENME ALANI: A. DOĞAL SİSTEMLER

KAZANIMLAR	HARİTA BECERİSİ	GÖZLEM BECERİSİ	ARAZİ ÇALIŞMA BECERİSİ	SORGULAMA BECERİSİ	TABLO, GRAFİK, DİYAGRAM OLUŞTURMA VE YORUMLAMA BECERİSİ	ZAMANI ALGILAMA BECERİSİ	DEĞİŞİM VE SÜREKLİLİĞİ ALGILAMA BECERİSİ	KANIT KULLANMA BECERİSİ
A.9.1. Doğal unsurların yaşantısındaki etkisinden yola çıkarak doğa ve insan ilişkisini anlamlandırır.		✓		✓			✓	✓
A.9.2. Doğayı oluşturan dört temel ortamdan yola çıkarak doğal sistemlerin coğrafyanın konuları içerisindeki yerini belirler.		✓		✓			✓	✓
A.9.3. Bilgileri haritalara aktarmada kullanılan yöntem ve teknikleri kullanım amaçları açısından karşılaştırır.	✓							✓
A.9.4. Koordinat sistemi ve haritayı oluşturan unsurlardan yola çıkarak zaman ve yere ait özellikler hakkında çıkarımlarda bulunur.	✓			✓				
A.9.5. Eş yükselti eğrileriyle çizilmiş bir harita üzerinde ana yer şekillerini ayırt eder.	✓	✓	✓					

COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI
COĞRAFİ BECERİLER VE UYGULAMALAR

9. SINIF

ÖĞRENME ALANI: A. DOĞAL SİSTEMLER

KAZANIMLAR	HARİTA BECERİSİ	GÖZLEM BECERİSİ	ARAZİ ÇALIŞMA BECERİSİ	SORGULAMA BECERİSİ	TABLO, GRAFİK, DİYAGRAM OLUŞTURMA VE YORUMLAMA BECERİSİ	ZAMANI ALGILAMA BECERİSİ	DEĞİŞİM VE SÜREKLİLİĞİ ALGILAMA BECERİSİ	KANIT KULLANMA BECERİSİ
A.9.6. Eş yükselti eğrilerini yer şekillerinin temel özellikleriyle ilişkilendirir.	✓	✓	✓					
A.9.7. Dünyanın şekli ve hareketlerinin sonuçlarını farklı iklim kuşaklarının oluşumuna etkileri açısından yorumlar.	✓			✓				✓
A.9.8. Hava olaylarının oluşum süreçleri ile atmosferin özelliklerini ilişkilendirir.	✓			✓	✓		✓	✓
A.9.9. Hava durumu ile iklim özelliklerini etkileri açısından karşılaştırır.	✓			✓	✓		✓	✓
A.9.10. Harita ve grafikleri kullanarak iklim elemanlarının oluşumu ve dağılışı üzerinde etkili olan faktörleri sorgular.	✓	✓		✓	✓	✓	✓	

COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI
COĞRAFİ BECERİLER VE UYGULAMALAR

9. SINIF

ÖĞRENME ALANI: A. DOĞAL SİSTEMLER

KAZANIMLAR	HARİTA BECERİSİ	GÖZLEM BECERİSİ	ARAZİ ÇALIŞMA BECERİSİ	SORGULAMA BECERİSİ	TABLO, GRAFİK, DİYAGRAM OLUŞTURMA VE YORUMLAMA BECERİSİ	ZAMANI ALGILAMA BECERİSİ	DEĞİŞİM VE SÜREKLİLİĞİ ALGILAMA BECERİSİ	KANIT KULLANMA BECERİSİ
A.9.11. Harita ve diğer görsel materyallerden yararlanarak farklı iklim tiplerinin özellikleri ve dağılışı hakkında çıkarımlarda bulunur.	✓	✓		✓			✓	✓
A.9.12. Dünyanın tektonik oluşumundaki değişim ve sürekliliğe kanıtlar gösterir.	✓			✓		✓	✓	✓
A.9.13. Jeolojik zamanların özelliklerini tektonikle ilişkilendirerek açıklar.	✓			✓		✓	✓	✓
A.9.14. İç ve dış kuvvetlerin oluşum süreçlerini açıklar.	✓	✓		✓		✓	✓	✓
A.9.15. İç ve dış kuvvetleri, farklı yer şekillerinin oluşumuna etkileri açısından sınıflandırır.	✓	✓		✓		✓	✓	✓

COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI
COĞRAFİ BECERİLER VE UYGULAMALAR
9. SINIF

ÖĞRENME ALANI: B. BEŞERİ SİSTEMLER

KAZANIMLAR	HARİTA BECERİSİ	GÖZLEM BECERİSİ	ARAZİ ÇALIŞMA BECERİSİ	SORGULAMA BECERİSİ	TABLO, GRAFİK, DİYAGRAM OLUŞTURMA VE YORUMLAMA BECERİSİ	ZAMANI ALGILAMA BECERİSİ	DEĞİŞİM VE SÜREKLİLİĞİ ALGILAMA BECERİSİ	KANIT KULLANMA BECERİSİ
B.9.1. İnsan faaliyetlerinden yola çıkarak beşerî sistemlerin coğrafyanın konuları içerisindeki yerini belirler.		✓		✓				✓
B.9.2. Yerleşmelerin konumunu belirleyen ve gelişimini etkileyen faktörleri geçmişten günümüze fonksiyonel değişiklikler açısından analiz eder.	✓			✓		✓	✓	✓
B.9.3. Yerleşme doku ve tiplerinin oluşmasında etkili olan nedenleri sorgular.	✓			✓			✓	

COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI
COĞRAFİ BECERİLER VE UYGULAMALAR

9. SINIF

ÖĞRENME ALANI: C. MEKÂNSAL BİR SENTEZ TÜRKİYE

KAZANIMLAR	HARİTA BECERİSİ	GÖZLEM BECERİSİ	ARAZİ ÇALIŞMA BECERİSİ	SORGULAMA BECERİSİ	TABLO, GRAFİK, DİYAGRAM OLUŞTURMA VE YORUMLAMA BECERİSİ	ZAMANI ALGILAMA BECERİSİ	DEĞİŞİM VE SÜREKLİLİĞİ ALGILAMA BECERİSİ	KANIT KULLANMA BECERİSİ
C.9.1. Harita ve grafikler kullanarak yaşadığı yerleşim biriminin coğrafi özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
C.9.2. Görsel ve yazılı materyallerden yararlanarak yaşadığı yerleşim alanının farklı zaman periyotlarındaki değişim ve sürekliliğini coğrafi açıdan analiz eder.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
C.9.3. Haritalardan yararlanarak ülkemizdeki yer şekillerinin temel özelliklerini ve dağılışını analiz eder.	✓		✓	✓		✓	✓	✓
C.9.4. Türkiye'nin yer şekillerinin oluşum sürecini iç ve dış kuvvetlerle ilişkilendirir.	✓		✓	✓		✓	✓	✓
C.9.5. Haritalar kullanarak Türkiye'nin iklimini etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.	✓			✓	✓	✓	✓	✓

COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI
COĞRAFİ BECERİLER VE UYGULAMALAR
9. SINIF

ÖĞRENME ALANI: C. MEKÂNSAL BİR SENTEZ TÜRKİYE

KAZANIMLAR	HARİTA BECERİSİ	GÖZLEM BECERİSİ	ARAZİ ÇALIŞMA BECERİSİ	SORGULAMA BECERİSİ	TABLO, GRAFİK, DİYAGRAM OLUŞTURMA VE YORUMLAMA BECERİSİ	ZAMANI ALGILAMA BECERİSİ	DEĞİŞİM VE SÜREKLİLİĞİ ALGILAMA BECERİSİ	KANIT KULLANMA BECERİSİ
C.9.6. İklimle ait kanıtlardan yararlanarak Türkiye’de görülen iklim tiplerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	✓			✓	✓	✓	✓	✓
C.9.7. Tablolar, grafikler ve haritalardan yararlanarak Türkiye’deki iklim elemanlarının özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	✓	✓		✓	✓		✓	

COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI
COĞRAFİ BECERİLER VE UYGULAMALAR

9. SINIF

ÖĞRENME ALANI: D. KÜRESEL ORTAM ÜLKELER VE BÖLGELER

KAZANIMLAR	HARİTA BECERİSİ	GÖZLEM BECERİSİ	ARAZİ ÇALIŞMA BECERİSİ	SORGULAMA BECERİSİ	TABLO, GRAFİK, DİYAGRAM OLUŞTURMA VE YORUMLAMA BECERİSİ	ZAMANI ALGILAMA BECERİSİ	DEĞİŞİM VE SÜREKLİLİĞİ ALGILAMA BECERİSİ	KANIT KULLANMA BECERİSİ
D.9.1. Dünyadaki farklı bölge örneklerini, özellikleri ve bölge belirlemede kullanılan kriterler açısından analiz eder.	✓			✓	✓			
D.9.2. Çeşitli ölçeklerdeki bölge örneklerini kullanarak bölge sınırlarının amaca göre değişebilirliğini açıklar.	✓			✓	✓			
D.9.3. Haritalardan yararlanarak çeşitli coğrafi kriterlerle belirlenmiş bölgelerde bulunan ülkeleri ayırt eder.	✓			✓	✓			

COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI
COĞRAFİ BECERİLER VE UYGULAMALAR

9. SINIF

ÖĞRENME ALANI: E. ÇEVRE VE TOPLUM

KAZANIMLAR	HARİTA BECERİSİ	GÖZLEM BECERİSİ	ARAZİ ÇALIŞMA BECERİSİ	SORGULAMA BECERİSİ	TABLO, GRAFİK, DİYAGRAM OLUŞTURMA VE YORUMLAMA BECERİSİ	ZAMANI ALGILAMA BECERİSİ	DEĞİŞİM VE SÜREKLİLİĞİ ALGILAMA BECERİSİ	KANIT KULLANMA BECERİSİ
E.9.1. İnsanların gereksinimlerinden yola çıkarak doğal çevreyi kullanma biçimlerini örneklendirir.		✓	✓		✓		✓	✓
E.9.2. Doğal çevrenin insan faaliyetlerine etkilerini ve insanların doğal çevreye uyum süreçlerini karşılıklı ilişkileri çerçevesinde analiz eder.		✓	✓		✓		✓	✓
E.9.3. Örneklerden yararlanarak doğal ortamda insan etkisiyle meydana gelen değişimlerin sonuçlarını analiz eder.		✓	✓		✓		✓	✓

